

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

**KIRILGANLIK VE DİRENÇLİLİK KESİŞİMİNDE
SURIYE UYRUKLU KADINLARIN 6 ŞUBAT
DEPREMLERİNE İLİŞKİN DENEYİMLERİNİN
İNCELENMESİ: OSMANİYE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya ÇÜRÜK

OSMANİYE / 2025

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

KIRILGANLIK VE DİRENÇLİLİK KESİŞİMİNDE
SURİYE UYRUKLU KADINLARIN 6 ŞUBAT DEPREMLERİNE İLİŞKİN
DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ: OSMANİYE İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERYA ÇÜRÜK

Danışman: Doç. Dr. Zeynep TEKİN BABUÇ
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Günnur ERTONG ATTAR
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Canan BÜYÜKAŞIK ÇOLAK

OSMANİYE / 2025

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne;

“Kırılganlık ve Dirençlilik Kesişiminde Suriye Uyraklı Kadınların 6 Şubat Depremlerine İlişkin Deneyimlerinin İncelenmesi: Osmaniye İli Örneği” başlıklı çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Zeynep TEKİN BABUÇ
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Günnur ERTONG ATTAR

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Canan BÜYÜKAŞIK ÇOLAK

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../20...

Prof. Dr. Hasan DEMİR
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

FORM
TEZLİ YL-27

Derya Çürük
i

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
80000 Osmaniye / TÜRKİYE

<http://osmaniye.edu.tr/lisansustu>

Tel: +90 328 827 10 00/4107-4006
E-Posta:
lisansustu@osmaniye.edu.tr

ÖZET

KIRILGANLIK VE DİRENÇLİLİK KESİŞİMİNDE SURİYE UYRUKLU KADINLARIN 6 ŞUBAT DEPREMLERİNE İLİŞKİN DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ: OSMANİYE İLİ ÖRNEĞİ

DERYA ÇÜRÜK

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Zeynep TEKİN BABUÇ

Mayıs 2025, 129 Sayfa

Bu çalışma, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlere ilişkin deneyimlerini, kırılganlık ve dirençlilik ekseninde incelemeyi amaçlamaktadır. Savaş, zorunlu göç, toplumsal cinsiyet ve deprem afeti gibi olguların kesişiminde yer alan Suriyeli kadınların, afet sonrası süreçte psikososyal alanda yaşadıkları zorluklar ile geliştirdikleri bireysel ve kolektif dirençlilik stratejileri araştırmanın odağını oluşturmaktadır.

Kuramsal çerçeve olarak, kadınların toplumsal konumlarına dayalı özgün deneyimlerini analiz etmeye olanak tanıyan Feminist Duruş Kuramı ile Kesişimsellik yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırmanın verileri, Osmaniye ilinde yaşayan ve depremleri doğrudan deneyimlemiş dokuz Suriyeli kadınla yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Elde edilen nitel veriler, tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bulgular, katılımcıların afet sonrası süreçte ekonomik, mekânsal, fiziksel ve psikososyal alanlarda çok yönlü kırılganlıklar yaşadığını; bununla birlikte, karşılaştıkları çok katmanlı zorluklara rağmen çeşitli bireysel ve kolektif dirençlilik stratejileri geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Geçmişte yaşanan savaş ve göç temelli travmalar, bazı katılımcılar için mevcut kırılganlıkları artıran bir unsur olarak, bazıları için ise dirençliliği destekleyen bir deneyim olarak işlev görmektedir. Toplumsal cinsiyet normlarına dayalı bakım yükü, afet sonrası süreçte kırılganlığı derinleştiren bir etmen olarak ortaya çıkmakla birlikte; çocukların varlığı, aile içi dayanışma, manevi inançlar ve sosyal destek ağları gibi unsurlar, kadınların dirençlilik stratejilerini şekillendiren temel etmenler olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgular doğrultusunda çalışma; savaş, göç ve afet gibi ardışık ve iç içe geçmiş kriz durumlarında kadınların hem kırılgan hem de dirençli özneler olduğunu görünür kılmakta; toplumsal cinsiyet duyarlı sosyal hizmet uygulamaları, aile danışmanlığı hizmetleri ve afet yönetimi politikalarına yönelik kapsayıcı öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Suriyeli kadın, deprem afeti, kesişimsellik kırılganlık, dirençlilik.

ABSTRACT**AN ANALYSIS OF SYRIAN WOMEN’S EXPERIENCES OF THE FEBRUARY 6 EARTHQUAKES AT THE INTERSECTION OF VULNERABILITY AND RESILIENCE: THE CASE OF OSMANIYE PROVINCE****DERYA CURUK****Master's Thesis, Department of Family Counseling and Education****Supervisor: Assoc. Prof. Zeynep TEKIN BABUC****May 2025, 129 pages**

This study aims to analyze the experiences of Syrian women under temporary protection regarding the earthquakes centered in Kahramanmaraş, Türkiye, on February 6, 2023, in terms of vulnerability and resilience. The focus of research is on the individual and collective resilience strategies developed by Syrian women, who are at the intersection of phenomena such as war, forced migration, gender and earthquake disaster, with the difficulties they experience in the psychosocial field in the post-disaster period.

As a theoretical framework, the Intersectionality approach with the Standpoint Theory, which allows the analysis of women's unique experiences based on their social positions, was adopted. The data of the study is based on semi-structured, in-depth interviews with nine Syrian women residing in Osmaniye, Türkiye who have directly experienced the earthquakes. The obtained qualitative data was analyzed using the thematic analysis method. The findings showed that the participants experienced multifaceted vulnerabilities in economic, spatial, physical and psychosocial areas in the post-disaster period; However, it reveals that they have developed a variety of individual and collective resilience strategies despite the multi-layered challenges they face. Past traumas related to war and migration function as a factor that increases current vulnerabilities for some participants, while serving as an experience that supports resilience for others. While the burden of care shaped by gender norms emerges as a factor that deepens vulnerability in the post-disaster process, factors such as the presence of children, family solidarity, spiritual beliefs, and social support networks stand out as key elements shaping women's resilience strategies. In line with these findings, the study; makes it visible that women are both vulnerable and resilient subjects in sequential and intertwined crisis situations such as war, migration and disaster; it aims to develop inclusive recommendations for gender-sensitive social work practices, family counseling services and disaster management policies.

Keywords: Syrian women, earthquake disaster, intersectionality, vulnerability, resilience.

ÖN SÖZ

Göç, afet ve kadın olma deneyimi; her biri kendi başına derin sosyal, psikolojik ve kültürel anlamlar taşıırken, bu üç olgunun kesişiminde ortaya çıkan yaşam hikâyeleri hem bir araştırmacı hem de bir sosyal hizmet uzmanı olarak beni derinden etkiledi. Bu tez, yalnızca akademik bir çalışmanın ötesinde, bu hayatlara kulak verme ve görünür kılma çabasının bir ürünüdür.

Araştırma sürecimde görüşme gerçekleştirdiğim katılımcıların samimi paylaşımları, bu çalışmanın en kıymetli yönünü oluşturdu. Onların yaşam mücadeleleri, kayıpları ve yeniden var oluş süreçleri; bana yalnızca bir tez konusu değil, aynı zamanda insan ruhunun direnç gücünü ve toplumsal bağların iyileştirici etkisini gösterdi.

Bu sürece katkı sunan pek çok kişiye teşekkür borçluyum. Öncelikle, araştırma sürecimde beni yönlendiren, bilgi ve deneyimleriyle yolumu aydınlatan saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Zeynep Tekin Babuç'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eğitim hayatım boyunca beni destekleyen tüm hocalarıma, özellikle yol arkadaşına ve değerli aileme teşekkür ederim.

Son olarak, bu yolculukta bana güvenerek görüşmelerime katılan tüm katılımcılara gönülden teşekkür ederim. Paylaştığınız deneyimler ve içgörüler benim için çok kıymetliydi; açıklığınız ve katkınız için minnettarım.

Derya Çürük
Osmaniye, 2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Tez Konusunun Seçimine Etki Eden Kişisel Deneyimler	2
1.2.Problem Durumu	3
1.3.Araştırmanın Varsayım ve Amaçları	6
1.4.Araştırmanın Önemi	8
1.5.Araştırmanın Özgün Katkısı	12
1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları	14
1.7.Tezin Yapısı	15

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Göç Olgusu	16
2.2.Geçici Koruma Kapsamı	18
2.3.Afet	21
2.4.Kırılganlık ve Dirençlilik Kavramları	25
2.5.Toplumsal Cinsiyet ve Afet İlişkisi	29
2.6.Osmaniye'nin Sosyo Demografik Yapısı ve Geçici Koruma Kapsamındaki Kadın	35

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1.Kuramsal Çerçeve	40
3.1.1.Duruş Kuramı (Standpoint Theory): Kadınların Deneyimlerini Anlamada Bir Mercek	40
3.1.2.Kesişimsellik Yaklaşımı (Intersectionality): Toplumsal Eşitsizliklerin Çok Boyutlu Analizi	44
3.2.Çalışmanın Yöntemi.....	47

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1.Kırılganlık Dinamikleri	53
4.1.1.Ekonomik Zorluklar	55
4.1.2.Psikolojik Zorluklar	61
4.1.3.Fiziksel ve Mekânsal Zorluklar.....	71
4.2.Dirençlilik Örüntüleri.....	75
4.2.1.Aile Dayanışması ve Çocukların Güçlendirici Etkisi	75
4.2.2.Manevi İnançların Psikolojik Dayanıklılık ve Başa Çıkma Stratejilerine Etkisi	80
4.2.3.Deprem Sonrası İçsel Yeniden Yapılanma ve Psikososyal Dönüşüm	82
4.2.4.Toplumsal Dayanışma ve Destek Mekanizmalarının Rolü.....	86
4.2.5.Geleceğe İlişkin Umut ve Beklentiler	92

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Araştırma Sonuçları.....	96
5.2.Öneriler.....	100

KAYNAKÇA	104
EKLER.....	126
ÖZGEÇMİŞ.....	129

KISALTMALAR

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

GBM: Geçici Barınma Merkezi

GİB: Göç İdaresi Başkanlığı

GKM: Geçici Konaklama Merkezi

HDA: Konut Geliştirme Ajansı (Housing Development Agency)

IOM: Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)

SED: Sosyal Ekonomik Destek

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TPS: Geçici Koruma Statüsü (Temporary Protected Status)

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Sosyodemografik Bilgi	49
Tablo 2. Tematik Analizin Altı Aşaması (Braun ve Clarke, 2006)	51
Tablo 3. Tema, Alt Tema ve Kod Tablosu.....	52

BÖLÜM I

GİRİŞ

Zorunlu göç ve doğal afetler, günümüzde bireylerin yaşamlarını çok boyutlu biçimde etkileyen, toplumsal kırılganlıkları derinleştiren ve mevcut eşitsizlikleri daha görünür kılan önemli kriz alanları olarak değerlendirilmektedir. Bu iki olgunun kesişiminde yer alan bireyler yalnızca fiziksel zararlarla karşılaşmadığı; aynı zamanda psikolojik, ekonomik ve sosyal düzeyde karmaşık ve katmanlı sorunlarla yüz yüze kaldığı çeşitli çalışmalarca ortaya konmuştur (UNHCR, 2019). Ancak bu etkilerin, toplumsal yapının tüm üyeleri için eşit biçimde dağılmadığına dair bulgular da giderek artmaktadır (Wisner, 2004).

Toplumsal cinsiyet rolleri, bakım emeği sorumlulukları, ekonomik bağımlılık ilişkileri ve karar alma mekanizmalarında temsil eksikliği gibi yapısal faktörler, kadınları göç ve afet süreçlerinde çok boyutlu kırılganlıklarla karşı karşıya bırakmaktadır (UN Women, 2016; International Disaster Law Project, 2018). Kadın olmanın yanı sıra, savaş mağduru, geçici koruma ve afet mağduru kimliklerin kesişimi, bu kırılganlıkları daha da derinleştirebilir. Öte yandan, kadınların bu süreçlerde geliştirdikleri direnç ve başa çıkma stratejilerinin toplumsal dönüşümün etkin özneleri olarak değerlendirilebileceği de çeşitli araştırmalarca desteklenmektedir (Enarson, 2012).

Bu nedenle, göç ve afetin kesişiminde şekillenen kadın deneyimlerini analiz etmek yalnızca bireysel öyküleri anlamaya değil; aynı zamanda toplumsal yapı, aile ilişkileri ve kurumsal destek mekanizmalarının işleyişini görünür kılmaya da katkı sunmaktadır. Bu çalışma, kadınların afet ve göç bağlamındaki çok katmanlı kırılganlıklarını ve dirençlilik biçimlerini inceleyerek, toplumsal cinsiyet temelli bir perspektiften kriz süreçlerine dair daha kapsayıcı bir anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışma, kadınların afet ve göç bağlamındaki çok katmanlı kırılganlıklarını ve dirençlilik biçimlerini inceleyerek, toplumsal cinsiyet temelli bir perspektiften kriz süreçlerine dair daha kapsayıcı bir anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada öznelerin deneyimlerini merkeze alan nitel bir yaklaşım

benimsenmiştir. Ayrıca, teorik çerçevesi olarak Duruş (Standpoint) Kuramı ve Kesişimsellik (Intersectionality) Yaklaşımı birlikte kullanılmıştır.

Bu iki yaklaşımın birbirini tamamlayarak, kadınların deneyimlerini çok boyutlu bir perspektiften anlamaya olanak tanımaktadır. Kesişimsellik yaklaşımı, kadınların yalnızca toplumsal cinsiyetlerinden değil; göçmenlik statüleri, etnik kimlikleri ve sosyoekonomik konumları üzerinden de nasıl çoklu ayrımcılığa maruz kaldıklarını açıklamaktadır (Crenshaw, 1989). Duruş kuramı ise bireylerin toplumsal konumlarının bilgi üretimi sürecine etkisini vurgulayarak, kadınların kendi yaşam anlatılarının hem akademik bilgi üretimi hem de dayanıklılık süreçlerinin anlaşılması açısından taşıdığı önemi ortaya koymaktadır (Collins, 2000; Harding, 2004).

Teorik çerçevenin ışığında, kadınların afet öncesi, sırası ve sonrasındaki deneyimleri; toplumsal cinsiyetin biçimlendirdiği kırılganlıklar ve geliştirdikleri dirençlilik stratejileri üzerinden detaylandırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, kadınların karşılaştıkları güçlüklerin yalnızca afetin doğrudan etkilerinden değil; aynı zamanda göçmenlik statüsü, toplumsal cinsiyet rolleri ve sosyal destek ağlarının sınırlılığından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu yapıların, kırılganlıkları nasıl şekillendirdiği ve dayanıklılık geliştirme sürecine nasıl etki ettiği, çalışmanın odak noktalarındandır.

1.1. Tez Konusunun Seçimine Etki Eden Kişisel Deneyimler

Bu tez çalışması, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle Türkiye’ye zorunlu göç eden kadınların, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sırasındaki deneyimlerini kırılganlık ve dirençlilik perspektifinden incelemektedir. Araştırma, sosyal hizmet alanında edindiğim mesleki deneyimler, göçmen topluluklarla yürüttüğüm saha çalışmaları ve Aile Danışmanlığı alanındaki akademik altyapımla yakından ilişkilidir.

2016 yılından bu yana geçici koruma statüsündeki bireylerle sahada çalışan bir sosyal hizmet uzmanı olarak, göçmenlerin yaşadıkları zorlukların yalnızca maddi kayıplarla sınırlı olmadığını; kimlik, toplumsal roller ve psikososyal dinamikler üzerinde derin etkiler bıraktığını gözlemledim. Suriyeli bireylerin zaman içinde toplumsal yapılarla etkileşim biçimleri, göç deneyiminin onlara kazandırdığı kırılganlıklar ve dirençlilik alanında önemli kişisel gözlemlerim oluştu. Bu bağlamda, göçün kriz

anlarında nasıl yeniden anlam kazandığını incelemek bu çalışmanın temel motivasyonunu oluşturmuştur.

Depremler gibi büyük ölçekli afetler, göçmenlerin halihazırda yaşadıkları sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri derinleştiren krizler yaratmaktadır. 6 Şubat 2023 depremleri sırasında hem bir sosyal hizmet uzmanı hem de bir depremzede olarak sahada bulunmam, göçmen kadınların karşı karşıya kaldıkları çok katmanlı kırılganlıkları doğrudan gözlemlene imkânı sundu. Bu süreçte toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi ilişkiler ve psikososyal dayanıklılık mekanizmaları çalışmanın temel inceleme alanları olarak öne çıkmıştır.

Sosyal hizmet pratiği, aile danışmanlığı ve ruh sağlığı alanlarında edindiğim saha deneyimleri; bireysel görüşmeler, kriz anlarındaki gözlemler ve sosyal destek ihtiyaçları üzerine elde ettiğim bulgular bu araştırmanın yönünü belirlemede doğrudan etkili olmuştur. Bu tez, göçmen kadınların afet süreçlerinde yaşadıkları çoklu kırılganlıkları ve geliştirdikleri başa çıkma mekanizmalarını onların kendi perspektiflerinden anlamayı; aynı zamanda bu bireysel anlatıları toplumsal yapılar içerisinde konumlandırmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak, kişisel ve mesleki deneyimlerim bu çalışmanın yalnızca yönünü değil; aynı zamanda teorik çerçevesini ve eleştirel bakışını da şekillendirmiştir. Tez, göç, toplumsal cinsiyet ve afetin kesişiminde yer alan kadınların kırılganlık ve dirençlilik mekanizmalarını anlamaya katkı sunarak, özellikle sosyal hizmet, aile danışmanlığı, afet yönetimi ve toplum bilimi alanlarına yönelik daha kapsayıcı politika ve uygulamaların geliştirilmesine zemin oluşturmayı amaçlamaktadır.

1.2. Problem Durumu

Doğa kaynaklı afetlerin ve insan eliyle gerçekleşen çatışmaların sıklığı, günümüzde kayda değer biçimde artmaktadır. CRED (2023) verilerine göre, yalnızca bir yıl içinde yüzlerce afet meydana gelmiş; bu afetler ciddi can kayıpları, kitlesel yerinden edilmeler ve ekonomik yıkımlara neden olmuştur. Benzer şekilde, savaşlar ve çatışmalar da sosyal dokuyu zayıflatan, temel hizmetlere erişimi kısıtlayan ve toplumsal dayanıklılığı tehdit eden çok boyutlu krizler yaratmaktadır (Işık, 2024). Bu çok katmanlı etkiler, özellikle göç ve afet süreçlerinin kesişiminde yer alan kadınlar üzerinde derin ve kalıcı izler bırakmaktadır.

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla hem jeopolitik gelişmelere hem de doğal afetlere yoğun biçimde maruz kalan bir ülkedir. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş, milyonlarca insanın yerinden edilmesine yol açmış; Türkiye ise bu süreçte yoğun bir şekilde Suriyeli sığınmacıları kabul etmiştir (Kirişci, 2016). Bu kitlesel göç dalgası, Türkiye'nin toplumsal yapısında önemli dönüşümlere neden olmuş; göç süreci yalnızca fiziksel yer değişimini değil, bireylerin sosyal bağlardan, kültürel değerlerden ve ekonomik kaynaklardan kopmasını da içeren çok yönlü bir deneyime dönüşmüştür (Toros, 2008, akt. Küçük, 2022). Suriye’den Türkiye’ye uzanan göç sürecinin, çeşitli sosyal, psikolojik, ekonomik ve siyasi dönüşümlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle göçmen kadınlar açısından, toplumsal cinsiyet dinamiklerinin bu deneyimleri şekillendirdiği ve onların karşılaştıkları kırılganlıkların, değişimlerin ve deneyimlerin farklı boyutlar taşıdığı ifade edilmektedir.

Bir insani afet olarak değerlendirilebilecek iç savaşın yol açtığı yıkımdan kaçarak hayatta kalmaya çalışan Suriyeli geçici koruma kapsamındaki kadınlar, maruz kaldıkları savaşın ve göç sürecinin ardından bu kez de büyük bir doğal afetle karşı karşıya kalmıştır. Coğrafi konumu nedeniyle Türkiye, sık ve yıkıcı depremlerle karşı karşıya kalan bir ülkedir (Laçiner ve Yavuz, 2013). 6 Şubat 2023’te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye topraklarının yaklaşık %16,4’ünü etkileyerek 14 milyondan fazla insanın doğrudan mağduriyetine yol açmıştır (CRED, 2023). Geniş bir coğrafyayı etkileyen ve yüksek yıkıcılığı nedeniyle olağanüstü bir afet olarak tanımlanan bu depremler; merkezi Kahramanmaraş olmak üzere Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elâzığ illerinde ciddi yıkımlara neden olmuş; bunun sonucunda barınma, sağlık ve sosyal hizmetlere erişimde önemli aksaklıklar yaratmıştır (İrdem ve Mert, 2023). Etkilenen bölgeler, Türkiye’de yoksulluk oranlarının en yüksek olduğu alanlar arasında yer almakta ve ülke genelindeki Suriyeli mülteci nüfusunun yaklaşık yarısını barındırmaktadır (Worldbank, 2023).

Afetin yarattığı etkiler, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle birleştiğinde özellikle kadınlar açısından çok boyutlu bir kırılganlık yaratmakta ve derin sosyal sonuçlar doğurmaktadır (Berger, 2004). Bu bağlamda, geçici koruma kapsamındaki kadınların deneyimleri yalnızca afetin fiziksel sonuçlarıyla değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet temelli yapısal eşitsizliklerle birlikte değerlendirilmelidir.

Deprem gibi büyük ölçekli afetlerin, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal düzeyde de önemli etkiler yaratabileceği literatürde sıkça

vurgulanmaktadır. Ancak, bu etkiler toplumun tüm kesimlerini eşit biçimde etkilememekte; toplumsal cinsiyet, göçmenlik durumu ve sosyoekonomik koşullar gibi etkenler, afetin etkilerini daha da katmanlı hale getirmektedir (Norris vd., 2002; Trentin vd., 2023). Toplumsal hiyerarşide dezavantajlı grupların, bu süreçten oransal olarak daha fazla etkilenebileceği düşünülmektedir. Kadınlar da tıpkı ekonomik güvencesi olmayanlar, etnik ya da ırksal azınlıklar, çocuklar, yaşlı bireyler, engelliler ve toplumsal olarak dışlanan gruplar gibi afetlerin yıkıcı sonuçlarına karşı daha savunmasız hale gelmektedir (Enarson, 2000).

Afetlerin toplumsal etkileri, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle doğrudan ilişkilidir (Coşkun ve Ulusoy, 2024). Toplumsal cinsiyet perspektifinden yapılan araştırmalar, kadınların afet süreçlerinde erkeklere kıyasla hem doğrudan hem de dolaylı etkiler açısından daha kırılgan bir konumda bulunduğunu göstermektedir (Ünür, 2021). Bu kırılganlıklar; kaynaklara erişim, toplumsal roller, maruz kalma oranı ve sosyoekonomik koşullardan etkilenme biçimleri bakımından belirginleşmektedir (Twigg, 2015).

Özellikle geleneksel bakım rolleri, afet zamanlarında kadınları daha savunmasız hale getirirken; hareket alanlarının kısıtlı oluşu ve sınırlı sosyal destek mekanizmaları da bu kırılganlığı pekiştirmektedir (Fothergill, 1996; Okay ve İlkaracan, 2018). Ayrıca, bakım emeği yükünün artması, karar alma süreçlerinden dışlanma, hareket alanlarının kısıtlanması gibi faktörler, kadınların afet sonrası süreçlerde direnç gösterebilme kapasitesini zayıflatmaktadır (Enarson ve Chakrabarti, 2009). Bu durumun, kadınların afetin anlık etkilerine karşı daha hassas bir konumda bulmalarına ve iyileşme sürecinde karşılaştıkları zorlukların artmasında katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Afet çalışmalarında, yalnızca kadınların kırılganlıklarına odaklanmak, eksik ve indirgemeci bir yaklaşım olacaktır; kadınların yalnızca mağdur olarak değil, aynı zamanda dirençli ve aktif özneler olarak da değerlendirilmesi gerekmektedir. Kadınlar, afet süreçlerinde başa çıkma becerileri, sosyal dayanışma pratikleri ve kriz yönetimindeki rolleriyle önemli dirençlilik kapasiteleri sergileyebilmektedir (Enarson, 1998; Galindo, 2016; Toth, 2003). Bu nedenle, afet çalışmalarında kadınların özneleşme biçimleri ile geliştirdikleri stratejilerin de analiz edilmesi büyük önem taşımaktadır. Kadınların yalnızca mağdur olarak değil, direnç geliştirebilen ve hayatta kalma stratejileri üretebilen bireyler olarak ele alınması, afet sonrası müdahale ve destek mekanizmalarının niteliğini artırabilir. Bu bağlamda, göç ve afet kesişiminde yer alan kadınların yaşadığı

deneyimlerin toplumsal cinsiyet temelinde ve direngen özellikleriyle birlikte ele alınması gerekmektedir.

Bilinmeyen ve öngörülemeyen doğal afetlerin, göç süreci ve kültürel kimlik ile kesişiminin, geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların deneyimlerinde özgün kırılganlık biçimleri ve baş etme stratejilerinin ortaya çıkmasına katkı sağladığı düşünülmektedir. Yerinden edilme, yeni bir topluma uyum süreci ve ardından gelen afet gibi çoklu krizlerin bir arada yaşanmasının, kadınların psikososyal dayanıklılıklarını etkileyebileceği ifade edilmektedir. Özellikle deprem gibi ikinci bir travmatik olay, mevcut baş etme kaynaklarını sınırlandırarak ruhsal iyilik halini tehdit etmektedir (Bonanno, 2004). Bununla birlikte, travmatik deneyimlerin yalnızca yıkıma yol açmadığı; bireylerin içsel güç kaynaklarını keşfetmesine, hatta bu süreçlerden kişisel gelişimle çıkmasına da olanak tanıyabileceği yönünde bulgular bulunmaktadır (Tedeschi, 2002, akt. Stanton ve Low, 2004).

Bu bağlamda, göç ve afet deneyimlerinin kesişiminde ortaya çıkan çok katmanlı kırılganlık ve dirençlilik süreçlerinin birlikte ele alınması gerekmektedir. Ancak Türkiye özelinde, bu süreci Suriyeli kadınlar üzerinden inceleyen niteliksel çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı, 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Osmaniye ilinde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli kadınların afet deneyimlerini kırılganlık ve dirençlilik ekseninde analiz etmektir. Kadınların toplumsal rollerindeki dönüşümler, başa çıkma mekanizmaları ve aile ilişkilerindeki değişimler nitel bir yöntemle ele alınacaktır. Savaş, göç ve doğal afet gibi ardışık krizlerin kadınların yaşamları üzerindeki etkisini anlamaya odaklanan bu çalışma, özellikle afet bağlamında geçici koruma kapsamındaki kadınların çok katmanlı deneyimlerine ışık tutarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

1.3. Araştırmanın Varsayım ve Amaçları

Bu tezin temel varsayımı, zorunlu göç sürecinin ve doğal afetlerin bireylerin kırılganlık ve dirençlilik mekanizmaları üzerinde çok katmanlı ve derin etkiler yarattığı yönündedir. Özellikle geçici koruma statüsündeki Suriyeli kadınlar, hem göç sürecinin getirdiği sosyo-ekonomik ve psikolojik zorluklarla hem de afet ve kriz durumlarının tetiklediği yeni mücadele alanlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Geçici koruma statüsüne

sahip olmanın doğurduğu yapısal dezavantajlar, afet gibi olağanüstü durumlarla birleştiğinde, kadınların yaşamlarında çok boyutlu etkiler doğurmaktadır.

Bu bağlamda, 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, geçici koruma kapsamındaki kadınların karşılaştığı kırılganlık ve geliştirdikleri dirençlilik stratejilerini anlamak açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Bu çalışmada, geçici koruma kapsamında Osmaniye ilinde yaşayan Suriyeli kadının göç ve afet deneyimleri odağa alınarak; kırılganlık ve dirençlilik ekseninde geçici koruma kapsamındaki kadınların deneyimlerinin nasıl şekillendiği analiz edilecektir.

Toplumsal grupların afetlere verdikleri tepkileri anlamlandırırken, kırılganlık ve dirençlilik kavramlarının birbirinden tamamen bağımsız olmadığı; daha çok, karşılıklı etkileşim içinde bulunan ve birbirini tamamlayan kılan iki temel dinamik olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bir grubun maruz kaldığı riskler karşısındaki hassasiyeti, çoğu zaman onun bu risklerle başa çıkma kapasitesiyle doğrudan bağlantılıdır (Bergstrand, Brumback ve Zhang, 2015). Bu nedenle, afet yönetimi süreçlerinde söz konusu iki kavramı birbirinden yalıtarak ele almak, toplumsal gerçekliklerin bütüncül biçimde analiz edilmesini güçleştirebilir. Bu nedenle çalışma kırılganlık ve dirençlilik kavramını birlikte değerlendirerek geçici koruma statüsündeki kadının kriz anındaki çok katmanlı deneyimini çözümlemeyi hedeflemektedir. Bu yönüyle çalışma, geçici koruma statüsündeki kadınların afet deneyimlerine ilişkin sınırlı sayıdaki çalışmalara nitel bir saha araştırması yoluyla katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların afet sonrası süreçte kırılganlıklarına etki eden etmenler nelerdir ve bu etmenler kadınların deneyimlerini nasıl şekillendirmiştir?
2. Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların afet sonrası süreçte dirençliliğine etki eden etmenler nelerdir ve bu etmenler kadınların deneyimlerini nasıl şekillendirmiştir?
3. Toplumsal cinsiyet ve geçici koruma statüsü, kadınların afet sonrası kırılganlık ve dirençlilik süreçlerini nasıl etkilemiştir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Toplumsal yapıların kriz anlarında nasıl şekillendiği ve bireylerin bu süreçlerle nasıl başa çıktığı, özellikle afetler söz konusu olduğunda daha görünür hale gelmektedir. Afetler, yalnızca doğal olaylar değil, aynı zamanda toplumsal yapıların, kültürel normların ve ekonomik dengesizliklerin daha derinleşmesine yol açabilen karmaşık krizlerdir (Cutter, 1996). Afet risklerinin azaltılması, yalnızca kısa vadeli insani yardımı değil, uzun vadeli sosyal ve ekonomik kalkınmayı da içeren bir süreçtir (Schneiderbauer ve Ehrlich, 2004). Depremler ve benzeri afetler, toplumsal cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve psikolojik faktörler gibi bireysel ve toplumsal dinamiklerle karmaşık ve çok boyutlu etkileşimler içinde olabilmektedir. Bu bağlamda, afetlerin etkilerini daha kapsamlı bir şekilde analiz etmek ve kırılganlık ile dayanıklılık arasındaki dinamikleri incelemek büyük önem taşımaktadır.

Kırılganlık yalnızca fiziksel koşullarla sınırlı değildir; bireylerin sosyoekonomik statüsü, toplumsal rolleri ve kurumsal destek sistemlerine erişimleri gibi faktörlerle şekillenir (Schneiderbauer ve Ehrlich, 2004). Dirençlilik ise, yaşanan yıkım karşısında birey ya da toplulukların toparlanma, uyum sağlama ve yeniden yapılanma becerilerini ifade eder (Smyth ve Sweetman, 2015). Ancak, toplumsal eşitsizliklerin derin olduğu gruplar için bu süreç çok daha karmaşık ve zordur (Bergstrand vd., 2015). Afet yönetimi politikalarının sosyal kırılganlık ile dirençlilik arasındaki ilişkiyi göz ardı etmesi, özellikle toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz kalan grupların daha fazla zarar görmesine neden olabilmektedir (Le Masson, 2016).

Bu çerçevede, toplumsal eşitsizliklerin en görünür biçimlerinden biri olan toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler, kadınların afet süreçlerindeki konumlarını ve karşılaştıkları özgül riskleri anlamada kilit bir değişken olarak değerlendirilmektedir (Enarson, 2000). Bu tür yapısal eşitsizlikler, kadınların ekonomik ve sosyal alanlarda özerklik kazanmalarını sınırlamakta ve bu durum onları karar alma süreçlerinde edilgen bir konuma iterek erkeklere olan bağımlılığı pekiştirmektedir. Bu bağımlılık ilişkisi, özellikle kriz ve afet dönemlerinde kadınların maruz kaldığı riskleri derinleştiren önemli bir kırılganlık unsuruna dönüşmektedir (Okay ve İlkcaracan, 2018). Araştırmalar, bu bağımlılık ve eşitsizliklerin afetlerin etkilerini kadınların üzerinde daha yıkıcı hale getirdiğini, kadınların afetlere hazırlık, müdahale ve iyileşme süreçlerinde karşılaştıkları engelleri artırdığını ve bu durumun, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan bakım

yükü kaynaklara erişim farklılıkları ve sosyal normlarla daha da pekiştiğini göstermektedir (Neumayer ve Plümper, 2007; Uygur, 2023; Ünür, 2021). Böylece toplumsal cinsiyet temelli yapısal eşitsizlikler, kadınların afetlere karşı kırılganlığını derinleştirerek, afet yönetiminde toplumsal cinsiyete duyarlı politikalara gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Afet sosyolojisi literatüründe toplumsal cinsiyet, afete karşı kırılganlığı belirleyen başlıca faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Enarson, 2012). Zamanla toplumsal cinsiyet yalnızca iş bölümünü değil; bireylerin kaynaklara ulaşımını, sosyal güç ilişkilerini, karar alma süreçlerine katılımını ve afetlere hazırlanma, hayatta kalma ve toparlanma kapasitelerini de doğrudan etkileyen bir yapı taşına dönüşmüştür (Enarson, 2000).

Toplumsal cinsiyet ve afet ilişkisi; içinde bulunulan coğrafi, kültürel, ekonomik ve siyasal bağlama göre farklı biçimlerde şekillenmekte ve bu da kadınlar ile erkekler açısından çoğu zaman eşit olmayan sonuçlar doğurmaktadır (Drolet vd., 2015; Yoosefi Lebni vd., 2020). Kadınların afet karşısında daha kırılgan bir konumda bulunması, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kriz anlarında daha da belirginleşmesiyle ilişkilidir (Bilican Gökkaya, 2021; Horton, 2012). Kadınlar, ekonomik zorlukların yanı sıra sosyal dayanışma ağlarına erişimdeki kısıtlar, devlet desteğindeki yetersizlikler ve toplumsal cinsiyet temelli sorumluluklar gibi çeşitli katmanlı zorluklarla karşılaşabilmektedir; bu durum, afet süreçlerinde kadınların deneyimlediği güçlüklerin çok boyutlu olduğunu göstermektedir (Tosun, 2024).

Ataerkil değer yargıları ve kültürel kısıtlamalar, kadınların bilgiye, acil barınma hizmetlerine, sağlık yardımlarına ve diğer temel kaynaklara erişimini büyük ölçüde sınırlamaktadır (Anwar, Mpofu, Matthews, Shadoul ve Brock, 2011; Drolet vd., 2015). Yeniden yapılanma süreçlerinde ise menstrüel hijyen, gebelik bakımı ve cinsel sağlık gibi kadınlara özgü ihtiyaçların göz ardı edilmesi, kadınların savunmasızlığını daha da artırmaktadır (Budhathoki vd., 2018). Afet dönemlerinde artan bakım yükü, kadınların hem fiziksel hem de duygusal yükünü artırmakta; çoğu zaman kendi sağlıklarını ihmal etmelerine yol açabilmektedir (Bilican Gökkaya, 2021).

Uluslararası literatürde, geçici barınma afet sonrası temel bir koruma unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. (Roguski ve Cygańczuk, 2023). Nepal örneğinde yapılan çalışmalar, yetersiz barınma koşullarının kadınların yalnızca günlük yaşamlarını değil; ruhsal ve üreme sağlıklarını da olumsuz etkilediğini göstermektedir (Chaudhary vd.,

2024). Arora (2022), Nepal depremi sonrasında Dalit kadınlarının deneyimlerini analiz ederek, kast, sınıf ve toplumsal cinsiyet gibi sosyal faktörlerin afet sonrası kırılğanlıkları nasıl şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Rajbhandari (2016), 2015 Nepal depreminde kadınların karşılaştığı cinsiyete dayalı kırılğanlıkları ve yardım malzemelerinin toplumsal cinsiyet hassasiyetinden yoksunluğunu inceleyerek, afet sürecinde kadınların özgül ihtiyaçlarının nasıl göz ardı edildiğine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, Hastuti ve arkadaşlarının (2024) Merapi volkanik patlaması sonrası kadınların, özellikle finansal ve sosyal kırılğanlıkları ile mücadele ettiklerini ve afet sırasında kendi korunmalarını sağlamak amacıyla çeşitli önlemler aldıklarını belirtmektedir. Çalışma, kadınların afetlere karşı geliştirdiği dayanıklılık stratejilerinin, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kültürel bağlamda şekillendiğini vurgulamaktadır.

Nitekim, Türkiye özelinde de afet dönemlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin derinleştiği görülmektedir. Kadınlar, afet anlarında ve sonrasında erkeklere kıyasla daha yüksek ölüm, yaralanma, ruhsal travma ve geçim kaybı riskiyle karşı karşıya kalmakta (Enarson, 2000; Anwar vd., 2011); ev eksenli ya da kayıt dışı çalışmaları nedeniyle ekonomik toparlanmaları daha zor olmakta, toplumsal roller gereği bakım yükümlülükleri ise kendi ihtiyaçlarını geri planda bırakmalarına yol açmaktadır (Horton, 2012; Budhathoki vd., 2018).

Afet sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında Türkiye özelinde, 2023 yılında gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremler, toplumsal cinsiyet temelli kırılğanlıkların ne kadar belirgin hale geldiğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bu felakette kadınlar, afet sonrası süreçlerde daha yüksek risklerle karşılaşmış; özellikle fiziksel ve ruhsal travmaların yanı sıra, ekonomik zorluklarla da başa çıkmak zorunda kalmışlardır (Toğrul, 2024). Bu durum, afetin kadınlar üzerindeki çok boyutlu etkilerini ve destek mekanizmalarının önemini ortaya koymaktadır.

6 Şubat 2023 depremleri sonrasında yapılan sınırlı sayıdaki çalışma, Türkiye'deki kadınların afet süreçlerindeki kırılğanlıklarını farklı temalar üzerinden ele almaktadır. Bu çalışmalar; toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri (Yakıt Ak ve Uyurdağ, 2023; Akbal ve Taşbaş, 2024; Altıparmak ve Birel, 2023; Ayata, Kapdan, Ozan, Gürbüz, ve Onuk, 2023; Beşpınar ve Beşpınar, 2023; Tosun, 2024), psikososyal sorunlar (Çetin Aydın ve Aytaç, 2023), kadın sağlığı (Alkan ve Tandoğan, 2023), yapısal eşitsizlikler, sosyal yardımlar (Çiftçi Kırac, 2024), sosyal koruma (İştar Işıklı, 2024), annelik (Bakır, Dağlı, Aktaş Reyhan, ve Topkara, 2024; Karip, Tekin ve Daşbaş, 2024) ve gebelik ve emzirme

deneyimleri (Mızrak Şahin ve Kabakcı, 2024; Keskin Töre, Nacar ve Hatun, 2024), menstrual düzensizlikler (Kiyak ve Batı, 2024), psikososyal müdahaleler ve sosyal hizmetlerin rolü (Altıok, Arıcı ve Özüçelik, 2025) ve artan bakım yükü gibi alanlara odaklanmaktadır. Bu bulgular, afetlerin yalnızca fiziksel yıkıma yol açmakla kalmadığını; aynı zamanda toplumsal cinsiyet temelli riskleri derinleştirerek kadınların kırılganlıklarını çok boyutlu biçimde artırdığını göstermektedir. Bununla birlikte, göç ve ardından yaşanan afetler gibi çoklu krizlerin kesişiminde, özellikle geçici koruma statüsündeki Suriyeli kadınların deprem deneyimlerine yönelik çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir.

Deprem-sonrası aile yapısındaki dönüşümleri sosyo-ekolojik sistem perspektifinden ele alan Babuç ve Gökçe'nin (2024) çalışması, Osmaniye ilinde afetin aile ilişkileri ve roller üzerindeki çok yönlü etkilerini ortaya koyması açısından dikkate değerdir. Bu araştırmada, deprem sonrası kadınların ve aile bireylerinin üstlendikleri yeni roller ve baş etme stratejileri sosyolojik bir çerçevede analiz edilmiştir. Özellikle aile ve yakın ilişki ağlarının, afet sonrası dirençliliğin önemli bir sosyal sermaye kaynağı olduğu vurgulanmaktadır. Bulgular, aile üyelerinin çocuk, eş gibi farklı konumlarda yeni roller ve sorumluluklar üstlenerek afet sonrası süreci kontrol etmeye çalıştıklarını ve aile ile yakın ilişki ağlarının dirençliliği artıran temel sosyal sermaye kaynakları olduğunu göstermektedir (Babuç ve Gökçe, 2024). Çalışma, deprem sonrası aile sisteminin sosyal destek ve dayanışma işleviyle afetlere karşı önemli bir direnç kaynağı olduğunu göstermektedir. Aile üyeleri yeni roller üstlenerek süreci yönetmeye çalışırken, ekonomik ve sosyal zorluklar aile içi ilişkileri karmaşıklştırmıştır. Genel olarak, aile ve yakın ilişki ağları, afet sonrası dayanıklılığı artıran temel sosyal sermaye unsurları olarak öne çıkmaktadır.

Bu tez, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında, savaş nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye zorunlu göç etmiş ve Osmaniye'de yaşayan geçici koruma kapsamındaki kadınların afet deneyimlerini kırılganlık ve dirençlilik ekseninde ele almaktadır. Bu kadınların afet deneyimleri, göç, deprem afeti ve toplumsal cinsiyet gibi dinamiklerinin kesişiminde çeşitli zorluklar içermekte olup; bu zorluklar fiziksel ve ekonomik kayıpların yanı sıra sosyal dışlanma, artan bakım emeği yükü ve görünmez duygusal yükleri de içermektedir. Bu çok boyutlu deneyimler, kadınların afet süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların karmaşıklığını ve çok katmanlı doğasını göstermektedir.

Çalışmanın özgün katkısı, kadınları yalnızca kırılgan özneler olarak değil; aynı zamanda aktif, üretken, dayanışmacı ve direnç gösterebilen bireyler olarak ele almasıdır. Literatürde afetlerin kadınlar üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmalar artsa da kadınların geçici koruma statüsü, toplumsal cinsiyet kimliği, sosyoekonomik konum, yaş ve aile rolleri gibi çoklu faktörlerin iç içe geçtiği yerel örnekler hâlâ sınırlıdır. Bu bağlamda çalışma, Standpoint Kuramı ve Kesişimsellik yaklaşımını birleştirerek, kadınların çok katmanlı ve bağlamsal deneyimlerini kavramsal düzeyde derinleştirmektedir.

Afet deneyiminin, halihazırda zorluklarla kurulan yeni bir yaşam üzerinde nasıl ek yükler ve kırılganlıklar yarattığını; buna karşılık kadınların hangi kaynaklarla direnç geliştirdiklerini ortaya koymak hem akademik bilgi üretimi hem de sosyal politika tasarımı açısından önemlidir. Tezde elde edilen bulgular, toplumsal cinsiyet perspektifiyle ele alınan bir afet yönetimi anlayışının, özellikle geçici koruma statüsündeki kadınların ihtiyaçlarına daha duyarlı ve etkili yanıtlar üretebileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, toplumsal cinsiyet ve geçici koruma statüsü kesişiminde farklılaşan afet deneyimlerini görünür kılmakta; kadınların öznel anlatılarına dayalı olarak kırılganlık ve dirençlilik kavramlarını yeniden düşünmeyi önermektedir. Böylece yalnızca akademik literatüre katkı sunmakla kalmamakta, aynı zamanda afet yönetimi, sosyal hizmet ve aile danışmanlığı gibi pratik alanlara da koruyucu ve kapsayıcı politikalar geliştirme çağrısı yapmaktadır.

1.5. Araştırmanın Özgün Katkısı

Bu tez, afet ve göç süreçlerini toplumsal cinsiyet perspektifinden kesişimsel bir yaklaşımla ele alarak, teorik ve uygulamalı düzeyde çeşitli özgün katkılar sunmaktadır. Bu katkılar aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

Geçici Koruma Statüsündeki Kadınların Afet Deneyimlerine Odaklanan Niteliksel Alan Araştırması: Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki kadınların afet deneyimlerine dair sınırlı sayıda çalışmadan biri olarak, saha verileriyle bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Katılımcı anlatıları aracılığıyla, bu kadınların özgül ihtiyaçları, baş etme biçimleri ve sosyal dayanıklılık stratejileri detaylı biçimde ortaya konmaktadır.

Afet ve Göçün Kesiştiği Bağlamda Kadın Deneyimlerinin İncelenmesi:

Çalışma, geçici koruma statüsünde olan ve deprem afetini yaşamış kadınların deneyimlerinden çok katmanlı kırılganlık ve dirençliliklerini ele alarak, bu iki sürecin bileşik etkisini analiz eden nadir çalışmalardan biridir.

Kadınların Dirençliliğinin Görünür Kılınması: Literatürde sıklıkla mağduriyet temelli ele alınan kadın deneyimlerinin ötesine geçilerek, kadınların geliştirdiği direniş mekanizmaları, sosyal destek stratejileri ve yeniden yapılanma süreçlerindeki aktif rolleri ön plana çıkarılmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Aile İçi ve Sosyal İlişkilerdeki Yansımalarının Analizi: Afet sonrası aile yapısında ve eş ilişkilerinde yaşanan dönüşümler, kadınların toplumsal rollerindeki değişimle birlikte ele alınmakta; bu ilişkiler duruş kuramı ve aile kuramı perspektifleriyle analiz edilmektedir.

Kesişimsellik ve Duruş Kuramı Çerçevesinde Kuramsal Derinlik: Kadınların deneyimleri, toplumsal cinsiyetin yanı sıra yaş, etnisite, geçici koruma statüsü ve sosyoekonomik durum gibi faktörlerin kesişimiyle birlikte analiz edilmekte; böylece kadınların konumları yapısal bağlam içerisinde değerlendirilmektedir.

Afet Yönetimi ve Sosyal Hizmet Uygulamalarına Katkı: Elde edilen bulgular, afet yönetimi politikalarının toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden şekillendirilmesi ve geçici koruma kapsamındaki kadınların ihtiyaçlarına duyarlı sosyal hizmet müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından uygulamaya dönük öneriler içermektedir.

Sosyal Hizmet ve Politika Alanına Katkı: Bu araştırma, sosyoloji, sosyal hizmet ve aile danışmanlığı gibi alanlarda, geçici koruma kapsamındaki kadınların afet süreçlerine dair daha kapsayıcı politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular, afet ve göç kesişiminde yer alan kadınların deneyimlerini daha görünür kılarak, toplumsal cinsiyete duyarlı ve entegre/bütünleşmiş afet yönetimi stratejilerinin tasarlanmasına ışık tutacaktır. Çalışma, aynı zamanda, afet yönetimi ve sosyal hizmet politikalarında daha etkili, katılımcı ve hak temelli bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır.

Çalışma, geçici koruma kapsamındaki kadınların afet deneyimlerine dair sınırlı sayıda yapılan çalışmaya nitel bir saha araştırmasıyla önemli bir katkı sağlamaktadır. Kadınların afet süreçlerine ilişkin yaşadıkları çok katmanlı deneyimleri ve bu süreçlerdeki dirençlik stratejilerini daha geniş bir perspektiften ele almakta, toplumsal

cinsiyet, geçici koruma ve afet süreçlerinin kesiştiği noktalarda yeni bir anlayış geliştirmektedir.

Çalışma, kadınların deprem süreçlerindeki hem kırılganlıklarının hem de dirençlilik kapasitelerinin nitel yöntemlerle kapsamlı biçimde analiz edilmesini hedeflemektedir. Bu yönüyle, mevcut literatürde yeterince ele alınmamış boyutların ortaya çıkarılması açısından da önem arz etmektedir. Kadınların deneyimlerine sadece fiziksel ihtiyaçlar ya da korunmasızlık düzeyinden değil; sosyal dayanıklılık, özneleşme ve karar alma kapasitesi çerçevesinden yaklaşılması, onları pasif alıcılar değil, aktif toplumsal aktörler olarak konumlandırmaktadır.

Sonuç olarak, çalışmayla birlikte kadınların deprem sürecine ilişkin kırılganlık ve dirençlilik analizleri doğrultusunda pratik ve stratejik ihtiyaçları belirlenerek, toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve programların geliştirilmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüş olup, elde edilen bulgular bu kapsam dâhilinde değerlendirilmelidir:

1. Çalışma, Türkiye'nin Osmaniye ilinde ikamet eden geçici koruma statüsündeki 9 Suriyeli kadın ile sınırlı tutulmuştur.
2. Katılımcıların tamamı evli ya da dul kadınlardan oluşmakta olup, bekar kadınlar bu örnekleme yer almamıştır. Bu durum, araştırma sürecinde özellikle tercih edilmiş bir örnekleme kriteri değil, sahada görüşme yapılabilen kişilerin mevcut durumunun bir yansımasıdır.
3. Araştırma, geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli kadınların yaşantılarını incelemeyi amaçlamakta olup, farklı yasal statülere sahip ya da Türkiye vatandaşı olan kadınların deneyimleri bu çalışmaya dâhil edilmemiştir.
4. Veriler, araştırma kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilen yanıtlara dayanmaktadır ve katılımcıların aktardıklarıyla sınırlıdır.

1.7. Tezin Yapısı

Bu tez beş ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm, çalışmanın giriş bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde, araştırmanın problemi, varsayım ve amaçları, kuramsal yaklaşımı ve özgün değeri sunularak okuyucuya genel bir çerçeve çizilmiştir.

İkinci bölüm, kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu bölümde, göç, geçici koruma, toplumsal cinsiyet ve afet bağlamında kırılganlık ve dirençlilik kavramları ilgili literatür bağlamında tartışılmış; geçici koruma kapsamındaki kadınların bu kavramlarla nasıl ilişkili bir deneyim yaşadıkları açıklanmıştır.

Üçüncü bölüm, araştırmanın kuramsal yaklaşımı ve yöntemi üzerinde durmaktadır. Bu kapsamda, çalışmanın Feminist Duruş Kuramı ve Kesişimsellik yaklaşımı çerçevesinde nasıl yapılandığı açıklanmış, nitel araştırma tasarımı, örneklem seçimi, veri toplama ve analiz süreçleri detaylandırılmıştır.

Dördüncü bölüm, araştırmanın bulgularına ayrılmıştır. Geçici koruma kapsamındaki dokuz Suriyeli kadınla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiş; kırılganlık dinamikleri ve dirençlilik örüntüleri nitel veriler ışığında ortaya konmuştur.

Beşinci ve son bölüm, araştırma sonuçlarının değerlendirilmesini içermektedir. Bu bölümde, bulgular ışığında geçici koruma kapsamındaki kadınların afet süreçlerindeki ihtiyaçları, dayanıklılık kapasiteleri ve sosyal hizmet/sosyal politika bağlamında geliştirilebilecek öneriler sunulmuştur.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların deprem sürecinde karşılaştıkları kırılganlıklar ve geliştirdikleri dirençlilik stratejilerini açıklamak üzere kullanılan temel kavramlar ele alınmaktadır. Göç, toplumsal cinsiyet, afet deneyimi, kırılganlık ve dirençlilik gibi kavramlar, çalışmanın kuramsal altyapısını destekleyen bir çerçeve oluşturacaktır. Bu bağlamda, öncelikle göç olgusu ve geçici koruma kapsamının kavramsal ve tarihsel çerçevesi incelenecektir. Ardından, afet olgusu ve toplumsal cinsiyet perspektifiyle kadınların afet süreçlerinde üstlendikleri roller ve karşılaştıkları yapısal zorluklar, afetler özelinde kadınların kırılganlık ve dirençliliğine etki eden etmenler literatür ışığında ele alınacaktır. Son olarak, Osmaniye ilinin sosyo-demografik yapısı, bu bölgeye Suriye’den göç eden geçici koruma kapsamındaki kadınların durumu ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem afeti sonrası yaşanan sosyal değişimler tartışılacaktır.

2.1. Göç Olgusu

Ekelund (2009) göçü, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme, ekonomik fırsatlardan yararlanma, eğitim olanaklarına erişim sağlama veya güvenlik arayışı gibi nedenlerle coğrafi bir yer değişikliği olarak tanımlamaktadır. Göç, insanlık tarihinin en eski olgularından biri olarak kabul edilmekte ve tarih boyunca insanlar savaşlar, zulüm, ekonomik sıkıntılar ve doğal afetler gibi çeşitli sebeplerle yer değiştirmiştir; “1945 sonrası dönemde” göç küresel bir boyut kazanmış, teknolojik gelişmeler hareketliliği artırmıştır (Ekelund, 2009, s. 327). Bu hareketlilik, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme ve daha güvenli, sürdürülebilir ortamlar arama çabalarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Göç, oluşum nedenlerine göre iki ana kategoride incelenir: Bireyin kendi iradesiyle gerçekleştirdiği gönüllü göç ve dışsal etkenlerin etkisiyle ortaya çıkan zorunlu göç (Ünal ve Gedik, 2022). Gönüllü göç, bireylerin daha iyi bir yaşam standardına ulaşma,

ekonomik refahlarını artırma veya sosyal imkanlardan yararlanma amacıyla kendi iradeleriyle gerçekleştirdiği hareketlilik ve bireysel tercihlere ve fırsatlara dayanarak yaşam kalitesinin iyileştirilmesini hedefler; öte yandan, savaşlar, etnik çatışmalar ve doğal afetler gibi dışsal baskılarla tetiklenen zorunlu göç, bireyin hayatta kalma ve güvenliğini sağlama gerekliliğinden doğar; dolayısıyla bu tür göçlerde bireyin tercih hakkı büyük ölçüde kısıtlanmış, karar alma süreci ise dışsal tehditler tarafından şekillendirilmiştir (Castles, de Haas ve Miller, 2014).

Her iki göç türü de bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme araştırmalarıyla ilişkilendirilebilir; ancak zorunlu göçün etkilerinin, özellikle psikososyal ve toplumsal boyutlarda, daha karmaşık ve derin olabileceği ifade edilmektedir. Aker, Ayata, Özeren, Buran ve Bay (2002), zorunlu göçün bireylerin sosyal uyum, yaşam beklentileri ve dünyaya dair temel varsayımları üzerinde, isteyerek yapılan göçe kıyasla daha kapsamlı ve kalıcı etkiler yaratabileceğine dikkat çekmektedir. Bu tür göç, hem nedenleri hem de sonuçları bakımından gönüllü göçten ayrılmakta; yalnızca bireylerin yaşamalarını değil, aynı zamanda göç alan toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarında da önemli dönüşümlere yol açan çok boyutlu bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

Zorunlu göç, bireylerin iradesi dışında gerçekleşen ve savaşlar, etnik temizlik, politik baskılar veya doğal afetler gibi dışsal faktörlerin tetiklediği bir süreçtir (Castles vd., 2014). Savaşlar, toplumsal yapıyı derinden sarsarak kitlesel göç hareketlerini tetikleyen en önemli faktörlerden biridir. Savaşın yarattığı güvensizlik ortamı, bireylerin hayatta kalma ve güvenliklerini sağlama amacıyla yaşadıkları yerleri terk etme eğilimlerini artırabilmektedir.

Suriye İç Savaşı, zorunlu göçün en dikkat çekici örneklerden biridir. 2011 yılında patlak veren Suriye İç Savaşı'nın yol açtığı göç hareketi, Türkiye'nin açık kapı politikasıyla karşılık bulmuş (Karasu, 2018). Ancak çatışmaların şiddetlenmesiyle birlikte milyonlarca Suriyeli, güvenlik arayışıyla başta Türkiye olmak üzere komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Türkiye, açık kapı politikası çerçevesinde 2011'den bu yana 3 milyondan fazla Suriyeli'ye geçici koruma sağlamaktadır. Bu durum, Türkiye'yi hem göçmenlerin transit geçiş noktası hem de kendi vatandaşlarının yasa dışı yollardan Avrupa'ya geçiş yapmak istemesi nedeniyle "kaynak ülke" konumuna getirmiştir (Barkın, 2014, s. 352). Türkiye'nin bu çok yönlü rolü, ulusal ve uluslararası düzeyde karmaşık göç politikaları geliştirmesini zorunlu kılmıştır. Suriye İç Savaşı, bölgesel ve küresel aktörlerin müdahaleleriyle karmaşılaşmış ve göç hareketleri sadece bölgeyi değil, Avrupa ve diğer kıtaları da etkilemiştir. Bu süreç hem göçmenlerin hem de

göç alan toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarında derin dönüşümlere yol açmıştır (Bülül Pehlivan, 2024).

2.2. Geçici Koruma Kapsamı

Göçmen kavramı, uluslararası hukukta evrensel ve ortak bir tanıma sahip olmamakla birlikte, farklı hukuk sistemlerinde ve akademik çalışmalarda çeşitli şekillerde tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration [IOM], 2009), göçmeni, bireylerin kişisel rahatlık veya yaşam koşullarını iyileştirme amacıyla, dışsal bir zorlayıcı faktör olmaksızın, kendi iradeleriyle göç ettikleri durumları tanımlamak için kullanmaktadır. Bu tanım, göçmenin hareketliliğini gönüllülük temeline oturtmakta; savaş, zulüm ya da afet gibi zorlayıcı nedenlerle yer değiştiren ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan bireyleri ise “*mülteci*” kategorisine dahil etmektedir.

Tarihsel olarak, toplumlar farklı kültürel ve etnik gruplara yönelik belirli önyargılar geliştirmiştir. Göçmenler, bu önyargılar çerçevesinde zaman zaman “*öteki*” olarak tanımlanmış ve çeşitli dışlanma mekanizmalarına tabi tutulmuştur (Gürer, 2007, s. 104). Bu durum, göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu güçleştirerek, sosyal ve ekonomik fırsatlara erişimlerini sınırlamaktadır.

Göç hareketleri kullandıkları yolların yasal olup olmamasına göre yasal ve yasa dışı göç olarak adlandırılırken; bireylerin göç sürecinde izledikleri yasal prosedürlere bağlı olarak “*düzenli ve düzensiz*” göç biçimlerinde sınıflandırılmaktadır (Atasü Topcuoğlu, 2016). Bu noktada yasal göç hem kaynak hem de hedef ülkenin mevzuatına uygun olarak gerçekleşen ve çoğunlukla belirli sürelerle sınırlı olan geçişleri kapsarken; bu koşulların dışına çıkan bireyler ise yasadışı göçmen statüsüne dahil olabilmektedir (Atasü Topcuoğlu, 2016). Bu ayrım, bireylerin göçmenlik sürecindeki hukuki konumlarını belirlemede ve devlet politikalarını şekillendirmede kritik bir rol oynamaktadır.

Göçmenler arasında, özellikle zorunlu göç kapsamında değerlendirilen bireyler, daha farklı bir hukuki statüye sahip olabilmektedir. Zorunlu göç, bireylerin kendi iradeleriyle değil, dışsal etkenlerle ülkelerini terk etmelerine neden olan bir durumdur (Dirikgil, 2022). Zorunlu göç kapsamında değerlendirilen bireyler genellikle mülteci ya da sığınmacı statülerinde yer almakla birlikte, bu durum farklı hukuki ve sosyal- politik bağlamlarda çeşitlilik gösterebilmektedir. 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 1. maddesi (United Nations High Commissioner for

Refugees [UNHCR], 2016), mülteci kavramını uluslararası çerçevede tanımlayan en önemli hukuki metinlerinden biridir. Bu sözleşme, mülteciyi şu şekilde tanımlar:

“1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs.”

Bu tanım, hukuki bağlamda mültecilerin korunması için gerekli koşulların belirlenmesinde önemli bir temel oluşturmuştur. Ancak sözleşmenin ilk yıllarında mülteci tanımının hem zaman hem de coğrafya bakımından belirli sınırlamalar içerdiği görülmüştür: 1951 yılından önce meydana gelmesi ve Avrupa’dan gelmesi (UNHCR, 2016). Sözleşme, zaman bakımından yalnızca 1951 yılından önce, coğrafya bakımından da yalnızca Avrupa’da yaşanan olaylar nedeniyle yerinden edilmiş bireyleri kapsarken, 1967 tarihli Ek Protokol ile “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar” ibaresi kaldırılarak (UNHCR), mülteci tanımı daha geniş kapsamlı hale gelmiştir. Türkiye ise, sözleşme tarihinden on yıl sonra 1961 yılında, 359 sayılı yasa ile bu sözleşmeye katılarak mülteci tanımına hukuki anlamda dahil olmuştur (Resmî Gazete, 1961).

Türkiye’nin göç politikaları, özellikle 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı’nın ardından önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Suriye nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan yaklaşık 13 milyon insanın yerinden edilmesi, çağımızın en büyük insani krizlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Ferris ve Kirişçi, 2016). Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı’nın [GİB] resmi internet sitesinde 24 Nisan 2025 tarihinde yayımlanan güncel verilere göre, Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 2.767.930 olarak açıklanmıştır. İllere göre dağılıma bakıldığında, Osmaniye ilinde 34.805 Suriyelinin geçici koruma kapsamında kayıtlı olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun [TÜİK] 2025 yılı verilerine göre ise Osmaniye’nin yerel nüfusu 561.061 kişi olarak kaydedilmiştir. GİB’in 2025 yılı verilerine göre Osmaniye’de geçici koruma altındaki Suriyeli sayısının 34.396 olduğu dikkate alındığında, yerel nüfus ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplamı 595.457’ye ulaşmaktadır. Bu kapsamda, Osmaniye’de kayıtlı Suriyelilerin toplam nüfus içindeki oranı yaklaşık %5,78 olarak hesaplanmaktadır. Bu çalışma kapsamında, kadın örneklem grubunun yaş aralığı 32-56 olarak belirlenmiştir. Ancak, GİB (2025) sunduğu demografik

veriler 18-64 yaş aralığını kapsadığından, ilgili yaş grubu doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılmıştır. Buna göre, geçici koruma altındaki Suriyeli nüfus içerisinde 18-64 yaş grubunda 719.769 erkek ve 667.131 kadın yer almaktadır. Bu dağılım, afet sonrası oluşan kırılganlıkların toplumsal cinsiyet temelli farklılaşmasını analiz etmek açısından önemli bir zemin sunmaktadır. Kadınların, özellikle ekonomik üretim ve bakım emeği alanlarında yoğun sorumluluklar üstlendiği bu yaş aralığının, sosyal uyum, sağlık hizmetlerine erişim ve toplumsal yeniden inşa süreçlerine katılım gibi alanlarda özgül politika gereksinimlerini gündeme getirebileceği düşünülmektedir. Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, Suriyeli mültecilere yönelik uzun vadeli barınma ve korunma politikalarının geliştirilmesi gerekliliği gündemde olmaya devam etmektedir. Göçün sosyal, ekonomik ve kültürel yapılar üzerindeki etkisi, ev sahibi toplumlar açısından yeni ve sürdürülebilir göç yönetimi politikalarının oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Öte yandan, mülteci ve sığınmacı statüleri kitlesel göç hareketlerinde uygulanmasının çeşitli zorluklar içerebildiği gözlemlenmekte; bu bağlamda, Türkiye’de geçici koruma gibi alternatif mekanizmaların geliştirilmesi önemli bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir.

Geçici koruma, ani ve kitlesel göç hareketlerinde mülteci statüsü belirleme süreçlerinin uzun sürebileceği durumlar için uygulanan, geçici süreli bir koruma mekanizmasıdır. Geçici Koruma Direktifi, koruma talep eden kişilerin kitlesel bir akın halinde kabul edilmesi durumunda, yerinden edilmiş kişiler için geçici koruma sağlanmasına dair hükümler belirlemektedir (Kaunert ve Léonard, 2012). 1990’lardan itibaren Avrupa ve ABD başta olmak üzere birçok ülke, savaş veya büyük krizlerden kaçan insanlara geçici koruma sağlamıştır; Amerika Birleşik Devletleri, kriz halindeki anavatanlarından gelen bireylere sınırlı yardım sağlamada uzun bir geçmişe sahiptir ve 1990 yılından bu yana otuz dört kez “Geçici Koruma Statüsü” (Temporary Protected Status [TPS]) uygulamasına izin vermiştir (Fullerton, 2024).

20 Temmuz 2001’de Avrupa birliği Konseyi ise, 2001/55/EC sayılı yönergeyi kabul ederek, kitlesel bir sığınmacı akını durumunda geçici koruma sağlamak için asgari standartları belirlemiştir. Bu yönerge, “kendi ülkelerine geri dönemeyen üçüncü ülke vatandaşlarına” geçici koruma sağlanmasını amaçlamaktadır, ayrıca, üye devletler arasında bu kişilerin kabul edilmesi ve buna bağlı sonuçlarının yönetilmesi konusunda sorumluluğun adil bir şekilde dağıtılmasını teşvik etmektedir (Kerber, 2002, s. 193).

Türkiye’de, 2014 yılında yürürlüğe koyduğu Geçici Koruma Yönetmeliği ile bu alanda benzer bir yaklaşım geliştirmiştir. Türkiye, sınır komşusu olan Suriye’den gelen sığınmacılara öncesinde misafir statüsünde alırken, daha sonra sürecin beklenmedik

şekilde uzamasıyla geçici koruma statüsü tanımış ve bu süreci uluslararası yardım almadan yönetme taahhüdünde bulunmuştur (Ferris ve Kirişci, 2016). Bu statü, Suriye'deki savaştan kaynaklanan tehditlerden nedeniyle kitlesel olarak Türkiye'ye sığınan Suriye uyruklu bireylere hızlı ve etkin bir şekilde yanıt verebilmek amacıyla oluşturulmuş özel bir düzenlemeyi ifade etmektedir. Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler, temel hak ve hizmetlerden faydalanmaktadır ancak mülteci statüsüne sahip değildirler. Bu durum, hukuki belirsizlikler ve uzun vadeli entegrasyon politikalarının yetersizliği açısından çeşitli tartışmaları beraberinde getirmektedir. Geçici korumanın süresiz hale gelmesi, sosyal uyum, istihdam ve vatandaşlık gibi konularda kapsamlı düzenlemelere duyulan ihtiyacı daha da görünür kılmıştır. Dolayısıyla geçici koruma, kısa vadeli kriz yönetiminin ötesinde, kalıcılığı giderek artan bir nüfusa yönelik sürdürülebilir politikalar geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

2.3. Afet

Afet hem doğa olayları hem de insan faaliyetleri sonucunda meydana gelen, toplumların normal yaşam düzenini bozan ve geniş çaplı maddi ve manevi kayıplara yol açan olaylar olarak tanımlanmaktadır. Literatürde afetın tanımı farklı disiplinler açısından ele alınmış olup (Odabaş, 2010), bu tanımlar genellikle olayın büyüklüğü, etkilediği toplulukların kırılganlığı ve afetın neden olduğu sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçlar bağlamında şekillenmektedir (Ploughman, 1997; Kumar, 2000). Bu bağlamda, afet kavramı genellikle fiziksel yıkımla sınırlı kalmayıp, toplumsal süreçler ve risk faktörleriyle de ilişkilendirilmektedir.

Uluslararası literatürde afet, genellikle bir toplum ya da topluluğun normal işleyişini ciddi şekilde kesintiye uğratan; geniş çaplı insani, maddi, ekonomik veya çevresel kayıplara neden olan ve etkilenen topluluğun kendi kaynaklarıyla baş edemeyeceği ani ve yıkıcı bir olay olarak tanımlanır (Birleşmiş Milletler Afet Riski Azaltma Ofisi [UNDRR], 2015). Tanımın temel unsurları arasında; normal yaşamın kesintiye uğraması (Shrivastava, 2002), olayın boyutu ve etkisi (Coppola, 2011), doğal ya da insan kaynaklı nedenlere dayanması (Smith, 2013), kırılganlık ve baş etme kapasitesine odaklanması (Wisner, 2004) yer almaktadır. Uluslararası literatür, etkili bir afet risk azaltma stratejisinin, sadece tehlikeli doğasını değil, aynı zamanda kırılganlığı

ve dayanıklılığı şekillendiren sosyal, ekonomik ve çevresel etkenleri de anlamayı gerektirdiğini vurgulamaktadır.

T.C. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD] tarafından yapılan tanıma göre ise afetler, “*toplumun tamamı veya belirli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini kesintiye uğratan, etkilenen toplumun başa çıkma kapasitesinin yetersiz olduğu doğa, teknoloji ya da insan kaynaklı olay*” olarak tanımlamaktadır; toplumun mevcut imkanlarıyla başa çıkamayacağı, ciddi can ve mal kaybına neden olan olaylardır. AFAD, afetlerin yalnızca ani gelişen olaylar olmadığını, aynı zamanda uzun vadeli sosyal ve ekonomik etkiler yarattığını vurgulamaktadır. Bu tanımda, afetin toplumlar üzerindeki etkisi ve toplumsal düzeni bozma özelliği ön plana çıkmaktadır. Afetler, mevcut düzeni bozarak toplumu normallikten uzaklaştırabilir; bu nedenle, afet sonrası yeniden normalleşme süreci ve zararların azaltılması, afet sosyolojisi ve afet yönetimi çalışmalarının önemli odak noktaları arasında yer almaktadır. Hem doğal hem de insan kaynaklı afetlerin yönetimi, toplumsal denge üzerinde etkili olabilecek unsurlar olarak değerlendirilmektedir ve bu unsurların uygun şekilde kontrol altına alınması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Afetlerin toplumsal etkileri, bireyler ve gruplar arasındaki eşitsizlikleri derinleştirebilir. Afetler, genel nüfusa kıyasla özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ve mülteciler gibi toplumsal olarak dezavantajlı gruplar üzerinde daha yıkıcı etkiler yaratmaktadır (Ceyhan ve Yıldırım, 2023). Afetlerin etkileri, yalnızca ekolojik sistemlerle sınırlı kalmayıp, toplumsal yapıda da dönüşümlere yol açabilmektedir. Bu dönüşüm, afet sonrasında toplumsal yapıların yeniden şekillenmesi, yerel halkın afet yönetimi süreçlerine daha fazla katılım göstermesi ve sosyal sermayenin daha etkili kullanılması ile mümkün hale gelir (Gökalp Yılmaz, 2021). Sosyal bilimler literatüründe afetlerin yalnızca fiziksel zararlar değil, aynı zamanda toplumsal dinamikler ve sosyo-ekonomik yapılarla da şekillendiği vurgulanmaktadır (Coşkun ve Ulusoy, 2024). Bu bağlamda, sosyal kırılganlık yaklaşımı, afetleri yalnızca doğal olaylar olarak görmek yerine, toplumsal yapılar ve eşitsizlikler bağlamında ele almayı önerir (Wisner, 2004). Wisner (2004) tarafından geliştirilen “*Basınç ve Yayılma Modeli*” (Pressure and Release Model) de afetlerin etkilerinin, toplumların mevcut kırılganlıkları ve dışsal baskılar nedeniyle şiddetlendiğini göstermektedir.

Toplumun homojen olmaması, farklı sosyal kesimlerin afet deneyimlerinde çeşitliliklere yol açabilmektedir. Her sosyal grubun kırılganlıkları ve afetle başa çıkma kapasiteleri, afet ve risk yönetimi tartışmalarının temel unsurları olarak ortaya

çıkılmaktadır (Odabaş, 2019a; Odabaş, 2019b). Bu durum, farklı sosyal grupların ihtiyaçlarını ve kırılganlıklarını anlamak, aynı zamanda afet risklerini azaltma ve hazırlıklı olma süreçlerinde sosyal birimlerin özelliklerini dikkate almayı gerektirir. Kapsayıcı bir afet yönetimi yaklaşımı, her bir sosyal kesimin özgün ihtiyaçlarını dikkate alarak daha etkili bir şekilde ele alınmasına katkı sağlayabilir.

Afet yönetimi süreçleri tarih boyunca değişim göstermiştir, döngüsel bir yapıya sahiptir ve bu süreçte azaltma, hazırlıklı olma, tepki ve iyileşme aşamaları temel bileşenler olarak değerlendirilir (Odabaş, 2010). Geleneksel afet yönetimi yaklaşımlarında müdahale ve iyileştirme ön planda olurken, günümüzde önleyici ve risk azaltıcı yaklaşımların giderek daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Bütüncül Afet Yönetimi, Kapsamlı Afet Yönetimi, Topluluk Temelli Afet Yönetimi ve Bütünleşik Afet Yönetimi gibi yaklaşımlar, afetlere karşı yalnızca müdahale değil, aynı zamanda risk azaltma, hazırlık ve zarar görebilirliği en aza indirme stratejilerini içeren çok yönlü bir perspektif sunmaktadır (Odabaş, 2010). Bu yaklaşım, afet öncesi ve sonrası arasındaki ayrımı azaltarak afetin tüm aşamalarını daha bütüncül bir şekilde ele almayı hedeflemekte ve afetin etkilerini yaşayan toplumsal kesimlerin karar alma süreçlerine daha fazla dahil edilmesi yoluyla toplumun afetlere karşı dayanıklılığının artırılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, afet yönetimi süreçlerinde yerel ve küresel iş birliklerinin önemi giderek artmaktadır.

Küresel afet yönetimi çerçevesinde 2015-2030 Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (UCLG-NEWA, 2015), afet risklerinin azaltılmasına yönelik küresel bir yol haritası sunmaktadır. Sendai Çerçevesi, afet risk yönetiminin yalnızca hükümetlerin sorumluluğunda olmadığını, aynı zamanda sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve yerel toplulukların da sürece dahil edilmesi gerektiğini, ayrıca afet risk yönetimi süreçlerini tüm paydaşların özellikle kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar ve diğer marjinal grupların dahil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Yazıcıoğlu ve Aktel, 2024). Türkiye'nin afet yönetim politikaları, Sendai Çerçevesi'nin ilkeleri doğrultusunda şekillenmiş olup, özellikle 1999 Marmara Depremi sonrasında kurumsal yapılanma ve yasal düzenlemelerde önemli gelişmeler yaşanmıştır (Yazıcıoğlu ve Aktel, 2024). Bununla birlikte, afet yönetimi uygulamalarında bazı zorlukların sürdüğü gözlemlenmektedir. Afet sonrası müdahalelerin hızlı ve etkin olmasına yönelik çabalar artmakla birlikte, afet öncesi risk azaltma çalışmalarının geliştirilmesine yönelik ihtiyaçlar devam etmektedir.

Türkiye’de yaşanan büyük depremler, afetlerin toplumsal etkilerini gözler önüne sermektedir. Türkiye, coğrafi konumu dolayısıyla tarih boyunca yıkıcı depremler yaşamış (İrdem ve Mert, 2023) ve bu deprem afetleri, toplumsal yapılar üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Afetlerin etkileri, bireysel düzeyde kayıplara yol açmakla birlikte toplumun genel yapısını da etkileyebilir; bu durum sosyal sermaye, ekonomik kalkınma ve toplumsal dayanıklılık üzerinde çeşitli sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler, afet sonrası sosyal dayanışmanın ve afet yönetiminin önemini yeniden gündeme getirmiştir.

Dünya genelinde sel ve kasırgalardan sonra en yaygın görülen afet türü olan depremler, aynı zamanda en büyük kayıplara neden olan afetler arasında da ilk sıralarda yerini almaktadır (UNISDR ve CRED., 2018). Depremler hem Türkiye’de hem de dünya genelinde farklı bölgelerde, zaman zaman büyük yıkımlara yol açan doğal felaketlerdir (Doğulu, İkizer ve Karanci, 2021).

Uluslararası literatürde deprem, genellikle “*yer kabuğundaki enerjinin ani salınımı sonucunda ortaya çıkan, yerin sarsılması veya titreşimi*” olarak tanımlanmaktadır (US Geological Survey [USGS], 2023). Bu tanım, depremin doğası gereği ani, öngörülmez ve yıkıcı bir nitelik taşıdığını ortaya koymaktadır. Depremler; yalnızca fiziki çevrede büyük yıkımlara yol açmakla kalmaz, aynı zamanda can kayıpları, ekonomik çöküntüler, toplumsal travmalar ve sosyal hizmet ihtiyacında artış gibi çok yönlü derin etkiler doğurabilir (Coppola, 2011).

Türkiye, depremler açısından yüksek risk taşıyan bir coğrafyada yer almakta olup tarih boyunca büyük yıkıcı depremlerle karşılaşmıştır. Erzincan’da 1939 ve 1992 yıllarında, Gölçük’te 1999’da Van’da 2011’de, Elâzığ ve İzmir’de 2020 yılında meydana gelen depremler Türkiye’nin tarihinde önemli sayılabilir (İrdem ve Mert, 2023). Bu depremler hem yerel düzeyde hem de ülke genelinde önemli kayıplara neden olmuş ve afet, afet yönetimi ve hazırlık süreçlerinin gelişimini etkilemiştir. Özellikle 6 Şubat 2023’te merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesi olan deprem, yaklaşık 9 saat sonra Elbistan merkezli ikinci bir sarsıntı ile Türkiye’nin güneyini etkisi altına almış ve “*Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Gaziantep, Malatya, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elâzığ*” illerinde büyük can kayıplarına ve ciddi yapısal hasarlara neden olmuştur (İrdem ve Mert, 2023).

Bu tür büyük depremler, afetlerin yalnızca yıkımla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve psikolojik etkilerinin de ne kadar büyük olacağını göstermektedir. Toplumlar, bu tür felaketlerden sadece maddi kayıplarla karşılaşmakla

kalmayıp, bireylerin ruhsal sağığı, toplumsal yapısının dinamikleri ve ekonomik denge üzerinde de çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir (Norris vd., 2002). Depremler sonrası yaşanan travmalar, uzun vadeli iyileşme süreçleri gerektiren karmaşık sorunlara yol açabilmektedir. Bu nedenle, afet yönetimi yaklaşımlarının sadece acil müdahalelerle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda afet sonrası rehabilitasyon ve toplumsal yeniden yapılandırma süreçlerini de kapsaması önem taşımaktadır (Alexander, 2015).

Türkiye’de afet yönetimine ilişkin yasal düzenlemeler, 1939 yılında Erzincan depremi sonrasında şekillenmeye başlamış ve o dönemde daha çok afet sonrası ortaya çıkan temel ihtiyaçlara odaklanılan bir yaklaşım benimsemiştir (Karanci, 2013). Ancak, 1999 yılındaki Kocaeli ve Düzce depremleri, Türkiye’de afet yönetimi anlayışında önemli bir dönüm noktası olmuş, , müdahale odaklı yaklaşımdan risk azaltma ve hazırlıklı olma perspektifine geçişi hızlandırmıştır (Doğulu vd., 2021). Bu süreçte, afet risk yönetimi, kurumlar, sivil toplum ve diğer paydaşların ortak sorumluluğu olarak belirlenmiş, çeşitli hukuki ve mali düzenlemeler yapılmıştır, yine de topluluk düzeyinde hazırlıklı olma bilincinin yeterince gelişmediğı ve afetlere karşı toplumsal farkındalığın artırılması gerektiğı gözlemlenmiştir (Karanci, 2013; Kasapoğlu ve Ecevit, 2003). Bu durum afet yönetimi konusunda toplumsal bilincin artması gerektiğini ve afetlere karşı daha kapsamlı bir yaklaşım geliştirilmesinin önemini göstermektedir. Türkiye’de meydana gelen depremler, yalnızca fiziksel yıkımlara değil, aynı zamanda sosyal sermaye, ekonomik kalkınma ve toplumsal dayanıklılık üzerinde de derin etkiler yaratmıştır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler ise, afet yönetiminde halen çeşitli zorlukların bulunduğunu göstermekte olup, afetlerin sosyal bilimler perspektifinden ele alınmasının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

2.4. Kırılğanlık ve Dirençlilik Kavramları

Afetler ve bunların toplum üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, kırılğanlık ve dirençlilik kavramlarının kapsamlı bir şekilde ele alınması büyük bir öneme sahiptir.

Kırılğanlık (Vulnerability): Kırılğanlık afet yönetimi, kalkınma, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, coğrafya, sağık, küresel değişim ve çevre çalışmaları gibi pek çok sosyal bilim disiplininde önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Cutter, 1996). Afet sosyolojisi bağlamında ise, kırılğanlık, bireylerin veya grupların afet öncesi, sırası

ve sonrasında karşılaştıkları tehlikelerle başa çıkabilme kapasitesini etkileyen yapısal ve fonksiyonel dezavantajlarla ilişkilidir (Wisner ve College, 2016).

Cutter (1996), kırılganlığı, “*sosyal grupların veya toplumların, felaket ve tehlike olaylarından kaynaklanan potansiyel kayıplara yapısal ve yapısal olmayan duyarlılıkları*” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, afetlerin yalnızca fiziksel etkilerini değil, aynı zamanda toplumsal yapıları, ekonomik durumları ve bireylerin sosyal bağlarını da kapsamaktadır. Kırılganlık kavramı, fiziksel, sosyal ve ekonomik faktörlerin bir arada şekillendirdiği çok boyutlu bir olgudur; bu faktörler, insanların afetlere karşı ne kadar hazırlıklı olduklarını, çevresel koşullara ne kadar dayanıklı olduklarını ve sosyal ağların sağladığı dayanışmanın derecesini belirlemektedir (Enarson, 2012).

Afetler karşısında bireylerin yaşadığı sosyal, psikolojik ve fiziksel zorluklar, kırılganlığın önemli bir boyutunu oluşturmakta ve bireylerin olumsuz koşullarla başa çıkma kapasitelerinde farklılık gösterebileceğini göstermektedir. Özellikle bireyin çevresindeki kısıtlayıcı faktörler, dışlanma ve değersizlik hissi, destekleyici kaynaklardan yoksun kalma gibi, toplumsal statü ve kişisel özellikleri itibarıyla yetersizliğe maruz kalırsa, bu unsurlar bireyi savunmasız ve duyarlı hale getirebilir (Mechanic ve Tanner, 2007). Bu bağlamda kırılganlık, yalnızca bireysel faktörlerle sınırlı kalmayıp, toplumsal yapılar, kültürel dinamikler ve ekonomik koşullarla da yakından ilişkilidir. Afetlerin etkileri doğal unsurların ötesinde toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerle şekillenmektedir. Örneğin, sınırlı ekonomik kaynaklar, düşük eğitim seviyeleri, zayıf sağlık hizmetlerine erişim ve yetersiz barınma koşulları gibi etmenler, toplulukların afetlere karşı daha yüksek risk altında olmasına neden olmaktadır (Adger, 2000).

Sosyal kırılganlık, bireylerin ve grupların, sosyal ekonomik ve politik bağlamdaki zayıflıklarının, afetlere karşı daha büyük bir risk ve zarar görme olasılığı taşıdığını ifade eder (Lei vd., 2013; Adger, 2000). Savaş, iç karışıklık ve doğal afet gibi kriz durumları, bu kırılgan grupların maruz kaldığı stresin, potansiyel olarak geri döndürülemez değişikliklere yol açabilecek boyutlara ulaşmasına neden olabilir. Bu nedenle kırılganlık, maruziyet, hassasiyet ve adaptasyon kapasitesi unsurlarının birleşiminden oluşan dinamik bir süreç olarak ele alınmaktadır (Lei vd., 2013).

Kırılganlık kavramı, bireylerin, toplulukların veya toplumların kriz durumlarına karşı maruziyetlerini ve bu olaylardan etkilenme düzeylerini ifade ederken, sosyal bilimlerde ekonomik, sosyal ve politik faktörleri de içeren çok boyutlu bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Adger, 2000). Bu çok yönlü yapı, kırılganlık ve dirençlilik kavramlarının birbirini tamamlayan unsurlar olduğunu göstermektedir. Dirençlilik,

kırılganlıkların aşılmasında kritik bir rol oynamakta ve her iki kavram, afetlere karşı toplumsal duyarlılık ve dayanıklılık süreçlerinin anlaşılmasında temel taşlar olarak kabul edilmektedir.

Dirençlilik (Resilience): Dirençlilik, bir toplumsal sistemin, bireylerin ya da toplumların, afetler sonrası kendilerini yeniden yapılandırma ve iyileşme kapasitesini ifade etmektedir (Lei vd., 2013). Bu kavram, yalnızca afetin doğrudan etkilerinden kurtulma değil, aynı zamanda gelecekteki olası tehditlere karşı hazırlıklı olma ve toplumların bu tehditlerle başa çıkabilme yetisini de kapsamaktadır (Zhou, Wang, Wan ve Jia, 2010). Afet sosyolojisi bağlamında dirençlilik, bir toplumsal yapının felaket karşısında işlevsel yapısını koruyarak, sistemin devamlılığını sağlayabilme kapasitesi olarak tanımlanabilir (Walker, Holling, Carpenter ve Kinzig, 2004).

Dirençlilik, yalnızca afet sonrası iyileşme süreciyle ilgili olmayıp, aynı zamanda afet öncesinde yapılan hazırlıklar, toplumsal dayanışma mekanizmaları ve afet yönetiminde kullanılan stratejiler ile yakından ilişkilidir (Doğulu vd., 2021). Bu açıyla, dirençlilik, sosyo-ekolojik sistemlerin sürdürülebilirliğine katkı sağlayan önemli bir araç olarak görülmektedir. Sosyal dirençlilik, toplumların sosyal, politik ve çevresel değişikliklere karşı dayanma kapasitesini ifade ederken, ekolojik dirençlilik, doğal çevrelerin ve ekosistemlerin bu değişimlere karşı hayatta kalma, varlığını sürdürme gücünü yansıtır (Adger, 2000).

Dirençlilik, yalnızca toplumsal sistemlerin fiziksel ve yapısal dayanıklılığını değil, aynı zamanda bireylerin psikolojik uyum ve başa çıkma kapasitelerini de kapsamaktadır. Seong ve Park (2021) tarafından mülteci gençler üzerine yürütülen çalışmada, dirençlilik faktörünün, bireylerin zorluklara karşı dayanıklılık gösterme yeteneklerinin depresyonun kötüleşmesini engelleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Söz konusu araştırma, zorluklar ve travmatik deneyimler karşısında sergilenen psikolojik dirençliliğin, ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri hafifletmede koruyucu bir faktör olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Bu bağlamda, dirençlilik, toplumsal ve bireysel düzeyde afetlere verilen yanıtların etkinliğini etkileyen önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Afetlerin ardından toplumsal yapıların ve bireylerin yenide yapılanma süreçlerinde rol oynayan bu kavram, toplumsal dayanışma, hazırlık düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıkla yakından ilişkilidir. Bu nedenle, afet yönetimi ve toplumsal iyileşme süreçlerindeki dirençliliğin güçlendirilmesi, sürdürülebilir bir toplum yapısının inşasına katkı sağlayabilir.

Kırılgnlık ve dirençlilik kavramları, toplumsal yapılar içinde birbiriyle yakından ilişkili ve karşılıklı etkileşim halinde olan dinamikler olarak değerlendirilmektedir. Bir toplumsal grubun kırılgnlık düzeyi, doğrudan onun afetlere karşı gösterdiği dirençlilik kapasitesini etkiler bu yüzden afet yönetimi süreçlerinde bu iki kavramı birbirinden ayrı tutmak, toplumsal yapıları yanlış anlamamıza neden olabilir (Bergstrand vd., 2015). Kırılgnlık, toplumların afetlere karşı daha savunmasız hale gelmesine yol açarken (Adger, 2000), dirençlilik bu kırılgnlıkları aşma ve toplumu yeniden inşa etme, tehditler karşısında güçlenen savunma kapasitesini ifade etmektedir (Smyth ve Sweetman, 2015). Ancak, yüksek kırılgnlık düzeyine sahip toplulukların afet sonrası iyileşme süreçlerinde dirençlilik geliştirme kapasitesi sınırlı olabilir (Bergstrand vd., 2015). Bu bağlamda, afet yönetimi süreçlerinde sosyal kırılgnlık ve dirençlilik arasındaki ilişkiyi göz ardı etmek, bazı toplulukların marjinalleşmesine ve daha fazla zarar görmesine yol açabilir (Le Masson, 2016).

Enarson'a (2007, s. 263) göre, kırılgnlık dirençliliğin yoksunluğu anlamına gelebilir ancak bu her zaman doğru değildir, kırılgnlık ve dirençlilik birbirine bağlı, ancak farklı kavramlardır; kırılgn bir grup ya da kişi, dirençli olma kapasitesine sahip olabilir, bu yüzden sosyal kırılgnlık mutlaka dirençliliğin yokluğu anlamına gelmemektedir. Kırılgnlık ve dirençlilik kavramları, birbiriyle yakın ilişkiye sahip olmasına rağmen, aralarındaki ince farkların tam olarak anlaşılamadığını yapılan çalışmalarda görmekteyiz (Cutter ve Emrich, 2006). Sosyo-ekolojik bir sistemde büyük bir afetle karşılaşıldığında, bir sosyal birimin kırılgnlık ve dirençlilik düzeyleri, bu birimin afet karşısında nasıl tepki vereceğini ve normale dönüş sürecini nasıl etkileyeceğini belirleyen temel faktörlerdir. Kırılgnlık, bir sistemin afet gibi dışsal şoklarla başa çıkma kapasitesini ve iyileşme sürecindeki hızını ve etkinliğini belirlemektedir (Adger, 2000). Bu iki kavram, birbirleriyle karmaşık ve karşılıklı etkileşim içinde olup, bir sistemin afetlere karşı tepkisini ve toparlanma sürecini şekillendirmektedir (Walker vd., 2004).

Cutter (2003), kırılgnlık ve dirençliliğin sosyal sermaye ve toplumsal yapılarla olan ilişkisini vurgulamışlardır. Sosyal sermaye kavramı, yani toplumsal ağlar, kaynak paylaşımı ve dayanışma, kırılgn grupların afetlerden ne derece etkileyeceğini belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır (Aldrich, 2012). Afet sonrası dönemde, toplumsal bağların güçlendirilmesi ve dayanışmanın artırılması, kırılgnlık düzeyini azaltılmasına katkı sağlayan önemli faktörler arasında yer almaktadır. Kırılgnlık ve dirençlilik, bireylerin ve toplulukların afetlere maruz kaldıkları sırada sahip olabilecekleri kaynaklar,

sosyal bağlantılar ve toplumsal desteklerle ilişkili olarak şekillenmekte ve bu bağlamda, toplumların afetlere yönelik hazırlık düzeyleri ve bu süreçteki dayanışma kapasitesi, onları dirençli kılmakla birlikte, bu özelliklerin eksikliği kırılganlıklarını artırmaktadır (Perry ve Lindell, 2003).

Diğer bir önemli bulgu, kırılganlık ve dirençlilik arasındaki ilişkinin toplumsal cinsiyet, yaş, etnik köken ve sosyoekonomik durum gibi faktörler tarafından şekillendirildiğidir (Adger, 2000). Özellikle kırılgan grupların afet sonrası iyileşme süreçlerinde karşılaştıkları eşitsizlikler, sosyal, ekonomik ve fiziksel açıdan daha fazla zarar görmelerine yol açabilmektedir. Bu nedenle, afet yönetimi stratejilerinin tasarımında kırılganlık ve dirençlilik kavramlarının bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınması büyük önem taşımaktadır.

Afetlerin sosyo-ekolojik sistemler üzerindeki etkisi, sadece fiziksel altyapı değil, aynı zamanda sosyal kültürel ve ekonomik yapılarla da yakından ilişkilidir (Turner vd., 2003). Bu bağlamda, afetler yalnızca binaların yıkılması veya yolların hasar görmesi gibi fiziksel tahribatlara yol açmakla kalmaz; aynı zamanda toplumların sosyal dokusunu, bireyler arasındaki ilişkileri ve ekonomik dengeleri de önemli ölçüde etkileyebilir. Toprak, mülkiyet hakları, finansal kaynaklara ulaşım, kredi ve ekonomik destek mekanizmaları üzerindeki kontrol, hareketlilik ve sağlık durumu, güvenli gıda ve barınma imkanlarına erişim, sosyal ağların varlığı, ulaşım imkanları, zaman yönetimi, dil becerileri ve bilgiye ulaşma kapasitesi gibi unsurlar, sosyal kırılganlığın belirleyicileri arasında yer almaktadır (Enarson, 2000). Bu unsurlar göz önünde bulundurulmadığında, afet sonrası politikalar ve müdahaleler kadınların toplumsal konumlarını daha da zayıflatabilmektedir. Bu nedenle afet yönetimi stratejileri yalnızca fiziksel iyileştirmelere odaklanmamalı, aynı zamanda sosyal ve kültürel yeniden yapılanma süreçlerini de içermelidir.

2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Afet İlişkisi

Toplumsal cinsiyet, afetlerin bireyler üzerindeki etkilerini anlamada kritik bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası literatürde toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kültürel, sosyal ve tarihsel süreçlerle şekillenen sosyal roller, beklentiler ve ilişkiler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Stoller, 1994). Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğe atfedilen toplumsal roller, davranış kalıpları, güç ilişkileri ve

beklentiler olarak ele alınır, bu roller ve beklentiler kültürel normlar ve sosyal kurumlar tarafından şekillendirilir ve bireylerin yaşam deneyimleriyle inşa edilir (Akkaş, 2019).

Afetlerin toplumun farklı kesimlerini çeşitli şekillerde etkilediği göz önüne alındığında, toplumsal cinsiyetin bireylerin afetlere karşı kırılganlığını etkileyen temel unsurlardan biri olduğu söylenebilir. Afet sosyolojisi perspektifinden bakıldığında, toplumsal cinsiyetin yalnızca kadınların ve erkeklerin karşılaştıkları zorlukları değil, aynı zamanda cinsiyet rollerinin şekillendirdiği toplumsal yapıları da kapsamaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet, “sınıf, ırk, etnik kimlik” gibi, diğer toplumsal eşitsizliklerle kesişen bir etmen olarak, bireylerin afetlere karşı daha kırılgan hale gelmelerine neden olabilmektedir (Enarson, 2012, s.41). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyetin afetlere karşı kırılganlıkla olan ilişkisini anlamak, etkili müdahale ve iyileşme stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Kadınlar, toplumsal cinsiyetlerine dayalı normlar, ekonomik yapılar ve sosyal roller nedeniyle afetlere karşı daha fazla zarar görme riski taşımaktadır; bu durum afet süreçlerinin ardından hayatta kalma ve iyileşme süreçlerinde kadınların karşılaştıkları zorlukları artırmaktadır (Enarson, 2000). Kadınların afetlere karşı karşılaştıkları kırılganlık fiziksel olmanın yanı sıra psikolojik, ekonomik ve toplumsal boyutları da kapsamaktadır (International Disaster Law Project, 2018). Ayrıca, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarının afet sonrası artış göstermesi, kadınların karşılaştığı zorlukların daha da derinleşmesine yol açabilmektedir. Afet süreçlerinde, özellikle göçmen kadınlar hem toplumsal hem de göç sürecine bağlı ek kırılganlıklar nedeniyle afet durumlarından daha fazla etkilenmektedir (Enarson, 2000).

Kadınlar genellikle afetlerde kırılgan bir grup olarak algılansa da süreçlerde pasif olmayıp, aktif ve güçlü roller üstlenmektedir. Afet anlarında ve sonrasında çocuklara, yaşlılara ve diğer hassas gruplara destek sağlayarak toplumsal dayanışmanın önemli bir parçası olmaktadır (Enarson, 2012). Bu durum, kadınların afet yönetimi ve iyileşme süreçlerinde hem kırılganlık hem de dirençlilik boyutlarını birlikte değerlendirmeyi gerektirmektedir.

Özellikle düşük gelirli ve marjinalleşmiş gruplara mensup kadınlar afet sonrası süreçlerde sınırlı ekonomik ve sosyal destek mekanizmaları nedeniyle daha büyük stres ve zorluklarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır (Adger, 2000). Bu durum, afet öncesinde var olan toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin afet sonrası süreçte daha da derinleşmesine ve kırılganlıkların artmasına yol açmaktadır. Kadınların sağlık hizmetlerine erişiminde yaşadıkları güçlükler, ekonomik bağımsızlıklarını yitirmeleri,

güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmaması ve afet sonrası toplumsal rollerin değişmesi, onların afetlere karşı daha büyük dirençsizlik ile karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır (Drolet vd., 2015; Enarson, 2000). Bu bağlamda, kadınların afet sonrası iyileşme süreçlerinde özel ihtiyaçlarının yeterince dikkate alınmaması, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin derinleşmesine neden olabilmektedir. Afetlerin etkilerinden korunma, müdahale ve iyileşme aşamalarında toplumsal rollerin ve cinsiyet temelli farklılıkların göz önünde bulundurulması, kadınların kırılganlık düzeyini etkileyebilir ve sosyal dışlanma riskini artırabilir. Bu durum, afetlere yönelik müdahale ve politika geliştirme süreçlerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin bütüncül bir şekilde ele alınmasının önemini vurgulamaktadır.

Benzer şekilde etnik azınlıkların karşılaştığı zorluklar geçici koruma kapsamındaki bireyler için çok daha karmaşık ve katmanlı bir hal almaktadır. Hukuki belirsizlikler, ekonomik güvencesizlik, sosyal dışlanma ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler bu grupların kırılganlıklarını daha da derinleştirmektedir (Enarson, 2012). Geçici koruma kapsamındaki kadınlar ve çocuklar, hukuki statü belirsizliği, ekonomik bağımsızlık eksikliği, sosyal dışlanma ve psikolojik travmalar gibi faktörler nedeniyle daha yüksek kırılganlık riski taşımaktadır (Tosun, 2024). Afet durumlarında bu kadınlar, sosyal ve ekonomik kaynaklara erişimdeki engeller nedeniyle daha büyük zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Ayrıca kriz dönemlerinde dil bariyerleri (Moser-Mercer vd., 2021) ve sosyal dışlanma da afet yardımlarından etkin bir şekilde yararlanma süreçlerini olumsuz etkilemektedir (Enarson, 2012). Dil engelleri, göçmenlerin afet uyarılarını anlamalarını ve etkili önlemler almalarını zorlaştırırken, sosyal dışlanma da toplulukla entegrasyonlarını ve destek ağlarına erişimlerini kısıtlamaktadır. Tüm bu faktörler, afet sonrası iyileşme süreçlerinin etkinliğini azaltmakta ve bu grupların kırılganlıklarını artırmaktadır.

Kadınlar, yalnızca kırılganlığa maruz kalan bireyler olarak değil, aynı zamanda direnç geliştirme kapasitesine sahip aktörler olarak da ele alınmalıdır (Neumayer ve Plümper, 2007). Afetler, kadınların toplumsal rolünü yeniden tanımlayarak, onların liderlik kapasitelerinin ve toplumsal dönüşüm süreçlerine katkılarının daha fazla görünür hale gelmesini sağlayabilir (Enarson ve Fordham, 2001). Kadınların dayanışma ağları oluşturması, yerel sivil toplum örgütleriyle iş birliği yapması ve kendi topluluklarında aktif roller üstlenmesi, afet sonrası iyileşme süreçlerinde kritik bir dirençlilik faktörü olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle, afet sonrası politika ve müdahalelerde toplumsal

cinsiyet perspektifinin benimsenmesi hem kırılganlıkların azaltılması hem de kadınların dirençliliğinin güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

İzmir depremi sonrası yapılan saha çalışmaları, toplumsal farkındalık ve afetlere hazırlık pratiklerinin artırılmasının önemine işaret etmektedir; çalışmada, kadınların evde daha uzun süre kalmalarından dolayı depreme ilişkin bilinç düzeylerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır (Akpolat vd., 2021). Kadınların afetlere karşı daha fazla risk altında olabileceği, fiziksel ve sosyal açıdan kırılgan bir pozisyonda bulunabilecekleri göz önüne alındığında, bu bulgular, afetlere yönelik toplumsal cinsiyet odaklı hazırlıkların gerekliliğine dikkat çekmektedir.

Afetler, mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirerek kadınların karşılaştığı yapısal sorunları daha da görünür kılmakta; bu süreçte cinsel, fiziksel ve psikolojik şiddet, insan kaçakçılığı ve zorla evlilik gibi toplumsal cinsiyete dayalı ihlallerin artmasına zemin hazırlamaktadır (International Disaster Law Project, 2018). Kadınların afet sonrası dönemde karşılaştığı bu çok katmanlı riskler, iyileşme süreçlerinde toplumsal cinsiyet duyarlılığının önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, kadınların toplumsal hayatta yeniden güçlenebilmesi için bütüncül, kapsayıcı ve hak temelli destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Böylece, afet sonrası müdahaleler hem kırılganlıkları azaltmaya hem de kadınların dayanıklılığını artırmaya yönelik daha etkili ve adil çözümler sunabilir.

Enarson (2000) ve Yoosefi Lebni ve arkadaşları (2020), yapmış oldukları çalışmalarında afetlerin toplumsal cinsiyet ilişkileri ile bağını ele alarak, afetlerin farklı coğrafi ve kültürel koşullar altında yaşayan kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı ve karmaşık sonuçlara yol açtığını vurgulamaktadır. Afetler kadınların karşılaştığı toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri derinleştirerek, kadınları daha büyük bir kırılganlık durumuna maruz bırakmaktadır (Bilican Gökkaya ve Ayan, 2017; Enarson, 2000; Tosun, 2024). Özellikle afetler sonucu ölüm, yaralanma, psikolojik travma gibi durumların kadın ve kız çocuklarında daha yaygın olduğu; ekonomik olarak kayıt dışı sektörlerde ve güvencesiz işlerde çalışan kadınların daha fazla zarar gördüğü; ayrıca afet sonrası fiziksel cinsel ve psikolojik şiddet vakalarının hızla arttığı tespit edilmiştir (Anwar vd., 2011; Drolet vd., 2015; Enarson, 2000; Shakya, 2016; Tosun, 2024; Yoosefi Lebni vd., 2020). Bu durumu daha da derinleştiren bir diğer faktör ise, mevcut sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin kadınların afet sonrası süreçlerdeki kırılganlıklarını artırmasıdır; afet sonrası süreçlerde kadınlar, özellikle ekonomik olarak kırılgan duruma düşerken, geleneksel rollerine dayalı baskılar ve mevcut sosyal, kültürel yapılar da kadınların iyileşme sürecini olumsuz yönde

etkilemektedir (Shakya, 2016; Tosun, 2024). Böylece afetlerin, yalnızca fiziksel yıkıma yol açmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal eşitsizliklerin görünürliğini artırdığı ve derinleşmesine katkı sağladığı söylenebilir. Geçici koruma statüsündeki kadınlar, bu çok katmanlı kırılganlık alanlarının kesişiminde yer almakta; sınırlı kaynaklara, destek mekanizmalarına ve güvenli yaşam alanlarına erişimlerinin kısıtlı olması, onları afetlerden orantısız biçimde etkilenmeye açık hale getirmektedir (Trentin vd. 2023).

Kadınlar, afetin etkilerine ilişkin daha bütüncül bir kavrayış geliştirdiklerinden, ev içi bakım davranışlarını daha fazla ön plana çıkarırken; aynı zamanda yardım merkezlerinde mağdurlara destek sunmaya da daha istekli olduklarını ifade etmişlerdir (Cvetković vd., 2018). Ancak kadınların afet süreçlerinde ailelerine bakım verme sorumluluğunun, afetle başa çıkma kapasitelerini zorlaştırdığına dair literatürde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. UN Women tarafından 2016 yılında yayımlanan raporda, kadınların afet öncesinde ev işleri ve bakım görevleri nedeniyle afet hazırlığına katılımında sınırlı fırsatlara sahip oldukları belirtilmiştir; afet sonrası ise bu görevlerin artması, kadınların iyileşme süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir (UN Women, 2016). Benzer şekilde, Dünya Bankası tarafından hazırlanan bir raporda, kadınların afetlerde daha yüksek mortalite oranlarına sahip oldukları ve bunun, afet sırasında ev içi bakım ve üretken olmayan iş yüklerinin artmasıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Erman vd., 2021).

Özellikle afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde, toplumsal cinsiyetin rolü daha da kritik bir hale gelmektedir. Enarson (2000), Hou ve Wu (2020) ve Islam (2010) gibi araştırmacılar, kadınların afet sonrası yeniden inşa faaliyetlerine, yiyecek ve su teminine, bakım hizmetlerine daha fazla katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, afet sonrası toplumlarda kadınların toplumsal cinsiyete dayalı rollerinin, geleneksel erkek işi olarak görülen tarım işleri veya inşaat faaliyetlerine bile katılımlarını sağladığı gözlemlenmiştir (Enarson, 2000). Bu durum, kadınların afet sonrası rol değişimlerinde, toplumsal normlara karşı direnç gösterebilecek kapasiteye sahip olabileceklerini göstermektedir. Ancak, bu dirençlilik düzeyinin ekonomik ve sosyal sermayeye sahip kadınlarla sınırlı olabileceği; yoksul, engelli, etnik azınlıklardan gelen ve geçici koruma statüsündeki kadınlar için bu kapasitenin daha sınırlı kaldığı belirtilmektedir. Ayrıca, afet sonrası kadınların sosyal ağlarının zayıf olması, devlet desteğinin yetersizliği ve toplumsal cinsiyet rollerinin baskısı, kadınların yeniden inşa sürecinde karşılaştıkları güçlükleri artırdığı ifade edilmektedir (Horton, 2012).

Kadınlar, toplumsal cinsiyet normları doğrultusunda geliştirdikleri beceriler sayesinde, afet sonrası kriz yönetiminde kritik bir rol üstlenmektedir (Enarson, 2000).

Aile ve toplum düzeyinde yaşamı yeniden organize etme, ihtiyaçları giderme ve kaynak yaratma gibi işlevleri yerine getirirken, bu süreçlerin temel dinamiği *sosyal sermaye* kavramı etrafında şekillenmektedir. Putnam'a (2015) göre sosyal sermaye, bireyler veya gruplar arasındaki güven, karşılıklı yardımlaşma ve bu ağların toplamı olarak tanımlanabilir. Bu kavram, toplumsal ilişkilerin ve ağların bir topluluğun ekonomik ve sosyal refahını nasıl etkilediğini anlamaya yönelik önemli bir çerçeve sunmaktadır. Adger'e (2000)'e göre, sosyal dirençliliği güçlendiren en önemli bileşenlerden biri, bireylerin ait oldukları sosyal ağlar üzerinden geliştirdikleri ilişki biçimleri ve bu ilişkilerden doğan sosyal sermayedir. Bu bağlamda, sosyal sermaye, toplumsal eşitsizlikleri aşmaya yönelik önemli bir araç olarak işlev görmektedir. Kadınlar özellikle dayanışma, iş birliği ve topluluk içinde bağlar kurma gibi özellikleriyle yüksek sosyal sermayeye sahip bir grup olarak öne çıkmakta ve onların bu özellikleri, afet dönemlerinde toplumsal yapıyı yeniden inşa ve sürdürülebilir çözüm üretme süreçlerinde önemli bir kaynak oluşturmaktadır (Pournik et al, 2012, akt. Smyth ve Sweetman, 2015, s. 409). Bu bağlamda, afet sonrası toplumların yeniden inşasında kadınların kolektif çabaları, toplumsal dayanıklılığın artırılması açısından belirleyici bir rol oynayabilir.

Kadınların afet sonrası toplumları yeniden inşa etme süreçlerindeki rollerinin yanı sıra, kültürel ve dini tabular, kadınların cinsel ve üreme sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasını engelleyebilmekte ve bu tabular nedeniyle, bu ihtiyaçlar yeterince önceliklendirilmediği gibi, afet yardımlarının da bu alanlara yönelik yetersiz kalması söz konusu olmaktadır (Budhathoki vd., 2018). Kadınlar afet sonrası toplumsal yeniden yapılanmada aktif aktif roller üstlenirken, cinsel sağlık ve üreme sağlığı gibi kritik ihtiyaçlarının yeterince dikkate alınmaması, kadınların afet süreçlerindeki etkinliklerini sınırlayabilecek bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet, kadınların afetler karşısındaki kırılganlıklarını ve dayanıklılıklarını derinleştiren temel bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Geçici koruma kapsamındaki kadınlar ve yoksul kadınlar, daha da derinleşen eşitsizlikler ve zorluklarla karşılaşabilmektedir. Ancak, kadınların toplumsal cinsiyet normlarıyla şekillenen rollerinin ve bunların afetlerdeki etkilerinin, yalnızca negatif bir perspektifle değil, aynı zamanda kadınların kriz yönetimi ve toplumsal yeniden yapılandırma süreçlerindeki dirençliliği de göz önünde bulundurularak ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda, afet yönetimi politikalarında kadınların rolünün daha etkin bir şekilde tanınması ve toplumsal cinsiyet perspektifinin, tüm afet müdahale süreçlerinde merkezi bir yer edinmesi önem taşımaktadır. Ashraf ve Azad (2015) tarafından yapılan çalışma,

kadınların afet planlaması ve kriz yönetimi süreçlerine yalnızca dahil edilmesi değil, bu süreçlerde etkin roller üstlenmelerinin sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Mevcut bulgular ve farklı toplumsal cinsiyet profillerini ele alan araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde, afetlere hazırlık, müdahale ve iyileşme süreçlerinin etkinliğini artırmak adına kadınların ve erkeklerin birbirini tamamlayan güçlerinin bütüncül bir kaynak olarak görülmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır (Cvetković vd., 2018). Ayrıca kadınlar ve diğer kırılgan gruplar üzerindeki etkilerin, afet yönetim süreçlerinde göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmakta; ayrıca afetler karşısında kırılganlık düzeyleri yüksek olan grupların dirençliliğini artırmak amacıyla, afet risk yönetimi politikalarının toplumsal eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri ortadan kaldıracı bir yaklaşım benimsemesi gerektiği ifade edilmektedir (Le Masson, Norton ve Wilkinson, 2015).

2.6. Osmaniye'nin Sosyo Demografik Yapısı ve Geçici Koruma Kapsamındaki Kadın

Sosyal bilimlerde afet araştırmaları, genellikle Türkiye'nin Marmara ve Doğu Anadolu bölgelerine yoğunlaşmış olup (Açıkalın, 2018), Osmaniye ve çevre iller özelinde afetin sosyal etkileri üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. Osmaniye, coğrafi konumu nedeniyle hem bir geçiş noktası hem de göç alan bir şehir olarak dikkat çekmektedir. 1996 yılında il statüsüne kavuşan Osmaniye, Türkiye'nin Akdeniz bölgesinin doğusunda yer almakta olup Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep ve Adana illeriyle kara sınırına sahiptir. 6 Şubat 2023 depremlerinden bir yıl kadar önce 2022 yılı itibarıyla Osmaniye'nin nüfusu 559.405 olarak kaydedilmiş ve bu da nüfusun %50,40'ı erkekler %49,60'ı ise kadınlardan oluşmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2022).

Osmaniye ilinde yedi ilçe bulunmaktadır: Merkez, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli, Sumbas ve Toprakkale. İlçeler arasında en yüksek nüfusa sahip olan Merkez ilçesinin ardından sırasıyla Kadirli, Düziçi, Bahçe, Toprakkale, Sumbas, Hasanbeyli ilçeleri gelmektedir (TÜİK, 2022). Osmaniye tarım, hayvancılık ve ormancılık açısından oldukça verimli bir bölge olup, bu sektörler il ekonomisinin temel taşlarını oluşturmakta ve ilin ekonomik yapısı tarım hayvancılık ve sanayiye dayanmaktadır; özellikle yer fıstığı, pamuk, soya, mısır, ayçiçeği, zeytin, turşu, süs bitkisi ve tıbbi bitki üretimiyle bilinen Osmaniye aynı zamanda tekstilde demir çelik, doğrama ticaret ve imalat sanayisi gibi sektörlerde de önemli konuma sahiptir (Osmaniye Valiliği, 2019). Bu ekonomik faaliyetler Osmaniye'yi göç alan bir şehir haline getirmiştir (Demir ve Ceylan, 2022).

Ayrıca Osmaniye'nin Suriye'ye yakınlığı nedeniyle 2011 yılından bu yana Suriyeli sığınmacılara ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'de başlangıçta kamplar Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından kurulmuş ve yönetilmiştir (Ferris ve Kirişçi, 2016). Mevcut süreçte Göç İdaresi süreci ilerletmektedir. Mart 2023 itibarıyla Osmaniye ilinde yaklaşık 38.000 sığınmacı bulunmakta olup, bunların büyük bir kısmı Cevdetiye Geçici Barınma Merkezinde yaşamaktadır (GİB, 2023). Bu rakam il genel nüfusunun %6,82'sine denk gelmekte olup, ilin demografik yapısında önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Kirişçi'ye (2016) göre, Türkiye söz konusu olduğunda kamplarda bulunan göçmenler ile kentsel alanlarda bulunanlar arasında ayırım yapmamız gerekmektedir; Türkiye'de 25 Geçici Barınma Merkezinde [GBM] yaklaşık 280.000 göçmen bulunmakta olup, bu kamplar, sağlık hizmetleri, eğitim, fiziksel altyapı ve yetişkinlere yönelik mesleki eğitim sağlaması açısından dünya genelinde mülteci kamplarının ortalamasının üzerinde olduğu kabul görülmektedir. Ancak bu kamplar hala birer kapalı alan niteliğindedir ve bireyler giriş çıkış konusunda belirli bir serbestiye sahip olsalar da burada yaşamaya devam etmek zorundadırlar, bir nevi hapsedilmiş hissi uyandırır; kent mültecileri için durum daha farklı ve çeşitlidir; büyük çoğunluğu geçimlerini sağlamakta zorlanmaktadır ve buna ek, tasarrufları olan rahat bir yaşam süren restoran ve dükkân gibi işletmeler kurmuş ya da fabrikalarını Türkiye'ye taşıyarak Türk iş insanlarıyla ortaklıklar yapmış nüfusun yalnızca küçük bir bölümünü kapsayan Suriye uyruklu bireyler de bulunmaktadır (Kirişçi, 2016).

Geçici koruma kapsamındaki bireyler, hukuki belirsizlikler, ekonomik güvencesizlik, sosyal hizmetlere erişim eksikliği ve toplumsal dışlanma gibi ek stres faktörleriyle karşı karşıyadır (UNHCR, 2019). Sosyo-ekonomik ve kültürel marjinalleşme, bu grupların afet yardımlarına erişimini kısıtlamakta ve kırılganlıklarını artırmaktadır (Cutter, 2003). Etnik kimlik, bireylerin afetlere karşı tepkilerini, adaptasyon süreçlerini ve sosyal destek mekanizmalarını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle, afet yönetimi süreçlerinin etnik azınlıkların ve göçmen toplulukların özel koşullarını dikkate alacak şekilde tasarlanmasının, daha adil ve etkili bir yardım mekanizmalarının geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

COVID-19 salgınıyla birlikte, mekânın yalnızca bir barınma alanı olma işlevi yetersiz kalmış, konutlar çok işlevli yaşamsal merkezlere dönüşmeye başlamıştır. Bu dönüşüm, sadece bireysel yaşam alanlarıyla sınırlı kalmamış; geçici barınma alanları gibi kolektif yaşam mekânlarına da yansımıştır; artık geçici barınma merkezlerinden

beklenen, sadece temel barınma ihtiyacına yanıt vermek değil, aynı zamanda esnek, çok amaçlı kullanım olanağı sunan sürdürülebilir yapılar haline gelmektir (Şuta ve Akansel, 2023, akt.; Bayır Aydın ve Aydoğan, 2024, s.79).

Bu bağlamda Konut Geliştirme Ajansı'nın [HDA] tanımı, geçici barınma alanlarının güncel ihtiyaçlara yanıt veren çerçevesini çizmekte önemlidir. HDA, bu alanları evsizlik, riskli yaşam koşulları ya da yerinden edilme durumlarına hızlı ve esnek müdahale sunabilen geçici yaşam mekânları olarak tanımlamaktadır. Türkiye’de bu çerçevede oluşturulan alanlardan biri olan Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi göçmenlerin geçici koruma kapsamında güvenli barınma sağladıkları örnek alanlardan biridir (Demir ve Ceylan, 2022).

Ancak sığınmacı kamplarında yaşam koşulları, ulusal ve uluslararası destekler sayesinde zaman zaman kent yoksulluğunun üzerindeymiş gibi algılansa da bu alanlarda gündelik yaşamın niteliği ve mekânsal deneyimlere dair bilgiler oldukça sınırlıdır (Sanyal, 2014). Nitekim bu mekânlar, yüzeyde düzenli destek alan yapılar gibi görünse de gerçekte insani yardım ile hukuki belirsizlik arasında karmaşık ve istisnai yaşam alanları olarak değerlendirilmektedir.

Mülteci kampları, sadece geçici barınma alanları değil; aynı zamanda estetikten, mahremiyetten ve aidiyetten yoksun, sürekli geçici çözümlerle ertelenmiş yaşamların mekânlarıdır (Bakbak, 2019). Sanyal’in (2014) Agamben’den aktardığı “*çıplak hayat*” kavramı ise bu mekânların doğasını anlamak açısından oldukça çarpıcıdır. Buradaki yaşam, bireyin yalnızca biyolojik varlığının korunduğu, ancak siyasi haklardan ve yurttaşlık statüsünden dışlandığı bir varoluşa işaret etmektedir.

Geçici barınma alanları, afet veya kriz dönemleri için kısa vadeli çözümler olarak tasarlansa da pratikte bu alanlarda geçirilen sürelerin uzamasıyla birlikte yaşam kalıplarında değişikliklerin gözlemlenmeye başladığı ifade edilmektedir. Bakbak’a (2019) göre, kamplarda geçirilen yaklaşık beş, altı yıl gibi uzun süreler, geçicilikten kalıcılığa geçişin işaretidir. Bu nedenle, yalnızca fiziksel bir barınma ihtiyacı olarak değil, bireyin sosyal yaşamı, eğitim hakkı, psikolojik sağlığı ve toplumsal bütünlüğü açısından da hayati bir mekânsal sorunsala dönüşmektedir (Özlemiş ve Eren, 2024). Geçici barınma merkezlerindeki yaşam, yalnızca barınma ihtiyacıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda bu mekânlarda yaşayan bireylerin sosyal ve kültürel açıdan da sıkıntılar yaşadığı bir gerçek olarak öne çıkmaktadır. Kamplarda, bireylerin boş zamanlarını değerlendirebileceği anlamlı ve yapılandırılmış etkinliklerin yetersizliği dikkat çekmektedir (Çakır, 2019). Bu eksiklik, mültecilerin yalnızca fiziki gereksinimlerini

karşılama kalmayıp, aynı zamanda psikolojik ve sosyal iyileşmelerini de destekleyecek, yaşam kalitelerini artıracak fırsatların sunulmasının önemini ortaya koymaktadır. Zira, yalnızca fiziksel yaşam değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel yaşamın da sürdürülebilir bir şekilde şekillendirilmesi, bireylerin bu tür kamplarda daha sağlıklı bir şekilde varlıklarını sürdürmelerini sağlayacaktır.

Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen depremler, Osmaniye ilinde yalnızca fiziksel bir yıkıma yol açmakla kalmamış, aynı zamanda ilin sosyo-demografik dokusunda da derin ve kalıcı değişimlere neden olmuştur. Deprem etkisi özellikle kent merkezinde yoğun bir şekilde hissedilmiş; il genelinde yıkılan ya da hakkında acil yıkım kararı verilen 1187 binanın yaklaşık %47'si kent merkezinde yer almıştır. Bu durum, fiziksel yıkımın ötesinde, Osmaniye'nin sosyal dokusunda da önemli bir dönüşümü beraberinde getirmiştir (Çağlıyaner, 2023).

Depremlerin demografik yapıya etkilerini inceleyen çalışmalardan biri olan *“Afetlerin Demografiye Etkisi: Kahramanmaraş Depremleri Örneği”* başlıklı çalışmada, bölgedeki nüfus hareketliliği, göç olgusu ve sosyal yapıdaki dönüşümler detaylı biçimde ele alınmıştır (Demirbilek ve Gökçaya, 2025). Ancak Osmaniye ili özelinde afet sonrası sosyal durumu inceleyen çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu alandaki önemli çalışmalardan biri, *“Depremde Kadın Olmak: Osmaniye Düziçi Çadır Kent Örneği”* başlıklı araştırmadır. Bu çalışmada, afet sonrası kadınların yaşadığı toplumsal sorunlar, çadır kent yaşamı içerisindeki deneyimleri ve toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında karşılaştıkları zorluklar nitel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir (Akbal ve Taşbaş, 2024). Bir diğer önemli çalışma ise, *“6 Şubat Deprem Afetinin Aile ve Sosyal İlişkilere Etkisi Üzerine Nitel Bir Analiz”* başlığını taşımakta olup, deprem sonrası aile içi dinamiklerdeki değişimleri, dayanışma biçimlerini ve sosyal ilişkilerdeki dönüşümü ortaya koymaktadır (Tekin Babuç ve Gökçe, 2024). Bu sınırlı sayıdaki çalışma, Osmaniye’de afet sonrası ortaya çıkan sosyal sorunların çok boyutlu olarak araştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Nitekim, afetlerin yalnızca fiziksel yapılar üzerindeki yıkıcı etkileri değil, aynı zamanda sosyal dokular, ilişkiler ve toplumsal dayanışma ağları üzerindeki etkileri de derinlemesine araştırılmayı beklemektedir. Osmaniye özelinde yapılan mevcut sosyal bilim araştırmalarının bu bağlamda çoğunlukla kadınların ve ailelerin yaşantılarına odaklandığı görülmekte; ancak çocuklar, yaşlılar, engelli bireyler ve göçmenler gibi kırılgan gruplara yönelik araştırmaların eksikliği dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda, yapılan literatür incelemesinde, Osmaniye’de yaşamakta olan Suriyeli sığınmacı nüfusunun deprem afeti sonrası sosyo-ekonomik koşulları üzerine

yapılan araştırmaya ise rastlanmamış olmakla birlikte, araştırmacının sahaya ilişkin mesleki gözlemleri bu grubun afet sonrası süreçlerde barınma, sağlık hizmetlerine erişim, ekonomik sürdürülebilirlik ve psikososyal destek mekanizmalarına katılım gibi konularda çeşitli zorluklarla karşılaştığı yönündedir. Afetlerin yarattığı yapısal dönüşümler göz önünde bulundurulduğunda, geçici koruma kapsamındaki bireylerin ve bu grup içerisinde hem toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri hem geçici koruma kimliğinden ötürü farklı dezavantajlılıklar deneyimleyen kadınların afet sonrası sosyal uyum süreçleri, kırılganlıkları ve dirençlilik mekanizmaları hakkında daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Kuramsal Çerçeve

Tezin kuramsal çerçevesini tezin ana konusu olan geçici koruma statüsündeki kadınların afet deneyimlerini anlamada kapsamlı ve çok boyutlu bir bakış açısı sunmaya katkı sağladığı düşünülen iki kuramsal yaklaşım oluşturmaktadır. Bu yaklaşımlardan ilki olan Duruş Kuramı kadınların marjinalleşmiş deneyimlerini anlamaya yönelik güçlü bir araç sunarak, toplumsal yapılar ve güç ilişkilerinin bu deneyimleri nasıl şekillendirebileceğine dair fikirler ortaya koymaktadır. Ardından, Kesişimsellik yaklaşımı göç, toplumsal cinsiyet ve afet gibi faktörlerin kırılganlıkları nasıl iç içe geçtiğini açıklamada önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu kuramsal yaklaşımların bir arada ele alınması, geçici koruma statüsündeki kadınların yaşadığı çoklu afet deneyimlerine etki eden etmenlerin daha iyi anlaşılmasına ve toplumsal ilişkilerin ve politikaların bu dinamikleri nasıl şekillendirdiğinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

3.1.1. Duruş Kuramı (Standpoint Theory): Kadınların Deneyimlerini Anlamada Bir Mercek

Duruş kuramı, bireylerin toplumsal konumlarının, bilgi üretme süreçleri ve dünyayı algılama biçimleri üzerindeki olası etkilerini inceleyen önemli bir kuramsal çerçeve olarak değerlendirilmektedir. Bu teori, toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk gibi faktörlerin bir araya gelerek bireylerin dünyayı algılama biçimlerini nasıl şekillendirdiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır (Harding, 2004, s. 1).

Duruş kuramı, bilginin evrensel değil, toplumsal konumlara dayalı olarak şekillenebileceğini ileri sürmekte ve nesnelliğin genellikle egemen grupların bakış açılarını yansıtmada eğiliminde olabileceğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, bilgi üretim süreçlerinde güç ilişkilerinin nasıl etkili olabileceğine dair sorgulamalar yapılmasına olanak tanımaktadır. Harding (2004), bu teorinin, özellikle bilgi üretiminde adaletin

sağlanmasında önemli bir araç olduğunu savunur; ona göre bu teori, bilgiye farklı toplumsal konumlardan bakmayı teşkil ederek, marjinalleşmiş seslerin ve perspektiflerin daha adil bir şekilde dikkate alınmasını sağlar. Teorinin önemli bir eleştirel katkısı, bilginin yalnızca egemen grupların bakış açısına dayanmadığını, marjinal grupların bilgi üretim süreçlerinde aktif rol oynadığını vurgulamasıdır (Harding, 1993).

Bu kuram, özellikle feminist bilgi üretimi ve eleştirel epistemoloji bağlamında geliştirilmiş olup, marjinalleşmiş grupların bilgi üretim süreçlerindeki rollerini anlamaya yönelik önemli bir çaba olarak değerlendirilmektedir. Bu bakımdan feminist epistemolojinin bilgi teorisindeki dönüşüm etkisini vurgulamak yerinde olacaktır. Feminist epistemoloji, geleneksel bilgi üretiminde var olan cinsiyetçi ve erkek egemen bakış açılarını sorgulayarak Duruş kuramının temellerini atmıştır; bu teori, bilginin sadece erkek perspektifine dayalı olmayacağını ve kadınların, hatta diğer marjinal grupların bakış açılarının da bilgi üretiminde eşit derecede değerli olduğunu savunur (Hartsock, 2017). Kuramın kökenleri, toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf gibi sosyal kategoriler üzerinden, farklı grupların dünyayı nasıl algıladıkları ve bu algıların bilgiyi nasıl şekillendirdiği sorusu etrafında şekillenir (Harding, 2009). Kurama göre marjinal konumlar bilgi üretimi ve toplumsal gerçekliği anlamada önemli bir rol oynamaktadır (Collins, 2000). Kuram, feminist düşünürler tarafından, toplumsal olarak dışlanmış ve baskılanmış grupların (özellikle kadınların) deneyimlerinin toplumsal bilgi üretimindeki rolünü vurgulamak amacıyla geliştirilmiştir (Abu-Saad, 2008). Kuram, toplumsal yapıların ve güç ilişkilerinin, bireylerin bilgi üretim süreçlerini şekillendirmede önemli bir rol oynayabileceğini incelemektedir. Özellikle hegemonik grupların bakış açıları, toplumsal gerçekliği kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirirken, marjinal grupların deneyimleri genellikle göz ardı edilir. Ancak, bu marjinal konumlar, toplumsal gerçekliği daha deri ve çok boyutlu bir şekilde anlamamıza olanak tanır (Harding, 2004). Duruş kuramının bu açıdan katkısı toplumsal yapıların ürettiği eşitsizlikleri marjinal grupların deneyimleri üzerinden analiz etmeye olanak tanımasıdır (Collins, 1998, s. 204-205).

1970'ler ve 1980'lerde Dorothy Smith ve diğer birçok feminist akademisyen, kadınların farklı ırksal ve sınıfsal konumlarındaki deneyimlerini inceleyerek, erkekleri destekleyen ve cinsiyete dayalı olarak örgütlenen çalışma biçimlerinin üzerinde durmuşlardır (DeVault, 2013, s. 1). Bu dönemde, feminist epistemoloji ve özellikle Duruş Kuramı, bilginin toplumsal konumdan nasıl şekillendiğini vurgulayan bir çerçeve olarak ortaya çıkmış ve Dorothy Smith, Nancy Hartsock, Christine Delphy ve Sandra Harding, Patricia Hill Collins gibi önemli feminist düşünürlerin katkılarıyla şekillenmiştir. Bu

düşünürler, bilginin yalnızca “tarafsız” ve “nesnel” bir bakış açısına dayanmadığını, bunun yerine öznenin toplumsal kimliklerden (cinsiyet, sınıf, ırk, vb.) etkilendiğini savunmuşlardır (Intemann, 2010, s.793). Onlara göre, geleneksel epistemoloji ezilen grupların bakış açılarını dışlayarak yalnızca egemen sınıfların ve özellikle beyaz erkeklerin perspektiflerini öne çıkartmaktaydı. Bu feminist teorisyenler, toplumsal alt sınıfların ve kadınların deneyimlerinin, objektif bilgi üretiminde önemli bir katkı sunduğunu ileri sürmüşlerdir. Ancak bilgi, genellikle egemen grupların bakış açısına göre şekillenmektedir ve bu nedenle marjinal grupların deneyimleri sıklıkla bilgi üretim süreçlerinde dışarda bırakılmaktadır (Smith 2005, s.10).

Harding (2009) “*Standpoint Theories: Productively Controversial*” adlı çalışmasında, feminist teorinin temel bileşenlerinden biri olan Duruş kuramını detaylı bir şekilde ele almaktadır. Kuram, toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf gibi sosyal kategoriler aracılığıyla, farklı grupların dünyayı nasıl algıladıkları ve bu algıların bilgi üretim süreçlerini nasıl etkileyebileceğini anlamaya odaklanmaktadır. Harding (2009), Duruş Kuramı’nı toplumdaki güç ilişkilerinin bilgi üretimi üzerindeki etkilerini analiz etmek için bir araç olarak kullanmaktadır. Kuram, bireylerin veya grupların toplumsal konumlarının, onların bilgiye ve gerçekliğe dair algılarını şekillendirdiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda, ezilen veya marjinalleşmiş grupların bakış açıları, egemen grupların bakış açılarına kıyasla daha kapsamlı daha doğru bir bilgi üretme potansiyeline sahip olduğu savunulmaktadır. Harding (2009), Duruş Kuramı’nın feminist teoriye katkısını, özellikle toplumsal cinsiyetin ve iktidar ilişkilerinin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlaması açısından vurgulamaktadır. Kuram, bilginin öznellikten ve toplumsal bağlamdan bağımsız olamayacağını ifade ederek, bilgi üretiminde farklı bakış açılarının dikkate alınmasının önemine işaret etmektedir.

Patricia Hill Collins (2000), duruş kuramını adaletsiz güç ilişkileri içinde benzer durumu yaşayan grupların paylaştıkları deneyimler üzerinden tanımlamaktadır. Bu gruplar, genellikle toplumsal olarak marjinalleşmiş ya da baskı altındaki kesimleri temsil etmektedir. Duruş kuramı, toplumsal konumları nedeniyle marjinal grupların, toplumu ve sosyal ilişkileri farklı bir bakış açısıyla algılayabileceğini öne sürmektedir. Collins’e (1998) göre toplumsal adaletsizliğe karşı duyarlı bir bakış açısının şekillenmesi, bu grupların deneyimlerinin bir araya getirilmesiyle mümkün olur. Egemen gruplar, toplumsal gerçeklik ve sosyal ilişkileri yalnızca kendi bakış açılarıyla anlayabilirler, çünkü diğer bakış açıları güç tarafından dışlanmış, reddedilmiş ve bastırılmıştır (Abu-Saad, 2008, s. 5). Donna Haraway’de (1988), bilgiyi toplumsal konumlara göre şekillenen

bir süreç olarak ele almaktadır; o, bilginin *yerleşik* (situated) olduğunu ve her bakış açısının farklı bir toplumsal konumdan türediğini savunmakta ve bununla birlikte marjinal grupların perspektiflerinin bilgi üretiminde nasıl göz ardı edildiğini ve nasıl önemli birer bilgi kaynağı olabileceğini vurgular.

Collins (1998, s. 204), feminist epistemolojinin marjinal grupları bilgi üretiminin merkezine almasının, ezilen toplulukların seslerinin görünür kılınmasını ve adaletin sağlanmasında önemli bir rol oynadığını vurgular. Bu noktada kuram özellikle kadınların, baskılanmış toplumsal konumları nedeniyle hem egemen bakış açılarını hem de kendi deneyimlerini kavrayarak, toplumu daha bütünsel bir şekilde analiz etme ve değiştirme potansiyeline sahip olduklarını savunur (Collins, 1998, s. 204-205). Bu bakış açılarının ve deneyimlerin, toplumsal yapıları anlamada ve eleştiride önemli bir rol oynadığı öne sürülür (Lenz, 2004).

Feminist Duruş Kuramı, yalnızca bir bilgi teorisi değil aynı zamanda toplumsal değişim ve adalet arayışına katkı sunabilecek bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Collins (2000) adaletsizliğin, baskı altındaki gruplar arasında kolektif bir sorun olduğunu ve bu sorunun çözülmesi için kolektif bir mücadele gerektiğini vurgular. Bu, bir dayanışma ve kolektif bilinç geliştirme çabasıdır. Susan Hekman (1997, s. 356), feminist duruş kuramını kadınların yaşam deneyimlerinden yola çıkarak baskıyı adlandırma ve toplumsal gerçeği yeniden tanımlama olarak tanımlar. Bu bağlamda kuramın, toplumsal baskıyı azaltma yönünde bir umut yaratma potansiyeline sahip olduğu ifade edilmektedir.

Swigonski (1994), feminist duruş kuramının toplumsal hiyerarşide dezavantajlı konumlarda bulunan bireylerin ve grupların deneyimlerini bilgi üretiminde merkezileştirdiğini vurgular. Kristina Rolin (2009, s. 219-220), feminist bakış açısı teorisinin, bilimsel bilgi üretimi ve güç ilişkileri arasındaki bağlantıları ele alarak feminist epistemoloji ve bilim felsefesine önemli katkılar sunduğunu savunur. Ona göre, güç ilişkileri, yalnızca bireysel bilişsel önyargılarla değil, toplumsal bir tahakküm biçimi olarak kavramsallaştırılmalı ve bilimsel bilgi üretimini engelleyen sosyal koşullar bu bağlamda incelenmelidir.

Bu çalışmanın ön kabullerinden biri geçici koruma kapsamındaki kadınların deprem süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların toplumun yapısal dinamikleri ve güç ilişkilerinden bağımsız olmadığı yönündedir. Kadınların barınma sosyal destek ve ekonomik bağımsızlık gibi temel ihtiyaçlarına erişiminde karşılaştıkları zorlukların, toplumsal konumları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, Suriye uyruklu geçici koruma kapsamında bulunan kadınların afet deneyimlerini görünür kılmayı

amaçlamakla birlikte, onların deneyimlerinin arkasında yatan toplumsal bağlamı da anlamaya çalışmaktadır. Kadınların bakış açılarından hareketle, toplumsal yapıların ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin bu krizleri nasıl ürettiği ve sürdürdüğünün ortaya konması da önemsenmektedir. Bu bağlamda, deprem ve zorunlu göç gibi iki büyük afet deneyiminin kesişiminde bulunan kadınların deneyimlerine etki eden bireysel ve kolektif unsurları anlamak için Duruş Kuramı önemli bir araç olarak tercih edilmiştir.

Çalışmanın ana öznesi olan Suriye uyruklu geçici koruma kapsamındaki kadınların, afete ilişkin toplumun egemen bakış açılarından farklı deneyimler sunabileceği düşünülmektedir. Bu bakımdan özellikle marjinalleşmiş grupların bilgi üretim süreçlerine katılımını merkeze koyan bu kuramın bu yönden de çalışma için uygun bir kuramsal arka plan sağladığı değerlendirilmektedir.

3.1.2. Kesişimsellik Yaklaşımı (Intersectionality): Toplumsal Eşitsizliklerin Çok Boyutlu Analizi

Duruş kuramı, marjinalleşmiş grupların bilgi üretim süreçlerini anlamaya yönelik önemli bir çerçeve sunarken, bu grupların deneyimlerinin kesişimsel doğası, toplumsal eşitsizliklerin daha geniş perspektiften incelenmesini gerektirir. Kesişimsellik, toplumsal eşitsizliklerin ve ayrımcılığın çok boyutlu doğasını analiz etmeye yönelik geliştirilmiş bir yaklaşım olarak görülmektedir. Siyahi bilim insanı Kimberlé Crenshaw tarafından 1989'da ortaya atılan bu kavram (akt. Losleben ve Musubika, 2023, s. 10), bireylerin birden fazla kimlik kategorisi (cinsiyet, sınıf, etnik köken, vatandaşlık durumu gibi) üzerinden deneyimledikleri eşitsizlik ve marjinalliği anlamayı hedefler (Crenshaw, 1989, s. 141-142). Bu kavram, kimlik kategorilerinin birbirinden tamamen bağımsız olmayabileceği; aksine, birbirleri ile etkileşim halinde olarak toplumsal eşitsizliklerin oluşumunda ve derinleşmesinde rol oynayabileceği düşüncesine dayanmaktadır.

Crenshaw (1991, s. 1258), siyahi kadınların hem ırk hem de toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılığa maruz kaldığını vurgulamış ve bu iki eşitsizlik biçiminin kesiştiği noktalarda, yeni ve özgün bir baskı alanı oluşturduğunu savunmuştur. Siyah kadınlar, beyaz kadınların deneyimlerinden farklı bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşarken, aynı zamanda siyah erkeklerin ırk ayrımcılığı deneyimlerinden de farklı bir ırksal eşitsizlik yaşamaktadır.

Patricia Hill Collins (1990, s. 110), kesişimsellik kavramını duruş kuramını derinleştiren bir araç olarak kullanır. Kesişimsel bakış açısına göre, siyah kadınlar

yalnızca cinsiyetleri veya ırklarıyla tanımlanmazlar; onların deneyimleri, ırk, sınıf, cinsiyet, cinsel yönelim gibi bir dizi kimlik faktörünün kesişiminden doğar. Bu çok katmanlı kimlikler, onların toplumsal yapıları ve güç ilişkilerini nasıl algıladıklarını ve bu algıların bilgiyi nasıl şekillendirdiğini belirler. Dolayısıyla, Collins’ın yaklaşımı, duruş kuramının kadınların ve marjinalleşmiş grupların bilgi üretimindeki rolüne ilişkin anlayışını genişletmekte, kimliklerin ve deneyimlerin çok yönlü ve kesişen bir ağda nasıl bir araya gelebileceğine dair önemli bir perspektif sunmaktadır. Collins (1990), kesişimselliğin, baskı ve eşitsizlik sistemlerini anlamada bütünleştirici bir yaklaşım sunduğunu vurgulamaktadır. Collins’e (1990, s. 275) göre, sınıf, ırk ve cinsiyet gibi farklı baskı biçimleri, bir “tahakküm matrisi” içinde birbiriyle ilişkili olarak çalışır. Bu bakış açısı, bireylerin maruz kaldığı eşitsizliklerin genellikle tek bir kaynaktan kaynaklanmadığını, aksine birden fazla baskı sisteminin etkileşimi sonucu özgün deneyimlerin ortaya çıkabileceğini göstermektedir.

Ange-Marie Hancock (2007, s. 248), kesişimsellik üzerine yaptığı araştırmaların başlangıcında, bu kavramı, ırk cinsiyet, sınıf ve cinsel yönelim gibi marjinalleşmiş kimlik kategorilerinin kesişiminde bulunan kadınların öznel deneyimlerine odaklanan bir içerik alanı olarak düşünmüş ancak zaman içinde, kesişimselliğin daha geniş bir kuramsal paradigma olarak gelişebileceğini fark etmiştir. Sonuç olarak kesişimsellik sadece içerik temelli bir araştırma yaklaşımı olmaktan çıkıp, farklı toplumsal kimliklerin birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğini ve bu etkileşimin toplumsal güç dinamikleri üzerindeki olası etkilerini anlamaya katkı sağlayan bir perspektif olarak gelişme göstermiştir. Bu sadece birden fazla marjinalleşme kategorisinin bir arada incelenmesi değil, aynı zamanda bu kategoriler arasındaki kesişimlerin, toplumsal eşitsizlikleri nasıl derinleştirdiğini veya dönüştürdüğünü anlamamıza olanak tanımaktadır.

Hancock’ın (2007) vurguladığı gibi, “siyah kadınların feminist görüşleri, Latin kadınlarının toplumsal hareketlerdeki katılımı veya yerli Amerikalı kadınların kabile içindeki eşitlik mücadelesi” gibi konular, kesişimsellik perspektifinden bakıldığında sadece tekil bir kimlik üzerinden yapılan analizlerden çok daha fazlasını ifade etmektedir. Nira Yuval-Davis (2006), kimliklerin bireylerin ve grupların kendilerini tanımlama biçimleri olduğunu ifade eder. Ona göre, kimlikler, bireysel olarak “Ben kimim?” sorusuna, kolektif olarak ise “Biz kimiz?” sorusuna cevap verir. Ancak bu kimlikler genellikle yalnızca kişisel bir tanımlama olmanın ötesine geçer ve toplumsal analizlerde, kültürel veya politik bağlamlarda derinlemesine çözümlemeler yapmak için bir araç olarak kullanılmaya çalışılır (Yuval-Davis, 2006, s. 197). Kimliklerin çok boyutluluğunu

dikkate alan çalışmalar, birden fazla kimlik kategorisinin kesişiminde bulunan kadınların deneyimlerini anlamaya yönelik önemli katkılar sunmaktadır.

Kesişimsellik yaklaşımı, bireylerin kimlikleri ve toplumsal konumları arasındaki ilişkileri anlamada faydalı bir analitik araç olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, toplumsal eşitsizliklerin yalnızca bireylerin yaşadığı ayrıcalık ya da dezavantajlarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda sistematik güç ilişkileri ve yapısal faktörler tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedir. Bu çalışmanın öznesi olan Suriyeli kadınlar bağlamında baktığımızda, kadınların hem geçici koruma kapsamındaki kaynaklanan yapısal dezavantajlara, hem de toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklere ve ayrımcılığa aynı anda maruz kalabilme durumu söz konusudur. Kadınlar hem geçici koruma kimlikleri hem de toplumsal cinsiyetlerinden kaynaklı eşitsizliklere maruz kalırken, ekonomik ve kültürel sermaye eksikliği gibi ek dezavantajlar da karşı karşıya kalabilmektedirler. Geçici koruma kapsamındaki kadınlar hem vatandaşlık haklarından yoksun olmaları hem de cinsiyetlerinden kaynaklanan sorumluluklar nedeniyle toplumsal eşitsizliklerin kesişim noktasında yer almaktadır.

Kimlikler, yalnızca cinsiyet veya ırk gibi tek unsura dayanarak tanımlanamaz., aksine, bir kişinin kimliği, birden fazla toplumsal katman ve kimlik aracılığıyla şekillenir ve katmanların birbirleriyle kesişmesi, bireylerin toplumsal ve politik deneyimlerini belirler; beyaz bir kadın ile siyah bir kadın arasındaki deneyimler hem ırk hem de cinsiyet boyutunda farklılık gösterir (Crenshaw, 1991, s. 1299). Crenshaw (1991), bu tür kesişimsel deneyimleri yalnızca bireylerin yaşadığı baskıyı değil, aynı zamanda toplumsal yapıların bu baskıyı nasıl ürettiğini anlamada kritik bir rol oynadığını belirtir. Geçici koruma kapsamındaki kadınların toplumsal desteğe erişim sorunları ve ekonomik bağımsızlık eksiklikleri, yalnızca bireysel dezavantajlar olarak görülmekten ziyade, vatandaşlık, toplumsal cinsiyet ve sınıfsal konumların bir araya gelmesiyle ortaya çıkan karmaşık eşitsizliklerin bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Kesişimsellik, yalnızca eşitsizliklerin analizinde değil, aynı zamanda bireylerin bu eşitsizliklere karşı geliştirdikleri direnç stratejilerinin anlaşılmasında da önemli bir rol oynayabilir. Collins (2000, s. 203), siyah kadınların bu zorluklar karşısında sadece ezilen bireyler olarak değil, aynı zamanda bir toplum olarak da güçlenmeye çalıştığı vurgulamaktadır; siyahi kadınlar hem bireysel olarak hem de kolektif bir şekilde, baskı ve ezilme içinde güçlenme/empowerment arayışındadırlar. Bu bağlamda, geçici koruma kapsamındaki kadınların, toplumsal yapıların oluşturduğu engellere rağmen dayanışma

ağları, aile içi destek ve manevi inançlar gibi farklı stratejilerle eşitsizliklere direnme çabası içinde oldukları gözlemlenmektedir.

Kesişimsellik yaklaşımı toplumsal eşitsizliklerin çok boyutlu doğasını anlamaya ve bu eşitsizliklere yönelik daha kapsayıcı çözümler geliştirmeye katkı sağlayan önemli bir analitik çerçeve olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, bireylerin deneyimlerini şekillendiren farklı kimlik kategorilerini ve bu kategoriler arasındaki ilişkileri anlamaya olanak tanımaktadır (Collins, 2000, s. 203). Bu sayede, kimliğin farklı boyutlarının bir aradalığının toplumsal eşitsizlikleri nasıl ürettiği ve derinleştirdiği daha açık bir şekilde anlaşılırken, aynı zamanda bu kimliklerin eşitsizliklere karşı geliştirilen dirençlilik stratejilerinde nasıl bir rol oynadığını keşfetmek mümkün olacaktır. Tüm bu hususlar çerçevesinde, kesişimsellik yaklaşımı, zorunlu göçe ve afete maruz kalmış kadınların dirençlilik ve kırılganlık deneyimlerine etki eden etmenlerin çok boyutlu incelenebilmesi bakımından önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır.

3.2. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışma, 2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaş nedeniyle Türkiye’ye göç etmiş ve sonrasında Osmaniye ilinde 6 Şubat 2023’te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerden doğrudan etkilenmiş olan Geçici Koruma Statüsü kapsamındaki Suriyeli kadınların, deprem sonrası aile, sosyal çevre ve toplumsal alanlarda yaşadıkları deneyimleri kırılganlık ve dirençlilik kavramları çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır.

Creswell (2017), toplumsal olguların anlaşılmasında tekil ve pozitivist yaklaşımların araştırmacıyı yanıltabileceğini, bunun yerine, çoklu perspektiflerin bir arada ele alınmasının, daha derinlemesine ve hassas analizler yapılmasına olanak tanıyacağını ifade etmektedir. Bu bağlamda, araştırma nitel araştırma yöntemi ile yapılandırılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi, bireylerin yaşadıkları deneyimleri kendi bakış açılarıyla anlamlandırmayı, derinlemesine veri toplamayı ve bu verileri bağlam içinde değerlendirmeyi amaçlar (Baltacı, 2019). Katılımcıların deneyimlerine, duygularına, algılarına ve toplumsal konumlarına odaklanma imkânı sunan bu yöntem, araştırmanın amacına ve doğasına uygundur. Araştırma soruları, bireylerin öznel deneyimlerini ve anlam dünyalarını ortaya koymayı hedeflediğinden, nitel yöntem bu çalışmanın amaçlarıyla örtüşmektedir.

Çalışma, bireylerin kesişen kimliklerinin toplumsal deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini incelemeye odaklandığından, *Duruş Kuramı (Standpoint Theory)* ve *Kesişimsellik Yaklaşımı (Intersectionality)* teorik çerçeve olarak belirlenmiştir. Bu kuramsal yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet, etnisite, sınıf ve göçmenlik gibi birden fazla kimliğin bireylerin yaşamlarındaki etkilerini anlamlandırmada güçlü bir analiz zemini sunmaktadır. Bilgi üretiminin öznesi olarak geçici koruma kapsamındaki kadınların, toplumsal konumları ve karşılaştıkları çoklu eşitsizlik biçimleri bu kuramsal zemin aracılığıyla analiz edilmiştir. Bisaillon (2012, s. 43), bu yaklaşımı, araştırmanın bilgi kaynağını oluşturan grubun hem araştırmanın çıkış noktasını hem de bilgi üretim sürecine aktif katkı sunan öznesi olduğunu vurgulayarak tanımlar.

Veri toplama sürecinde, katılımcıların öznel anlatılarını derinlemesine ulaşmak amacıyla *yarı yapılandırılmış görüşme tekniği* kullanılmıştır. Bu teknik, önceden hazırlanmış bir soru formuna dayansa da görüşe sürecinde katılımcıların verdikleri yanıtlara göre yeni sorular yönetmeye olanak tanıyan esnek bir yapıya sahiptir (Creswell, 2009). Bu esneklik, özellikle katılımcıların deneyimlerine dair ayrıntılı ve bağlamsal bilgi elde etme açısından önemlidir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, nitel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen ve derinlemesine veri sağlamada etkili bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Katılımcıların belirlenmesinde, *kartopu örnekleme* yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme, başlangıçta belirli katılımcılara ulaşıldıktan sonra bu kişilerin aracılığıyla benzer özelliklere sahip yeni katılımcılara ulaşmayı esas alan bir örnekleme tekniğidir (Vogt, 2005). Bu yöntem, özellikle ulaşılması güç gruplarla yapılan araştırmalarda oldukça etkilidir. Bu araştırmada, araştırmacının geçmiş saha deneyimlerinden edindiği bağlantılar ve ilk katılımcıların yönlendirmeleri aracılığıyla geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın örneklemini, Osmaniye ilinde ikamet eden ve 6 Şubat 2023 depremlerinden doğrudan etkilenmiş, *Geçici Koruma* kapsamında bulunan 32 ile 56 yaş aralığındaki *dokuz Suriyeli kadın* oluşturmaktadır. Katılımcıların eğitim durumları ortaokuldan lisans düzeyine kadar çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların çoğu evli, eşi vefat etmiş ya da savaş sonrası kayıp/haber alınamamıştır. Katılımcılar arasında bir hemşire, bazısı temizlik gibi güvencesiz işlerde çalışanlar bulunmakla birlikte, büyük çoğunluğu ise çalışmamaktadır. Katılımcıların çocuk sayıları ve yaşları da farklılık göstermekle birlikte, çocukların çoğu okul çağındadır. Türkiye’de ikamet süreleri 6 ila 13 yıl arasında değişen katılımcıların, konut durumları ise kiralık evler ve konteyner yapılar

şeklinde. Katılımcı profiline ilişkin ayrıntılı bilgiler ilgili tabloda sunulmuştur (Bkz: Tablo 1).

Tablo 1.
Katılımcılara İlişkin Sosyodemografik Bilgi

Katılımcı No	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Çalışma Durumu	Çocukların Cinsiyet ve Yaşları	Türkiye’de İkamet Süresi/Yı	Konut Durumu
K1	53	Lise	Eşi Kayıp	Temizlik	K-21 K-19 E-16	13	Kira
K2	40	Lisans	Evli	Hemşire	K-15 E-13 E-8 K-2	13	Kira
K3*	40	Ortaokul	Eşi Vefat	X	K-21 K-19 E-18 K-10	9	Aile Yakını
K4*	36	Ortaokul	2.Evlilik	X	E-15 E-12 K-3	9	Kira
K5*	56	Lise	Eşi Vefat	X	K-28 K-27 E-24	10	Konteyner
K6	34	Ortaokul	Eşi Vefat	Temizlik	E-18 E-15 K-8	10	Kira
K7	36	Ön lisans	Evli	X	K-12 K-9	6	Kira
K8	33	Ön lisans	Evli	X	K-10 E-8 E-6	11	Kira
K9*	32	Ortaokul	Evli	Temizlik	E-13 K-12 K-6	7	Konteyner

K= Kız, E=Erkek, X= Çalışmıyor.

* Bu katılımcılarla tercüman aracılığı ile görüşme sağlanmıştır.

Çalışmaya başlamadan önce, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Etik Kurulu’ndan 10.05.2024 tarihli ve 2014/1/10 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Saha çalışması, 2024 yılının Haziran ve Temmuz ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca bu çalışmaya yalnızca geçici koruma statüsü kapsamında yer alan kadın bireyler katılımcı olarak dahil edilmiştir. Bu tercih, hem araştırmanın odaklandığı sosyo-politik bağlam hem de literatürde geçici koruma statüsünün bireyler üzerindeki etkisinin, özellikle vatandaşlık dışı kalma hali üzerinden güçlendirici ya da sınırlandırıcı bir toplumsal deneyim olarak ele alınmasından kaynaklanmaktadır (Kirişçi, 2014; Nyers, 2015; Gülyazar, 2017; Gonzales ve Sigona, 2017).

Araştırma kapsamında öncelikle yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesi amacıyla nihai görüşmeler öncesi 12 kişilik bir grupta yüz yüze ön görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu ön görüşmelerden elde edilen geri bildirimler doğrultusunda görüşme formu revize edilmiş ve ana veri toplama sürecine geçilmiştir. Ancak sonraki süreçte çeşitli nedenlerle (güvenlik, mahremiyet kaygıları, psikolojik hazır

oluş durumu, zaman kısıtı vb.) bazı katılımcılar ana görüşmelere aktif olarak katılamamıştır. Ana veriyi oluşturan 9 kişi ise, bu 12 kişilik ön görüşme grubu içerisinde yer almaktadır.

Görüşmelerde, katılımcılardan *sosyodemografik bilgileri, deprem sürecinde ve sonrasında karşılaştıkları zorluklar, baş etme stratejileri ile geçici koruma kimliği ve toplumsal cinsiyet rollerinin yaşam deneyimlerine olan etkilerine* dair derinlemesine veriler toplanmıştır. Her bir görüşme, katılımcıların kişisel hikayelerini ve deneyimlerini ayrıntılı bir biçimde paylaşımlarına olanak tanıyacak şekilde, yeterli süre ayrılarak yürütülmüştür.

Dil bariyerinin en aza indirilmesi amacıyla, 4 katılımcıyla Arapça diline hâkim ve Suriyeli göçmen gruplar ile çalışma deneyimi olan yeminli tercüman *Emine Hacıbrahim Aydingel*, araştırmacıya eşlik etmiş ve iletişim sürecine aktif destek sağlamıştır. Bu katkı verilerin sağlıklı ve eksiksiz bir şekilde elde edilmesini sağlamış, katılımcılarla güven ilişkisi kurmayı kolaylaştırmış ve elde edilen verilerin derinliğinin artırmıştır.

Verilerin geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla katılımcı doğrulaması (member checking) yöntemi kullanılarak görüşme sonrasında elde edilen özet bilgiler bazı katılımcılarla paylaşılmış ve aktarılan deneyimlerin doğru yansıtılıp yansıtılmadığı kontrol edilmiştir (LaCroix, 2023). Ayrıca, görüşme süreci boyunca araştırmacı tarafından katılımcılara “*Bunu mu anlatmak istediniz?*”, “*Sizi doğru anladım mı?*” gibi sorular yöneltilerek anlatılanların doğru anlaşılmasına yönelik sürekli teyit alınmıştır. Bu yöntem, katılımcı anlatılarının olabildiğince özgün ve doğru biçimde analiz edilmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca, bazı görüşmeler alanda deneyimli tercüman aracılığıyla gerçekleştirilmiş olup, bu görüşmelerin ardından anlatılanların doğru anlaşılıp anlaşılmadığını teyit etmek amacıyla tercümanla ek değerlendirmeler yapılmıştır. Tercümanın aktarımlarının katılımcı ifadelerine ne ölçüde sadık kaldığını değerlendirmek için tercümanla birlikte, içerik üzerinden *akran kontrolü (peer debriefing)* sağlanmış ve olası anlam kayıplarının önüne geçilmeye çalışılmıştır (Lincoln ve Guba, s. 308). Bu süreç, dilsel ve kültürel farklılıkların veri analizinde yol açabileceği yorum hatalarını en aza indirmeyi amaçlamıştır.

Toplanan veriler, Braun ve Clarke (2006) tarafından geliştirilen *altı aşamalı tematik analiz yöntemi* ile analiz edilmiştir; bu analiz süreci, verilerin sistematik biçimde kodlanması, temaların oluşturulması ve bu temaların anlamlı ve bütünlüklü bir yapı içinde sunulmasını içermektedir (Bkz: Tablo 2).

Tablo 2.

Tematik Analizin Altı Aşaması (Braun ve Clarke, 2006)

Aşama	Süreç
I. Veriyi Tanıma (Familiarizing with the data)	Verilerin dikkatle okunması ve ilk notların alınması.
II. İlk Kodların Üretilmesi (Generating initial codes)	Anlamli veri parçaları için etiketlerin oluşturulması.
III. Temaların Belirlenmesi (Searching for themes)	Kodların temalar etrafında birleştirilmesi.
IV. Temaların Gözden Geçirilmesi (Reviewing themes)	Temaların geçerliliğinin kontrolü ve gerekirse düzenlenmesi.
V. Temaların Tanımlanması ve İsimlendirilmesi (Defining and naming themes)	Açıklayıcı başlıklar ve alt temaların netleştirilmesi.
VI. Raporlama (Producing the report)	Bulguların sistematik bir şekilde örneklerle sunulması.

Toplam dokuz katılımcı ile yapılan görüşmelerin her biri ortalama 60 ila 110 dakika sürmüştür; tüm görüşmeler hem sesli hem de yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veri seti yaklaşık 11 saat uzunluğundadır.

Veriler detaylı biçimde kodlanarak, katılımcıların ortak deneyimlerinden yola çıkarak temalar oluşturulmuştur. Bu temalar, içeriklerine uygun biçimde açık ve anlamlı adlarla isimlendirilmiş, temalarla ilişkili alt temalar ve kodlar ise tablo halinde görselleştirilerek sistematik bir yapı içinde sunulmuştur (Bkz: Tablo 3).

Çalışmada elde edilen veriler iki temel tema etrafında gruplanmıştır: Kırılganlık Dinamikleri ve Dirençlilik Örüntüleri. *Kırılganlık Dinamikleri* teması altında, ekonomik, psikososyal ve fiziksel-mekânsal alanlarda yaşanan çok katmanlı zorluklar betimlenmiştir. Bu temada, kadınların sosyoekonomik konumları, toplumsal cinsiyet rolleri ve geçici koruma statülerinin kesişiminde şekillenen sorun alanları kapsamlı biçimde ele alınmıştır. *Dirençlilik Örüntüleri* teması ise, kadınların kriz koşullarına rağmen nasıl başa çıktıklarını, kişisel ve kolektif düzeyde geliştirdikleri dirençlilik stratejilerini, umutlarını ve yeniden yapılanma pratiklerini içermektedir. Aile içi dayanışma, inanç temelli baş etme mekanizmaları, sosyal destek ağlarının etkisi ve geleceğe dair beklentiler, bu temanın alt temalarını oluşturmaktadır.

Bu yapı, hem nitel analiz sürecinin sistematik doğasını ortaya koymakta hem de katılımcıların çok katmanlı deneyimlerini analitik bir çerçevede sunmaktadır. Bulgular ve tartışma bölümünde her tema, doğrudan alıntılar ve ilgili literatür eşliğinde

yorumlanarak, geçici koruma kapsamındaki kadınların afet sonrası yaşantılarına dair derinlemesine ve bütüncül bir bakış geliştirilmiştir.

Tablo 3.

Tema, Alt Tema ve Kod Tablosu

Tema	Alt tema	Kod
Kırılganlık Dinamikleri	Ekonomik Zorluklar	Artan yaşam maliyetleri ve sosyal yardımlara bağımlılık
		İş gücü piyasasına katılım zorlukları
		Geçici barınma ve konut güvencesizliği
		İstikrarsız gelir kaynakları
	Psikososyal Zorluklar	Deprem sonrası yaşanan psikolojik sorunlar
		Savaşın ve göçün bıraktığı travmatik izler
		Toplumsal cinsiyete dayalı zorluklar ve annelik rolü
		Artan ötekileştirme ve eşitsizlik
		Kalıcı geçicilik, geri gönderilme, yeniden göç korkusu
	Fiziksel ve Mekânsal Zorluklar	Hijyen, mahremiyet ve güvenlik eksikliği
		Vatandaşlık durumunun deprem konteyneri üzerindeki etkisi
		Konut değişimine bağlı eğitim zorlukları
Dirençlilik Örüntüleri	Aile Dayanışması ve Çocukların Güç Verici Etkisi	Annelik rolü ve çocukların varlığı
		Eşlerin anlamlı varlığı
		Aile içindeki sorumluluk paylaşımı
	Manevi İnançların Güç Verici Etkisi	İnanç yoluyla baş etme
		Dua ve teslimiyet yoluyla güçlenme
	İçsel Yeniden Yapılanma ve Dönüşüm	Kişisel büyüme
		Kendi kendine yeterlilik ve bağımsızlık
		Değişen toplumsal cinsiyet rolleri
	Toplumsal Dayanışma ve Mekanizmalarının Rolü	Devlet ve STK'ların rolü
		Komşuluk ilişkileri ve sosyal destek mekanizmalarının olumlu etkisi
		Toplum tarafından kabul görülme ve toplumsal empati
	Geleceğe İlişkin Umut ve Beklentiler	Gelecek endişesi ve belirsizliği
		Yurtdışına gitme umudu ve daha iyi bir yaşam arayışı
		Umut arayışı ve pozitif gelecek beklentileri
		Vatandaşlık ve sosyal haklara erişim beklentileri

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların deprem sürecinde ve sonrasında karşılaştıkları çok boyutlu kırılganlıklar ile geliştirdikleri dirençlilik mekanizmaları görüşmeler ışığında ortaya çıkan tematik analiz çerçevesinde tartışılmaktadır. Araştırma, bu kadınların deneyimlerini derinlemesine inceleyerek, yaşamlarının ilişkisel alanlarında nasıl bir kırılganlık ve dirençlilik yaşadıklarını anlamayı hedeflemiştir. Bu bağlamda, katılımcıların kendi yaşam deneyimlerine dayalı olarak sundukları anlatılar, “kırılganlık” ve “dirençlilik” ana temaları altında gruplandırılmış ve detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Bulgular bölümü, katılımcıların kendi anlatımlarından doğrudan alıntılara yer verilerek yapılandırılmıştır. Bu alıntılar, araştırmanın öznesi olan katılımcıların deneyimlerinin doğru bir biçimde yansıtılmasına olanak sağlamaktadır. Katılımcıların ifadeleri, anlam bütünlüğünü koruyarak aktarılmış; ancak bazı durumlarda, okuyucunun anlatılanları daha açık ve anlaşılır biçimde takip edebilmesi amacıyla, araştırmacı tarafından parantez içinde açıklayıcı eklemeler yapılmıştır. Bu eklemeler, orijinal anlatımlarını bozmadan, metnin bağlam içinde daha anlaşılır hale gelmesine katkı sunmak amacıyla dikkatle düzenlenmiştir.

4.1. Kırılganlık Dinamikleri

Kırılganlık, afetlerin yalnızca doğal bileşenleri ile değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler ile de sıkı bir ilişki içerisindedir. Kırılgan topluluklar, sınırlı ekonomik kaynaklar, düşük eğitim seviyeleri, zayıf sağlık hizmetlerine erişim ve yetersiz barınma koşulları gibi etmenlerle daha yüksek afet riski taşırlar (Adger, 2000).

Doğal afetler meydana geldiğinde, kadınlar ve çocuklar en savunmasız gruplar arasındadır ve afet sonrası süreçte bu savunmasızlık daha da artmaktadır. Kadınların afetlere karşı karşılaştıkları kırılganlık yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik,

ekonomik ve toplumsal boyutları da kapsamaktadır (International Disaster Law Project, 2018). Kadınlar, afet sonrası yönetim süreçlerinde yaşadıkları eşit olmayan ve adaletsiz uygulamalar nedeniyle daha olumsuz deneyimler yaşamaktadır (Hastuti, Widodo ve Giyarsih, 2024, s. 16). Bu noktada, afetler, kadınlar özelinde daha büyük bir risk ve zorluk oluşturmaktadır; kadınların, afet öncesi, sırası ve sonrasında karşılaştıkları zorluklar, fiziksel sosyal ve ekonomik boyutlarda genellikle erkeklerden daha farklı ve daha ağır olmaktadır. Bunun sebepleri arasında, kadınların çoğunlukla çocuk, yaşlı ve engelli bakımı gibi ev içi sorumluluklarının fazla olması, eğitim ve kaynaklara sınırlı erişimleri, düşük sosyoekonomik statüleri ve toplumsal normların onları ev içinde tutma eğiliminde olması öne çıkmaktadır. Ünüvar ve Özmete'nin (2023) Kahramanmaraş Elbistan'da yaptığı saha çalışmasında, afetin ardından kadınların yaşamlarında ortaya çıkan kırılganlıkların, özellikle mevcut sosyal, ekonomik ve psikolojik yüklerin etkisiyle daha da derinleştiği gözlemlenmiştir. Afetlerden etkilenen bu kadınların, bu faktörlerden dolayı daha fazla zarar görmesi, toplumsal eşitsizliğin afet sonrası daha da derinleşmesine yol açmaktadır (Tosun, 2024, s. 608). Bu durum, afetlerin sadece doğal olaylar değil, aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri görünür ve derinleştirici sosyal süreçler olduğunu göstermektedir. Kadınların afetler karşısındaki kırılganlığı, sadece bireysel değil, yapısal koşulların bir sonucudur; bu nedenle, afet sonrası müdahalelerin toplumsal cinsiyet perspektifiyle ele alınması, eşitsizliklerin yeniden üretilmesini engellemek açısından hayati önem taşımaktadır.

Feminist eleştiriler ise, kadınların kırılganlıklarının yalnızca bireysel deneyimler üzerinden değil, aynı zamanda toplumsal yapılar ve eşitsizliklerle şekillendiğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Yılmaz (2000), çatışma ve zorunlu göç gibi kriz süreçlerinde, her kadının tehdit algısının ve deneyiminin farklı olduğuna dikkat çekmekte ve bu farklılıkların toplumsal ve yapısal düzeyde nasıl şekillendiğine dair bir sorgulama sunmaktadır. Bu bağlamda, kadınların karşılaştıkları zorlukları anlamak için geleneksel üstten-alta yaklaşımlardan daha çok, aşağıdan-yukarıya bir analiz yaklaşımının gerekliliğine işaret etmektedir. Bu eleştirel bakış açısı, kadınların kırılganlıklarını yalnızca dışsal tehditlere değil, toplumsal yapılar ve eşitsizliklerin etkilerine dayalı olarak anlamamıza olanak sağlamaktadır.

Bu çalışma kapsamında yapılan görüşmeler, savaş ve deprem gibi çoklu krizlerin etkisiyle Suriyeli kadınların yaşamlarında derinleşen kırılganlık dinamiklerini açık biçimde ortaya koymaktadır. Ekonomik yoksunluk, sosyal dışlanma, psikolojik travmalar, mekânsal sınırlılıklar ve toplumsal cinsiyet rollerinin kadına yüklediği

sorumluluklar; kadınların karşı karşıya kaldığı çok boyutlu kırılganlıkları anlamada belirleyici olmuştur. Bu başlık altında, kadınların kırılganlık deneyimleri ile ilişkilendirilen alt temalar ele alınmaktadır.

4.1.1. Ekonomik Zorluklar

Siagian, Purhadi, Suhartono ve Ritonga (2014) Endonezya'daki doğal afetler üzerine yaptığı çalışmada, sosyal kırılganlığı etkileyen üç ana itici faktör belirlenmiştir: Birinci faktör “sosyoekonomik durum ve altyapı”, ikinci faktör, “cinsiyet, yaş ve nüfus artışı”, üçüncü faktör “aile yapısı”. Bu bağlamda kadınların karşılaştığı ekonomik eşitsizlikler, afet ve kriz zamanlarında dirençliliklerini daha da sınavan unsurlar arasında yer almaktadır. Ekonomik geliri olmayan kadınlar, afet ve kriz durumlarında daha yüksek oranda savunmasızlık yaşamakta; bu da onların kriz anlarında destek sistemlerine erişimini ve hayatta kalma stratejilerini olumsuz yönde etkilemektedir (World Bank, 2021).

Watts ve Bohle (1993, s. 62), kırılganlığı üç temel süreçle tanımlamaktadır: “*Hak sahipliği (entitlement), güçlendirme (empowerment) ve politik ekonomi (political economy)*”. Bu süreçlerin kesişimi, sosyal kırılganlık alanını şekillendiren karmaşık bir sosyal mekânın oluşumuna işaret etmektedir. Bu analitik çerçeve, kadınların sosyal ve ekonomik kırılganlıklarının kesişimsel yapısını anlamada önemli bir araç sunmaktadır. Geçici koruma kapsamındaki kadınların ekonomik kapasiteye erişimlerinin sınırlı olması, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle güçlenme süreçlerine tam olarak katılamamaları ve tarihsel eşitsizliklerle karşı karşıya bulunmaları, bu kesişimsel kırılganlık alanını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Görüşmelerde kadınların yaşam koşullarında, belirleyici bir rol oynayan en temel kırılganlık biçimlerinden birinin ekonomik kırılganlık olduğu görülmüştür. Bunun katılımcılar özelinde en büyük nedeni, çalışmıyor olmaları ya da emek piyasasında kayıt dışı yer alarak yetersiz ve istikrarsız gelir elde etmeleridir. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde, katılımcıların büyük çoğunluğu, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Deprem sonrası artan kira ve yaşam maliyetleri, geçici koruma statüsünün getirdiği kayıt dışı ve güvencesiz işlerde çalışma mecburiyeti, sosyal yardımlara bağımlılık ve yetersiz gelir kaynağı kadınların yaşamını doğrudan etkileyen unsurlar olarak öne çıkmıştır.

Biehl ve Danış (2020) tarafından editörlüğü yapılan, toplumsal cinsiyet perspektifinden incelenen çalışmada, Suriye uyruklu kadınların kayıt dışı emek piyasalarındaki deneyimlerinin, toplumsal dışlanma ve güvensizlik hislerini artırdığını belirtilmiştir. Bu çalışmadaki katılımcıların anlatımlarında, ekonomik kırılganlıkların kadınların psikolojik sağlamlığını da zedelediği ve bu durumun çocuklarına karşı sorumlulukları ile birleştiğinde kadınlar için ağır bir yük oluşturduğu görülmektedir. Bu ekonomik zorluklar hem bireysel hem de ailesel düzeyde çok yönlü etkiler yaratabilmektedir.

Görüşmelere yansıyan en temel ekonomik sorunlardan biri, kadınların hane gelirinin yetersizliği nedeniyle en temel ihtiyaçlarını dahi karşılamakta zorlanmalarıdır. Düşük ya da düzensiz gelir düzeyi, yalnızca bireysel ekonomik güvencesizliği değil, aynı zamanda aile bütününe refahını tehdit eden yapısal bir soruna dönüşmektedir. Katılımcılar, gıda, giyim ve barınma gibi zaruri harcamalarda sürekli bir kısıtlama içinde yaşadıklarını ifade etmektedir. Özellikle 2023 depremi sonrasında yaşam maliyetlerindeki ani artış ve enflasyon, bu kırılgan durumu daha da derinleştirmiştir. Katılımcılar afet sonrası yaşanan pahalılaşmayı şu şekilde ifade etmektedir:

“Yani ne diyeyim sana, marketlerden tarihi bitmiş ürünleri aldım. Yemin ediyorum sana: tavuk olsun, yoğurt olsun, peynir olsun. Kızlarım da takip ediyor tarihlerini, (farkediyorlar ve şöyle diyorlar) “anne bunun tarihi geçmiş, ooo geçen aydan hem de ne geçmiş tarihi”. Çocuklar duruma uyandılar artık fark ettiler.” (K1)

“Enflasyon herkes gibi bizi de etkiledi. Depremden önce (ev kirası) 400’e oturuyordum, şimdi 8500’e çıktı. Her şey iki üç katına çıktı. Her şey ateş pahası oldu.” (K2)

“Her şey bu kadar pahalı değildi. Depremden sonra hayat pahalılaştı.” (K7)

Bu ifadeler, barınma maliyetlerindeki dramatik artışın gündelik yaşam üzerindeki baskısını ortaya koymaktadır.

Bunun yanı sıra, sosyal yardımların kesilmesi ve kadınların işgücüne erişimde yaşadıkları engeller de ekonomik güvencesizliği daha da derinleştirmektedir. Bu bağlamda kadınların geçim zorluklarının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda yapısal eşitsizliklerin bir sonucu olduğu değerlendirilmektedir. Bazı katılımcılar bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Sosyal (Hizmetler)’den yardımlar 2018 de başlamıştı, giden sene de -yanlış hatırlamıyorsam- yardım kesildi, depremden sonra... Depremden sonra kira desteği

aldık, kira desteği de kesildi, 1 senelikmiş. Güzeldi, evi 6000'e tuttum, 5000 kira desteği, 1000 kâğıda (TL) oturuyorum diyordum. 1 yıl aldım sonra o da kesildi.” (K1)

“Şu an ekonomik durumumuz çok iyi değil; çünkü bir gelirimiz yok. Depremden önce daha iyiydi. Çünkü SED (çocuklara yönelik Sosyal ve Ekonomik Destek) yardımı alıyorduk. Sosyal yardımı kesildikten sonra, durumumuz daha kötüye gitti. Destek, 2017’de başlamıştı, 2024’ün başında kesildi... (Enflasyondaki artıştan dolayı) ev kiralarna zam geldi, bu bizi fazlasıyla zorladı. Sosyal yardım kesildi (Sosyal ve Ekonomik Destek Yardımı). Çalışmamam ve herhangi bir gelirim olmaması kızımın evinde yaşamama neden oldu.” (K3)

“Kurslar bize çok uzakta, ev işleri, çocuklar... Eşlerimizin tek başına çalışması ihtiyaçları karşılamıyor. Bu enflasyonda zorlanıyoruz.” (K8)

Kadınların ekonomik anlamda aileye katkıda bulunma çabaları, sıklıkla fiziksel ve psikolojik sınırlıklarla da engellenebilmektedir. Bazı katılımcılar için yaş ve sağlık sorunu işgücü piyasasına katılımcılarını sınırlayan bir unsur olmuştur:

“Kıyafet mağazasında 1 yıl kadar çalıştım, depremden önce ama daha sonra fitaktan dolayı ciddi bir bel ağrısı yaşadım, ayakta duramıyordum ve bırakmak zorunda kaldım.” (K3)

“Suriye’den Türkiye’ye ilk geldiğimizde birkaç ay fıstık fabrikasında çalıştım, evde fıstık kırarak... Daha sonra çalışmadım; sağlığım, yaşıma elvermedi.” (K5)

Katılımcılar, deprem sonrası dönemde karşılaştıkları temel ihtiyaçlara erişimdeki zorlukları vurgulamış; özellikle enflasyon, barınma maliyetlerindeki artış ve sosyal yardımların kesilmesinin yaşamlarını ciddi şekilde olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda sosyal yardımlar, yalnızca maddi bir destek olmanın ötesinde, bireylerin psikososyal iyi oluşlarına da katkı sağlayan bir tampon mekanizma işlevi görmektedir (Çiftçi Kıracı, 2024).

Katılımcıların anlatımlarından yola çıkarak, deprem sonrasında geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınlar, ekonomik açıdan daha da kırılgan hale geldikleri görülmektedir. Düzensiz, güvencesiz ve yetersiz gelir kaynaklarına sahip olmaları ve çoğunlukla sosyal yardımlara bağımlı bir yaşam sürmeleri bu ekonomik kırılganlığı derinleştirmektedir. Süreklilik arz eden bu ekonomik güvencesizlik durumu kadınların için kronik bir kaygı kaynağına dönüşmektedir:

“Kocam hurda işi yapar, iş olursa gider, olmazsa gitmez. Depremden önce çalışmama izin vermezdi, bizim toplumumuzda böyledir. Ama depremden sonra her şey

pahalınca çalışmama da izin verdi... Hayalim(de), borçsuz, yeni kıyafetler alabileceğim, güzel bir yaşam istiyorum.” (K9)

Kadınların bir kısmı, deprem öncesinde ataerkil normlar nedeniyle çalışma yaşamına katılamamışken, deprem sonrasında artan ekonomik zorunluluklar neticesinde ev dışı gelir getirici işlerde yer almaya başlamıştır. Ancak bu işler çoğunlukla güvencesiz, düşük ücretli ve sosyal haklardan yoksundur. Geçici koruma kapsamındaki kadınların çoğu, ekonomik zorluklar nedeniyle kayıt dışı işgücü piyasasında istihdam edilmektedir (Uçar, 2020, s. 44). Bu çalışmanın katılımcıları da çoğunlukla temizlik, yemek yapma gibi hizmet sektörü işlerinde, düşük ücretler karşılığında ve herhangi bir sosyal güvence olmaksızın çalıştıklarını belirtmişlerdir:

“Ben çalışıyorum işte, bir evde. Temizlik yapıyorum, yemek yapıyorum ama maalesef verdikleri para ev kirasıyla, bir fatura ödüyor, fazlası değil.” (K1)

“Ben bazen haftada üç gün temizlik işinde çalışıyorum. Aylık 17 bin (TL) gelirim oluyor. 7000 TL kira için ödüyorum. İnsanlar iyi; bazen market, kıyafet harcamalarında taksit yaparlar bana... Her ay taksit yaparım, mesela bu ay mont almam lazım, tamam (derim kendi kendime) mont alınacak başka bir şey alınmayacak. Birikim yapamıyorum. Ama böyle taksitle ihtiyaçlarımızı az az gideriyoruz.” (K6)

“Ben temizlik işine gidiyorum, yaklaşık haftada 4 gün, günlük 600 TL kazanıyorum.” (K9)

Kadınlar, çalışma gerekçelerini genellikle “eve destek, eşe destek” ya da “çocukların ihtiyaçlarını karşılamak” şeklinde tanımlamaktadırlar:

“Her şey pahalandı, çocuklarıma bakmak için çalışmam gerekiyor.” (K6)

“Güçlü olmasaydım, benim çalışma şeyim yok (sağlığım el vermiyor) ama mecburiyetten çalıştım; yeniden ayağa dinelmek, ayağa kalkmak yeniden. Çocuklarım için, artık bir şey için değil, çocuklarımin rahatı için. Her şey, yani çocuklarımin için.” (K1)

Bununla birlikte, çalışmaya katılan katılımcıların, önemli bir kısmını dul kadınlar oluşturmaktadır. Eş kaybı, yalnız ebeveynlik ya da ayrılık gibi nedenlerle geçim yükünün tamamen kadının omzuna binmesi, yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda psikolojik ve sosyal sorumlulukların da artmasına neden olmaktadır. Özyanık ve Tarlacı (2023, s. 134) benzer şekilde, kadınların çalışma yaşamına katıldıklarında yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda psikolojik yüklerinin de arttığını ve bu sürecin dirençlilik stratejilerini yeniden şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Tek bir gelire, ya da zaman zaman gelir olmaksızın çocuk bakımı, barınma, sağlık ve temel ihtiyaçların karşılanmaya çalışılması,

kadınların yaşamlarında önemli zorluklar ve sürekli bir mücadele hali yaratabilmektedir. Bu durum, kadınların sosyal destek sistemlerine olan ihtiyaçlarını ve bağımlılıklarını artırma eğiliminde olup, ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaları önünde çeşitli zorluklar ortaya çıkartabilir.

Öte yandan, çalışma hayatına katılamayan ya da eşine ekonomik olarak bağımlı durumda olan kadınlar, eşlerinin de benzer biçimde istikrarsız ve düşük gelirli işlerde çalıştığını ifade etmektedir. Hanedeki gelir kapısı olan, eşlerin de güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışması, ailelerin yaşam kalitesini doğrudan olumsuz etkilemektedir:

“Kocam hurdacılık yapıyor -bisikletle-, çok bir getirisi olmuyor. Hava soğuk olduğundan kışın çok çıkmıyor (çıkamıyor hurda işine), bisikletle (de) çok zor oluyor. Eğer çıkarsa hurda işine, 300-400 TL arası kazanır.” (K9)

“Eşim lokantada kebabçı, ama usta olarak tanınmıyor orada. Usta yevmiyesi vermiyorlar, işçi yevmiyesi veriyorlar ona. Sigortası yok, bize vermiyorlar (bize sigorta yapmıyorlar).” (K8)

“Erkeklerin daha çok ezildiğini düşünüyorum. Daha zor koşullarda, düşük ücrete, sigortasız çalışıyorlar. Aynı zamanda daha çok dışlanıyorlar.” (K6)

Barınma sorunu, afet sonrası süreçte ekonomik kırılganlığı arttıran temel zorluk alanlarından biri olarak öne çıkmıştır. Deprem sonrası dönemde, bazı katılımcılar, geçici barınma merkezlerinde kalarak kira yükünden kurtulduklarını belirtirken; katılımcıların büyük çoğunluğu, artan kira maliyetlerinin geçim koşullarını ciddi şekilde zorlaştırdığını ifade etmiştir.

“Maaşlar aynı ama depremden sonra her şey pahalandı, ev bulmak zorlaştı, ev fiyatları arttı. Bu yüzden ev bulmakta geciktik ve çocukların okula başlaması da gecikti. Yeni bir ev tutmamız gerekti ama kiralar iki üç katına çıktı, depremde eşyalarımız gittiği için eve eşya almak gerekti, çocuklara kıyafet, böyle zor oldu.” (K4)

“Aylık toplam 15-17000 (TL) arası gelirimiz oluyor. Konteynerde kalıyoruz. Kira yok.” (K9)

“Maddi olarak kiralari çok pahalandırdılar... Özellikle ev sahipleri, ev kiralalarını arttırmaya başladılar, o da çok kötü oldu. Kimse kimseyi düşünmüyor. Eski evleri tamir ediyorlar, yeniden kiraya veriyorlar.” (K7)

“38.000 TL eşimin maaşı. Onun maaşına güveniyoruz ama yine de yeterli gelmiyor. 5.500 TL ev kiramız ama evimiz çok küçük, 1 oda 1 salon, hepsi bu.” (K8)

Bazı katılımcıların ifade ettiği üzere, geçici olarak konteyner gibi alternatif yaşam alanlarında barınmak ekonomik açıdan bir rahatlama sağlasa da bu çözüm yapısal yoksulluğun üzerini örten geçici bir perde işlevi görmektedir:

“Depremden sonra her şeyin maliyeti arttı, ev kiralari artmış, ama konteynerde kalmamız bizim için ekonomik anlamda çok iyi oldu. Kira derdimiz yok, bir evimiz var, oğlum kenara kendi için biriktirebiliyor. Bazı kötü şeylerin de güzel sonuçları olabiliyor.” (K5)

“Her şeyin fiyatı arttı, ev kiralari arttı, Suriye kampında konteynerde kalmaya başladık. Konteynerde kaldığımız için kira vermiyoruz. Eşyalar var. Ama depremden önce de sonra da hala fakir bir şekilde yaşıyoruz. Depremden önce fakir, koşturuyoruz, depremden sonra da aynı.” (K9)

Deprem sonrası dönemde yaşanan barınma krizinin bir diğer boyutu da katılımcıların ev sahipleriyle yaşadığı sorunlardır. Görüşmelerde öne çıkan bu durum, yalnızca fiziksel bir barınma problemi olmanın ötesinde; hukuki, ekonomik ve duygusal açıdan da çok katmanlı bir kriz alanı yaratmaktadır:

“Depremden sonra, ben her şeyi yavaş yavaş yaptım. İlk şey, evi tuttum. İstanbul'daki kardeşim biraz para gönderdi, elektrikçi, suçu, boyacıyı tuttum, sonra temizlik yaptım. İlk iki üç ay eşyasız yaşadık bu evde, sonra devlet 10.000TL (depremde oturduğu ev az hasarlı olduğu için devlet tarafından 10000 TL destek sağlandı) verdi. Bir anda kim beni arıyor, eski ev sahibi. 10000'i bana vereceksin diyor. Ben o parayla evi tadilat yaptıracagım, dedi ev sahibi. Dedim, ben aldım, sen de aldın, herkes aldı. Bırakmadı, istemekten vazgeçmedi. Ben kafama taktım, kötü oldum. Aklımdan çıkmıyor. Her gün arıyor. Ben tamam dedim, ben zaten dışarıda oturuyorum. Sokaktayım ben ya. Tamam 5000 TL yardım et dedi. 5.000 TL verdim. Tamam dedim, al git lütfen dedim verdim. Zaten benim eşya evde, sonra ben dedim ben duvarları da yaparım. Bana dedi (eski ev sahibi): Sen gel, eve geri dön, otur, ama kira 10.000 TL dedi.” (K6)

“O sıra kira sözleşmemiz yoktu, düzenli kira da ödüyoruz adama (ev sahibine) tabi elden. Bu olaylar oldu. Depremden sonra siz çıkın evden, ben gireceğim dedi. Evden çıkın dedikten sonra, kirayı veriyoruz adama ama almıyor kirayı. Sonra bizi mahkemeye vermiş ev sahibi, 9 aydır kira vermiyorlar diye (kirayı ödemiş olmamıza rağmen).” (K2)

“Depremi yaşadığımız evdeyiz, aynı ev. Depremde hasar gördü, biz yaptırдық evi, tüm masrafları biz karşıladık, ev sahibi karşılamadı. Ev orta hasarlıydı, deprem yardımı almadık, kira sözleşmemiz yok.” (K8)

Katılımcıların ifadeleri; afet sonrası dönemde maddi zorlukların çok boyutlu olarak ortaya çıktığını ve gündelik yaşam pratiklerini derinden etkilediğini göstermektedir. Ev sahiplerinin keyfi tutumları, kira sözleşmesiz yaşamın doğurduğu güvencesizlik, deprem yardım paralarının zorla talep edilmesi ve psikolojik baskılar katılımcılar açısından yalnızca maddi değil, aynı zamanda duygusal ve toplumsal olarak da yıpratıcı bir sürecin yaşanmasına neden olmuştur.

Deprem sonrasında kadınların karşı karşıya kaldığı gelir yetersizliği, artan yaşam maliyetleri, barınma sorunları, güvencesiz çalışma koşulları ve iş gücüne katılımı engelleyen bireysel ve çevresel etkenler, ekonomik kırılganlıkları derinleştirmekte ve sosyal yardımlara olan bağımlılığı artırmaktadır. Bu durum, kadınların yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve psikolojik kırılganlıklarının da etkilenmesine yol açmakta; dolayısıyla ekonomik etkilerin, çok katmanlı bir kırılganlık yapısına etkide bulunabileceği söylenebilir.

Ekonomik kırılganlıkların bu çok boyutlu etkilerinin, psikolojik ve toplumsal kırılganlık biçimlerini de etkileyebileceği düşünülmekte; böylece kadınların afet sonrasındaki yaşam deneyimlerinde birden fazla kırılganlık halinin iç içe geçme olasılığı ortaya çıkmaktadır.

4.1.2. Psikososyal Zorluklar

Deprem, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda ruhsal bir yıkım da yaratmıştır. Travmatik stres, “beynin limbik sistemi, amigdala, hipokampus ve prefrontal korteks” gibi bölgelerinde işlevsel ve kimyasal değişimlere yol açabilir ve bu değişimler, travma sonrası bireylerin sürekli tetikte olma, tehdit algısını sürdürememe ve geçmiş olayları tekrar yaşama gibi zorluklarla karşılaşmasına neden olabilir (Ho, Chan, Luk ve Tang, 2021). Araştırmamızdaki katılımcılar da benzer şekilde, deprem sonrasında yaşadıkları anksiyete, panik atak, yalnızlık, çaresizlik, umutsuzluk ve korku gibi duygular yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu duyguların, günlük yaşamlarını zorlaştırdığı ve psikolojik olarak önemli yükler oluşturduğu gözlemlenmiştir. Özellikle geceleri yaşanan sarsıntılar ve artçı depremler, birçok kadında bu zorlayıcı duygulanımların daha yoğun biçimde ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Katılımcılardan bazıları, deprem sonrası yaşadıkları korkuyu şu şekilde dile getirmiştir:

“Depreme dair haberleri açamazdım, izlemek, dinlemek istemezdim... Depremde ölüme çok yakınsın, tekrar olacak mı diye düşünüyorsun. İnsanlar telefonuna deprem ikaz uyarısı bildirim uygulamalarını kurdular ama ben kurmadım. Bilip de yakalanmak daha zor gelirdi diye sanırsam, önceden bilmek istemezdim. Gelirse her şey Allah’tan derdim...” (K2)

“...Can güvenliğimiz yok, her gün korku içinde yaşıyoruz. Depremden sonra kafam hep dolu, hiçbir şeyi kafam kaldırmıyor. Suriyeli bir komşumuz vardı onunla kavga ettik, şimdi eskisi gibi sabrım yok. Daha öfkeliyim. Çalışıyor olmam biraz kafamı rahatlatıyor...” (K9)

“Depremde çok sarsıldık, psikolojik olarak da çok zorluk yaşadık tabii, sürekli bir korku vardı, her an sarsıntı tekrar başlayacak gibi ama bir süre sonra alışıyor insan, sorunlarıyla ilgileniyorsun, onlarla meşgul oluyorsun.” (K3)

Bu tür anlatımlar, tetiklenme ve tehdit algısının travma sonrası nasıl değiştiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar çocuklarında da deprem sonrasında belirgin psikolojik zorluklar gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Kadınların birçoğu, yalnızca kendi psikolojik yüklerini değil, aynı zamanda çocuklarının ruhsal iyilik hâlini korumaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Bu da anneliğin kriz dönemlerinde nasıl yoğun bir duygusal emek haline geldiğini göstermektedir:

“Depremden sonra psikolojim sıfırdı. Çok kötüydüm. En küçük kızım, idrar kaçırmaya başladı, saçında iki tane beyaz saç çıktı. Korktum çocukların psikolojileri kötü oluyor diye.” (K8)

“Benim güçlü durmam çocuklarım için, çocuklarım için güçlü kalmaya çalışıyorum. Misal ben geçtim odaya, kızım beni üzgün görüyor, kızım hemen ağlamaya başlıyor. Anne sen neden üzgünsün, hasta mısın, çocuğun akli hemen kansere gidiyor, hastalık deyince kızım kanserle bütünleştiriyor. Üzgün gördüklerinde beni hemen kendimi... Depremden sonra kansere yakalanma korkuları başladı (Depremden 3 ay önce babalarını kanserden kaybediyorlar). Depremden sonra korkuları arttı, insanları hasta görüyorlar. Sonra grip oluyorlar kendilerine dönüp biz kanser hastasıyız diyorlar. Kızım, hep Anne seni kaybetmek istemiyorum, anne lütfen sen güçlü ol, hep yanımda ol diyor. Benden başka kimseleri yok, onlar benim dayanağım, ben de onların.” (K6)

Deprem sonrası dönemde annelik deneyimi, yalnızca çocukların fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaktan ibaret kalmamakta; aynı zamanda onların duygusal ve psikolojik iyilik hâllerini korumaya yönelik görünmez ancak yoğun bir bakım emeğini de

içermektedir. Karip ve arkadaşlarının (2024) Kahramanmaraş depremleri sonrası annelerle yaptığı çalışmada da vurgulandığı üzere, anneler bu süreçte hem kadın hem de ebeveyn olarak çok katmanlı bir sorumluluk yüklenmekte, çocuklarının zarar görme ihtimaline karşı duydukları yüksek kaygı nedeniyle kendi duygularını bastırma eğilimi göstermektedir. Katılımcıların anlatımları annelerin çocuklar üzerindeki etkisini dengelemek için kendi duygularını bastırdıklarını göstermektedir. Bu durum özellikle sosyal destekten yoksun, eş kaybı yaşamış kadınlarda daha da belirgindir. Katılımcı 6 sözlerine şu şekilde devam etmiştir, bu sözleri, bu çok yönlü yükün ve annelik rolünün nasıl bir direnç kaynağına dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır:

“Eşimi depremden birkaç ay önce kaybetmiştim. Ondan önce de hep kemoterapi süreci. Çocuklarıma hem anne hem baba oldum. Kadın olmanın zorlukları var ama çocuklarım için ayakta durmam gerektiğini biliyorum.” (K6)

Benzer şekilde, başka bir katılımcı çocuklarının yaşadığı savaş ve afet travmalarının etkisini şu şekilde dile getirmiştir:

“Çocuklarıma zarar görmesinden korkuyorum. Biz zaten yeterince sıkıntı yaşadık (savaş), çocuk olarak onlarda gördü onlarda yaşadı.” (K4)

Bu tür deneyimler, bireysel psikolojik dayanıklılığın ötesinde, annelerin duygusal emeğiyle şekillenen bir aile içi direnç stratejisini gözler önüne sermektedir. Deprem sonrası psikososyal müdahalelerde, kadınların bakım yükü ve annelik rolleri özelinde desteklenmesi gerekliliği bu bulgulardan açıkça anlaşılmaktadır.

Katılımcılar çocuklarının iyiliği için duygularını bastırma eğilimi göstermekte ve bu da psikososyal dirençliliklerini şekillendiren temel bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır:

“Çocuklarıma yaşadığımız sıkıntıları yaşamamasından korkuyorum. İstemem kötü şeyler yaşasınlar.” (K1)

“Benim için en önemli şey oğlumun sağlığı, oğlumun iyi olması lazım.” (K6)

“Bana bir şey olur da ben ölürsem, çocuklar ne yapar diye düşünüyorum.” (K3)

“Depremden sonra en korktuğum şey çocuklara bir şey olursa hem deprem hem de kaza, çünkü ikisini de yaşadık. Çalışırken dahi çocukları düşünüyorum, onlara bir şey olursa.” (K9)

Deprem sonrası annelerin deneyimleri toplumsal cinsiyet temelli rol ve sorumlulukların yeniden üretimine işaret etmektedir. Bazı katılımcılar, yaşadıkları psikolojik ve duygusal yükü dışa vurmadıklarını ve özellikle çocuklarına yansıtılmaya çalıştıklarını belirtmiştir:

“Bazen kimse olmaz karşımda ya da güvenemem, kimseye anlatamam.” (K2)

“Çocuklar yatıyor şimdi, ben şimdi rahat rahat konuştum (seninle), çok rahatladım. İçimde yaşıyorum. Kimseye bir şey anlatmıyorum. Bazen çok susuyorum. Utanıyorum.” (K6)

“Burada akrabam olmadığı için, sinirlensem bile, kimse kaldırmaz beni, derdimi kimseye anlatamam, o yüzden katlanmak zorunda kalıyorum. Kimseye bir şey söylemiyorum. Kendi kendime halletmeye çalışıyorum. İnsanların derterleri var zaten, kim beni dinlesin.” (K8)

Katılımcıların yaşadıkları zorlukları dışarıya yansıtmama konusunda hissettikleri içsel baskı ailedeki artan duygusal bakım rolü ile ilişkili olabileceği gibi, kadınların kendi duygusal ihtiyaçlarını bastırarak yalnızca çocuklarının refahına odaklanmalarını zorunlu kılan toplumsal beklentilerle de ilişkili olabilir. Bununla birlikte, kadınların kendilerini ifade etmeye yönelik yakın, güvenilir sosyal ağlara duydukları ihtiyaç da bir göçmen olarak aile ve akraba çevresinden uzak olmak, buna bağlı yalnızlık ve yabancılık duygusu ile bağlantılı olabilir. Bu bakımdan, kesişimsellik yaklaşımı çerçevesinde değerlendirildiğinde, katılımcıların yaşadığı travmatik deneyimlerin cinsiyet, geçici koruma statüsü gibi birden fazla toplumsal kimliğin deneyiminin sonucunda ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Deprem deneyimi katılımcılar için yalnızca mevcut travmatik tepkileri tetiklemekle kalmamış; aynı zamanda yakın geçmişte yaşanan savaş ve göç travmalarını da yeniden canlandırmıştır. Wisner (2004) tarafından geliştirilen Basınç ve Yayılma Modeli afetlerin, toplumların mevcut kırılganlıkları ve dışsal bakılar nedeniyle şiddetlendiğini göstermektedir. Van der Kolk (2015), travmanın yalnızca zihinsel bir deneyim olmadığını, bedenin de bu deneyimi “hafızasında tuttuğunu” ifade eder.

Katılımcıların ifadeleri de bu teorik çerçeveyi destekler niteliktedir. Deprem bazıları için yalnızca bir doğal afet değil, geçmişte deneyimlenen savaş ve göç travmalarının zihinsel ve duygusal bir tekrarına dönüşmüştür:

“İnsan zamanla alışıyor ama korkuyorsun yine, unutamıyorsun; hiçbir şey unutulmuyor, çocuklarını düşünüyorsun. Biz savaş gördük, zor zamanlardı. O yüzden hiçbir şey unutulmuyor.” (K1)

“... yaramızı yeniledi bu deprem. Unuttuk gibiydi, Tekrardan hatırlattı... ‘Tekrardan bir göç yaşayacağız, bu çocuklarımıza çok ağır gelecek, zaten biz hayatımızda yaşadık yaşayacağımızı, bir şey kalmadı ama çocuklarımıza yazık olacak’ diye düşündüm.” (K2)

“Suriye’de zaten savaşı görmüştük, yine bir kaçış vardı hayatımızda, o ortamı daha önce deneyimlemiştik, sanki ikinci kez aynı şeyi yaşıyormuş gibi hissettik, ikinci bir savaşmış gibi geldi bize. Başta çok korktuk ama sonradan yavaş yavaş alıştık. Depremde tekrar savaşı yaşadık yine göç edeceğiz diye düşündük (ve öyle bir şey olma durumunda) ne yapacağımı tekrar düşündüm.” (K3)

“Deprem olduğunda göç ederken ki aynı şeyleri hissettik. Yine başka bir yere göçmek zorunda kaldık. Aynı korku aynı hisler, duygusal olarak. Sanki aynı şeyi yaşıyormuş gibi oldu. Savaş, tabi daha zordu. Hani ülkeden ülkeye geçmek, her şeyi, cenazeni bile geride bırakmak, sığınmacı olmak, daha bir zordu. Ama deprem esnasında yani sanki savaş hissiyatı verdi. Çok kötü bir durumdu. Tekrar o anları hissetmek.” (K4)

“O an, zor bir andı. Yine birkaç parça alıp yaşadığın yeri terk etmek zordu, göç anını hatırlattı.” (K5)

“Rüyalarım bile giriyor, acaba bizi gönderecekler mi diye Suriye’ye... Korkuyoruz, savaş var. Biz orada iyi şeyler görmedik, iyi şeyler yaşamadık.” (K8)

Deprem, yalnızca yeni bir kriz değil; geçmişte yaşanan savaş ve göç travmalarını da yeniden hatırlatan bir kırılma noktası olmuştur. Kadınların göç hikayeleri hem fiziksel hem de duygusal olarak zorlayıcı deneyimlerini ortaya koymaktadır. Göç, doğrudan bir hayati tehlike oluşturmaya da bireyde kayıp, sınırlı bir yaşam sürme ve kültürel uyum sorunları gibi duygusal zorluklar yaratabilir; bu da göç edeni kaygıya sürükleyen travmatik bir süreç dönüşebilmektedir (Acartürk, 2016, s.141). Bu travmalar, kadınların duygusal ve fiziksel dirençlilik mekanizmalarının gelişmesinde rol oynasa da deprem afeti sürecinde yeniden canlanmıştır. Kadınların anlatımları, bedensel ve duygusal hafızada bu olayların nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir

Tosun (2024), doğal afetler ve kriz durumlarında kadınların ailelerini bir arada tutma ve temel ihtiyaçlarını karşılama gibi geleneksel rollerde daha fazla yük taşıdığını vurgulamaktadır. Deprem, kadınların mevcut sorumluluklarını daha da artırmış ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentileri yeniden şekillendirmiştir. Kriz durumlarında kadınlar, ailelerini bir arada tutma, temel ihtiyaçları karşılama konularında daha fazla yük taşımak zorunda kalmıştır:

“Evde en çok söz sahibi, büyük kızım. O, depremden sonra kendini evin reisi gibi hissetti. O, depremden sonra her şeyi halletti. Biz arkadaş gibiyiz.” (K1)

“Ben zaten sorumluluğu almıştım, çocuklarıma hem anne hem de babayım. Benim sorumluluğum daha da arttı. Şimdi kızımın evinde kaldığım için ona karşı da sorumlu hissediyorum.” (K3)

“Kadın(ın) hayatı, eşsiz (hayat arkadaşı, kocası olmadan) olunca daha zor. (Kadın)hem babalık hem de annelik yapıyor.” (K5)

Kadınların afet sonrası süreçte duygusal bakım yükleri arttığı gibi, toplumsal cinsiyete dayalı olarak hane içi çocuk, engelli, yaşlı üyelere bakım yükleri de bu süreçte onların sosyal ve ekonomik yaşama dahil olmasını engelleyen bir unsur olmuştur:

“Her yerde çalışamıyorsun, bir de çocukların küçükse zaten onların sorumluluğu daha fazla üzerinde oluyor. Daha fazla bakım göstermen gerekiyor.” (K4)

“Hiç çalışmadım. Eşim çalışıyor. Ben de çalışmak eve destek sağlamak istiyorum. Ama çocuklar da küçük birinin çocuklarla ilgilenmesi gerek. Kurslara da baktım, bize uzak yerlerde, çocukları bırakıp gidemem. Çalışmak istiyorum, eve destek sağlayacak bir şeyler yapmak istiyorum (ama sorumluluklarım var). Ev işi, çocukların ihtiyaçları...” (K8)

Deprem gibi krizler sonrası, kadınlar aile içi artan yükler ve ekonomik kaygıların yanı sıra, kadın kimliğinin toplumsal düzeyde algılanışına ilişkin çeşitli zorluklarla da karşı karşıya kalmaktadır:

“Bazı zamanlarda bazı yerlerde erkeklerin bakışı değişir. Sana farklı gözle bakarlar. Dulsun, sahibin yok. Çok soran oldu bana, umudu kesmedin mi eşinden diye. Bak filan var, bak yakışıklı, bak şöyle, bak böyle. Yok dedim benim üç tane çocuğum var ben hayatımı onlara adadım. Eşim gelse de gelmese de. Biz de yok böyle bir şey, tekrar evlilik dedim. Bir yerden çağırıyorlar misal çalışmak için önce sorarım, erkek var mı evde, herifin geliyor mu eve, çalışamam yoksa. Bazen bazı yerlerde geri çekiliyorum. Hayat şartları zor, bazen göz yumacaksın bazen duymamazlığa vuracaksın, geçiştireceksin.” (K1)

“Kadın olduğun ve özellikle dul, yabancı bir kadın olduğun için sana karşı algılar değişebiliyor.” (K4)

“Kadınlar için daha zordu deprem sonrasındaki süreç, çünkü ben bir şeyler gördüm. Erkekler, deprem oluyor, insanlar öldü. Biz o kadar üzgünüz, o kadar sokaktayız. Siz kadınlar için böyle düşünebiliyorsunuz. Yemin ederim bir tane iyi karşıma çıkmadı. Erkekler kendini düşündü ama kadınlar depremden sonra yuvamızı tekrar nasıl kurabiliriz, çocuklarıma nasıl faydalı olabilirim diye düşündü ama erkekler bunu böyle düşünmedi. Erkek ne düşündü, o kadın nasıl, o kadın güzel, o kadın belki bana verir. Ben bunu gördüm. Bana yardım vermek istiyor, bana yardım etmek istiyor ama iyi bir niyet yok. Toprak, orada insanlar öldü. Ama düşüncelere bak. Bu çok acı geliyor. Bana yardım etmek istiyorlar ama niyetleri kötü.” (K6)

Katılımcıların bazılarının savaş ve göç sürecinde yaşadığı eş kaybı deprem afeti ile kırılğanlıklarını derinleştiren bir unsur olmuştur. Eşlerinin yokluğunda kadınlar, hem duygusal olarak daha kırılğan hale gelmişler, hem de ekonomik ve sosyal güvenlik açısından büyük zorluklarla karşılaşmışlardır. Katılımcıların ifadeleri, eşlerinin yokluğunun depremde yarattığı duygusal zorlukları yansıtmaktadır:

“Depremde herifim (eşim) yanımda olsaydı başka olurdu, kendi varken başka olurdu. Benim bir şeye ihtiyacım olmazdı. Çocuklarım, herifim yanımdaysa ben iyiyim. Çocuklarım da iyi. Eminim bizi yorgansız bizi döşeksiz, bizi çadırda oturtmazdı. Çekmezdik o zorlukları.” (K1)

“Eşim şimdi yaşıyor olsa 50 yaşında olacaktı. Benim için daha kolay olurdu o olsaydı, çünkü insan başında bir erkeğe ihtiyaç duyuyor. Olsaydı ben çocuklara karşı bu kadar endişeli olmazdım her şeye koşmam gerektiğini düşünmezdim yani depremde tekrar savaşa yaşadık yine göç edeceğiz diye düşündük ne yapacağımı tekrar düşündüm eşimin olmaması daha büyük bir zorluktur benim için. Şu anda o olmuş olsaydı kızımın evinde kalmak zorunda kalmazdık kendi evimizde kalırdık.” (K3)

Katılımcıların sosyal çevreleriyle ilişkilerindeki değişim ve yaşadığı hayal kırıklığı, deprem sonrası toplumsal bağların zayıfladığını ve destek ağlarının kırıldığını göstermektedir. Bu durum, kadınların özellikle dul, yabancı ve geçici koruma kimlikleri nedeniyle toplumsal dışlanma ve güvensizlik hislerini artırmaktadır. Kadının komşu kavramına yüklediği anlam değişimi, eskisi gibi dayanışma ve destek bulamamasının aynı zamanda cinsiyet temelli beklentiler ve eşitsizliklerin etkisiyle ilişkilerin giderek mesafelenmesine işaret etmektedir. Böylece, sosyal ilişkilerde yaşanan dönüşüm, kadınların çok yönlü kırılğanlıklarını derinleştiren toplumsal dışlanma ve güvensizlik deneyimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

“Komşularımla, arkadaşlarımla ilişkiler değişti, eskisi gibi olmadı, çıkarıcılarım böyle bildim. Dayandığım dağlara kar yağdı. Hayal kırıklığı vardı. Kızlarım derdi bana, anne bak çok alttan alıyon (alıyorsun), anne bak çok şey yapıyon (yapıyorsun). Olsun komşu, olsun komşu diyordum. Müsait değilsem bile müsaidim derdim... Şimdi müsait değilim diyorum, öğrendim bu kelimeyi.” (K1)

“Depremden sonra evimize aldık. Beraber kaldık yedik içtik ama ev sahibi 17 gün sonra başımızın çaresine bakın. Biz burada kalacağız, bir yere gitmeyeceğiz dedi. Ne yaparsanız yapın, ister kampa geçin ama eşyanızı bir yer bulun koyun dedi. İkinci depremi yaşattılar bana. Beynimden vurulmuşa döndüm. Depremden daha büyük bir şey yaşadım. Çünkü çok samimiydik onlarla bir aile gibiydik.” (K2)

“Depremden sonra çok değer verdiğim arkadaşım beni aramadı, sormadı. Depremden iki ay sonra işi düştüğünde aradı. Bu da beni çok kırdı. Dost yok. Bu yüzden insanlara karşı daha mesafeli duruyorum. İçimde yaşıyorum, kimseye anlatmıyorum.” (K6)

“Benim bu depremden çıkarttığım en önemli ders, insanlara güvenmiyorum, insan oğlu değişir, Mankurt gibi, en yakın akraba en yakın arkadaş gel bir kıyafetini değiştir, bir banyo yap demedi. Dost kalmamış onu gördüm.” (K9)

Geçici koruma kapsamındaki kadınların sosyal bağlarının zayıflaması, yalnızlaşma ve güvensizlik gibi ikincil travmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bazı katılımcılar, sosyal ilişkilerin ötesinde, Türkiye’deki geçici koruma statülerinden kaynaklanan bir güvensizlik ve belirsizlik deneyimi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Geçici koruma kapsamındaki bireylerin hukuki ve sosyal statülerine ilişkin belirsizlik (Aydogmus, 2017), yeniden göç ve zorunlu geri dönüş korkusunu besleyen temel etkenlerden biridir. Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 29. maddesi uyarınca, “geçici koruma kimlik belgesine sahip bireyler, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen sektörlerde, mesleklerde ve coğrafi bölgelerde çalışma izni elde etme hakkına sahiptir.” (Resmî Gazete, 2014). Bu durum geçici koruma kapsamındakilerin iş gücü piyasasına sınırlı katılımına yol açarken; vatandaşlık haklarına erişimlerinin kısıtlı olmasıyla birleştiğinde, statüye dair belirsizliği daha da derinleştirmektedir.

Görüşmeler, geçici koruma kapsamı, geçici koruma kapsamındaki kadınların hukuki ve sosyal haklara sınırlı erişimlerinin, geri gönderilme korkusunu artırdığını ve topluluk düzeyinde yaygın bir güvensizlik hissine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kırılganlık, bireysel dirençliliği zayıflatmanın yanı sıra, toplumsal uyum süreçlerini ve sosyal bağların güçlenmesini de olumsuz etkilemektedir. 6 Şubat depremlerinin ardından gerçekleştirilen araştırmalarda, afetin bireyler üzerinde bıraktığı psikolojik izlerin başında, özellikle uyku düzeninde bozulmalar ve kaygıya bağlı çeşitli ruhsal zorlanmaların geldiği dikkat çekmektedir (Tekin Babuç ve Gökçe, 2024; Temşi, 2024). Katılımcıların afet sonrası süreçte deneyimlediği geri gönderilme kaygısı, geçici koruma kimliğinin güvenlik ve aidiyet duygusu üzerindeki yıpratıcı etkisini açıkça yansıtmaktadır:

“Sen buradasın o kadar zamandır, çocukların alıştı artık Türkiyeli onlar. Çocuklarım Arapça bile bilmiyor. Tekrardan bir yere göç etmenin korkusu salındı içime...Türkiye ancak milletine destek çıkabilir. Ya yabancı istemem der de bizi geri gönderirlerse, diye korku endişe sardı içimi... Tekrardan bir göç yaşayacağız bu

çocuklarımıza çok ağır gelecek, zaten biz hayatımızda yaşadık yaşayacağımızı bir şey kalmadı, ama çocuklarımıza yazık olacak, diye düşündüm.” (K2)

“...yine de sen bir yabancı gibi oluyorsun... Eğer vatandaş olsaydım oğlumun eğitim masraflarını nasıl karşılayacağım diye düşünmezdim. Çünkü yabancı öğrencisin, üniversite çok yüksek harç ücreti ister.” (K3)

“Biz yabancı bir ülkede yabancı olarak yaşadığımız için zorluklarla nasıl başa çıkacağımızı düşünüyoruz. Hep düşünürüz geri dönecek miyiz Suriye’ye (savaş devam ediyor), kovulacak mıyız? Çünkü orada (Suriye’de) durumlar çok zor olduğu için sürekli böyle düşünüyoruz. Tüm Suriyeliler de aynı şeyi düşünüyor zaten.” (K8)

Suriyeli olmanın beraberinde getirdiği yapısal zorlukların yanı sıra, toplumsal cinsiyet kimliği de kadınlar için ekstra bir sosyal dışlanma ve güvensizlik kaynağı oluşturmaktadır. Bu durum, kadınların kendilerini daha izole hissetmelerine ve duygusal ya da sosyal destek alma noktasında daha fazla zorluk yaşamalarına neden olabilmektedir:

“Kadın olduğun ve özellikle dul, yabancı bir kadın olduğun için sana karşı algılar değişebiliyor. İnsanlar sana başka gözle bakıyor. Her yerde çalışmıyorsun, çocukların küçükse zaten onların sorumluluğu daha fazla üzerinde oluyor. Daha fazla bakım göstermen gerekiyor.” (K4)

Katılımcıların Suriyeli kimlikleriyle ilişkilendirdikleri afet sonrası deneyimlerden biri de dışlanma ve eşitsizlik korkusudur. Tarihsel olarak, toplumsal farklılıklarla, bir arada yaşanmanın önündeki en büyük engellerden biri, bireylerin “öteki” olarak tanımlanması olmuştur (Gürer, 2007). Geçici koruma kapsamındaki katılımcıların toplumsal düzeyde maruz kaldıkları ötekileştirme, damgalanma ve eşitsizlik, yaşadıkları travmatik süreçleri daha da derinleştirmektedir.

Katılımcıların anlatımları, bu durumun günlük yaşamda sürekli bir kaygı hali, güvensizlik ve aidiyet krizine yol açtığını göstermektedir. Bu bağlamda bazı katılımcılar yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu gelen yardım paketlerini, hep Türkler aldı, biz en sonundayız diye çadırların, biz Suriyeliyiz diye yere atıyorlardı böyle, giysileri, buradan seçin diyorlar. İkinci el yani, kullanılmış. Niye, niye bu battaniyeler poşetli (ambalajlı) bunlara da bize yerdeki kullanılmış battaniyeleri veriyorsunuz.” (K1)

“Mesela bir grup Suriyelinin yaptığını herkese mal edebiliyorlar... Bizim hakkımızda kötü düşünmesinler isterim. Suriyelilerin hepsi kötü değil, beş parmağın beşi bir değil... Felaket olsa bile Suriyelilerden. Suriyeliler sebep oldu diyorlar... Her şeyin nedeni bizmişiz gibi...” (K7)

“Bir olay olsa Suriyeliler çıkarttılar diyorlar... Çok korktuk, acaba Suriye’ye mi gönderecekler bizi diye... Rüyalarım bile giriyor... Korkuyoruz, savaş var... Biz orada (Suriye’de) iyi şeyler yaşamadık... Burada çoğu komşular siz sebep oldunuz depremin olmasına dedi bizlere.” (K8)

“Bazen Türkler, biz kiralık ev arıyoruz misal, siz Suriyeliler aldığınız için biz sizin yüzünüzden evsiz kalıyoruz diyorlar. Bazen ev bulmakta zorlanıyoruz, ev vermek istemiyorlar.” (K9)

Afet sonrası süreçte Suriyeli sığınmacılara yönelik artan sosyal dışlanma ve ayrımcılığın etkileri bireysel değil, toplumsal düzeyde de bazı sonuçlar doğurma riski taşımaktadır. Göçmen toplulukların deneyimlediği artan belirsizlik, bireyler arasındaki güveni sarsabilir ve ortak dayanışma ağlarının güçsüzleşmesine neden olabilir (Becerikli ve Varol, 2024, s. 71). Yaşanılan bu durum göçmen halk ve ev sahibi toplum arasındaki sosyal bağları zayıflatmakta ve dayanışma ağlarının çözülmesine neden olmaktadır. Yerel halk ile geçici koruma kapsamındakiler arasında yaşanan güvensizlik ve entegrasyon sorunları kolektif bir kırılmalığa zemin hazırlamaktadır.

Yukarıda ifade edildiği üzere, katılımcıların anlatımları, afet sonrası sürecin Suriyeli kadınlar için hem ekonomik hem de sosyal kırılmalıkları derinleştiren bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır. Geçici koruma kapsamındaki kadınlar için geçici koruma statüsünün getirdiği “*kalıcı geçicilik*” durumunun, yalnızca sosyal yaşantılarını değil, aynı zamanda emek süreçlerini de daha fazla istismar ve sömürüye açık hale getiren bir durumdur (Uçar, 2020, s. 48). Bu bakımdan Suriyeli kadınların deprem sonrasında yaşadığı belirsizlik ve geri gönderilme korkusu ise onların yalnızca geçici koruma statüsü ile ilişkili değil, ekonomik kırılmalıkları ile de kesişen bir olgudur. Geçici koruma kapsamının sosyal dışlanma, yoksulluk, ve bu durumların yol açtığı endişe ile belirsizlikleri artırma potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Bu durum, kadınların hem sosyal hayatta hem de emek piyasasında daha fazla sömürüye açık hale gelmesine etki etmektedir.

Deprem sonrası Suriyeli kadınların yaşadığı psikolojik zorluklar yalnızca bireysel travmalarla sınırlı değildir. Göç, toplumsal cinsiyet, bakım yükü, eşitsizlik ve dışlanma gibi yapısal faktörlerle kesişen çok katmanlı bir kırılmalı söz konusudur. Kadınların bu süreçte gösterdiği direnç ise, çoğunlukla annelik rolü ve çocuklarının iyiliği için kendi duygularını bastırma stratejilerine dayanmaktadır.

4.1.3. Fiziksel ve Mekânsal Zorluklar

Afetlere hazırlık ve afet sonrası süreçlerde kadınların karşılaştığı zorluklar, erkeklere kıyasla belirgin biçimde farklılaşmaktadır. Kadınlar, çoğu zaman toplumda daha düşük sosyal ve ekonomik konumda yer aldıkları için afetlere karşı daha kırılgan hale gelmekte, iyileşme sürecinde ise daha yoğun yapısal eşitsizliklerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Ajibade, McBean ve Bezner-Kerr, 2013, s. 1714). Bu kırılganlık yalnızca maddi kaynaklara erişimde değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler ve şiddet riskleri üzerinden de kendini göstermektedir (International Disaster Law Project, 2018).

Özellikle deprem gibi yıkıcı afetler sonrasında, kadınların karşılaştığı fiziksel ve mekânsal kırılganlıkların artabileceği gözlemlenmiştir. Barınma alanlarının yetersizliği, hijyen koşullarının olumsuzluğu ve güvenlik açıkları, kadınların hem fiziksel hem de ruhsal iyilik hallerini etkileyebilecek faktörler arasında yer almaktadır. Katılımcıların ifadeleri, bu koşulların mahremiyet ihtiyacını karşılamaktan uzak olduğunu ve kadınların yaşadığı travmanın bu nedenle derinleştiğini ortaya koymaktadır.

Afet sonrası barınma, bireylerin fiziksel güvenliği ve psikolojik iyilik hali açısından temel bir gerekliliktir. Katılımcıların çoğu afet sonrası süreçte barınma ihtiyaçlarının başlangıçta çadırlar, ardından konteyner aracılığıyla karşılandığını ifade etmektedir. Barınma konusunda özellikle çadırların sağlanması, katılımcıların güvenli bir ortam bulmalarında önemli bir rol oynasa da aşırı kalabalık barınma alanları, hijyen koşullarını olumsuz etkilemiş ve çeşitli sağlık ve güvenlik risklerini ortaya çıkarmıştır:

“Depremden sonra çadırlarda kaldık, kaldığımız ortam ilk zamanlar hiç hijyenik değildi. Üç aile bir çadırda oturduk. Yani 16 kişi bir çadırda. Çok zorluklar çektik. Çocuklar hep hasta oldu, ağızlarında yara çıktı. Hiç hijyenik bir ortam değildi dediğim gibi. Çadır alanı sıkıntılıydı, kadınlar tuvalete girdiğinde yetişkin erkekler gözetliyordu. Mahremiyet yoktu.” (K1)

Bu ifade, kadınların afet sonrası barınma alanlarında yaşadığı hijyen sorunları ve güvenlik eksikliklerinin gündelik yaşamı nasıl zorlaştırdığını net biçimde göstermektedir. Deprem sonrasında kadınların barınma koşulları nedeniyle mahremiyet eksikliği afet sonrası yaşanan travmayı derinleştirebilmektedir (Ajibade vd., 2013). Aynı zamanda, kadınların kamusal alanlara duyduğu güvensizlik hissi bu alanlarda bulunmalarını imkânsız hale getirmiştir:

“Konteyner için vatandaşlık istiyorlardı. Çadıra, girmem ben, kalmam orada. Güvensiz benim için. Ben çadıra gidemedim, ben yalnızdım çünkü. Genç ve yalnız bir kadını, eşim yok. Korktum.” (K6)

“Şu an büyük kızımın evinde, 2 oda 1 salon evde 7 kişi kalıyoruz. Bir evde 3 aile kalıyorduk ilk geldiğimizde, çok sıkıntılılar yaşadık, çocuğumu emzirmeye utanıyordum, o kadar kalabalıktık ki.” (K3)

Bu anlatımlar, kadınların yalnızca fiziksel barınma ihtiyaçlarının değil, mahremiyet, güvenlik ve temel insani koşullara erişim gibi gereksinimlerinin de karşılanmadığını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların yaşadığı barınma zorlukları, yalnızca toplumsal cinsiyetle sınırlı kalmamakta; geçici koruma statüsü gibi yasal ve bürokratik engellerle de daha da derinleşmektedir. Cutter (2003) vurguladığı üzere, etnik köken ve kimlik, afetlere karşı kırılganlığı artıran önemli faktörler arasındadır. Özellikle etnik azınlıklar hem afet anında hem de sonrasında sosyal, ekonomik ve politik marjinalleşme nedeniyle yardım hizmetlerinden yeterince yararlanamamakta, bu da mevcut eşitsizlikleri daha görünür hale getirmektedir.

Araştırmada görüşülen katılımcıların ifadeleri, vatandaşlık statüsünün barınma olanakları üzerinde belirleyici bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Vatandaş olmayan bireylerin daha sınırlı imkânlarla yönlendirilmesi, özellikle kadınlar açısından ciddi mağduriyetler doğurmuştur:

“Konteynerlerde ayırım yaptılar. Bizi Cevdetiye’ye (Geçici Barınma Merkezi) ama vatandaş olanları Fakuşağı’na (Karaçay Geçici Konaklama Merkezi) gönderdiler. Çok güzel konteyner, tek aileye, ailen büyükse iki konteyner veriyorlar. Ayırım var fark var.” (K1)

“Sadece Türk vatandaşı olmadığımız için bize konteyner kentten, konteynere almadılar, kampa (Geçici Barınma Merkezi) yönlendirdiler ama ben oraya gitmek istemedim; oğlum sınava hazırlanıyordu, orası şehir merkezinin dışında bir yerdirdi.” (K3)

Bu örnekler, barınma ve yardım süreçlerinde vatandaşlık temelli ayrımcılığın açık bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sosyal destek mekanizmalarının kapsayıcı olmaktan uzak olması, sistematik eşitsizliklerin afet yönetimi politikalarına da yansımaları göstermektedir. Ferris ve Kirişçi’ye (2016) göre, Türkiye’de göçmenlerin yaşam koşulları kamp ve kent düzleminde büyük farklılıklar göstermektedir; kamplarda temel hizmetlere erişim sağlansa da bu alanların kapalı yapısı bireylerde özgürlük kısıtlaması hissine neden olmaktadır; kent yaşamında ise daha fazla bireysel hareket alanı bulunsun da göçmenler

geçim sıkıntısı, barınma ve sosyal dışlanma gibi ciddi sorunlarla baş etmektedir. Bu durum, göçmenlerin karşılaştığı sosyoekonomik eşitsizliklerin mekânsal farklılıklara göre derinleştiğini ve mevcut destek sistemlerinin farklı yaşam pratiklerine yeterince karşılık veremediğini göstermektedir.

Savaş nedeniyle Türkiye'ye sığınan Suriyeli geçici koruma kapsamındaki kadınların geçici barınma merkezine yönlendirilmesi onların toplumsal izolasyonunu derinleştiren bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların geçici barınma merkezini “şehirden uzak”, “kapalı alan” ve “yoğun” olarak tanımlamaları ve burada yer alan konteynerlerin “çok küçük tıks tıks” olarak tanımlamaları, söz konusu alanlara yönelik olumsuz algılarını açıkça yansıtmaktadır. Kadınların geçici barınma merkezlerine yönlendirilmesi, toplumsal izolasyonlarını derinleştiren önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

“Türkiye’ye ilk geldiğimizde 4 yıl Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi’nde kaldık. Çadırlar çok sıcak, her yer toz içinde... Dayanamıyordum artık... Çadırlarda da kalmamız çok yorucu bir durumdu, bir türlü kabul edemiyordum o hayat koşullarını, saçma bir şeydi. Kampta (Geçici Barınma Merkezi) da yine sıkıntılar yaşadık, sizin Suriye’deyken eviniz var mıydı, siz belki oradayken de böyle çadırda yaşıyordunuz gibi dışlayıcı sözlerle karşılaştım.” (K2)

“Bir süre çadırda kaldık, sonra konteynere geçtik. Hayatımız kaldığı yerden devam ediyor. Konteyner desteği almak bizim için önemliydi. En önemli ihtiyacımız karşılandı... Oğlum, Türk vatandaşı olduğu için deprem konteyneri alabildik” (K5)

Deprem sonrası dönem, yalnızca fiziksel barınma açısından değil, gündelik yaşamın sürekliliği bakımından da önemli kırılmalar yaratmıştır. Katılımcıların aktarımlarında, afetin neden olduğu yer değişikliklerinin özellikle çocukların eğitime yönelik olumsuz etkiler doğurduğu görülmektedir. Bu durum, afetin sadece fiziksel çevreyi değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel mekânı da dönüştürdüğünü ve toplumsal yaşamı yeniden şekillendirdiğini göstermektedir. Özellikle kadınlar açısından yaşanabilir bir çevre, eğitim olanaklarına erişim ve sosyal uyum gibi ihtiyaçlar, barınmanın ötesinde temel yaşam haklarıyla doğrudan ilişkilidir:

“En çok okul sıkıntı oldu. Mahalle değişti, Okullar açıldı ama yeni bir eve geçemediğimiz için çocuklar hala okula başlayamamışlardı. Okul değişti. Yeni eve taşınmak, yeni bir düzen kurmak çok zor bir süreçti.” (K4)

“Depremden sonra ev değişikliği çocukların okulu konusunda sıkıntı oldu, bu mahalledeki okul iyi değil. Eski mahallemde, aynı okulda bıraktım kızımı, öğretmeni de

öyle söyledi, kalsın bu okulda, burası daha iyi dedi. Buradaki okul (mahallemizdeki) çok iyi değil. Her yerden, her türlü insan yaşıyor.” (K7)

Bu ifadeler, kadınların afet sonrası dönemde sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal olarak da bütünlük arayışında olduklarını göstermektedir. Mekânsal yer değişimlerinin çocukların sosyal uyumunu, akademik başarılarını ve psikolojik iyi oluş hallerini olumsuz etkileyebileceği göz önünde bulundurulduğunda, afet sonrası planlamaların yalnızca altyapı iyileştirmelerine değil, aynı zamanda sosyal dayanışmayı güçlendirecek stratejilere de odaklanması gerektiğini anlaşılmaktadır. Özellikle eğitim ve mahalle bağlamında yaşanan kayıpların, kadınların aile içindeki bakım sorumluluklarını artıracabileceği ve yeniden toparlanma süreçlerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Tüm bu bulgulara ek olarak, araştırmaya katılan dokuz kadının çoğunun ikamet ettiği bölgelerin ekonomik olarak düşük kira gelirine sahip, genellikle daha eski veya küçük konutların bulunduğu mahalleler olduğu gözlemlenmiştir. Bu yerleşim alanları aynı zamanda etnik azınlıkların ve Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler olarak öne çıkmaktadır. Finansal imkânları sınırlı olan mülteci kadınlar, çoğunlukla düşük yaşam maliyetine sahip, ancak fiziksel altyapısı zayıf olan konutlarda yaşamayı tercih etmek durumunda kalmaktadır (Moawad ve Andres, 2020). Bu tür bölgelerde yaşayan göçmen gruplar, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda çevresel kırılganlıklarla da karşı karşıya kalabilmektedir.

Fiziksel çevre koşullarının yetersizliği, kadınların afet sonrası süreçteki kırılganlık düzeyini artırmakta; güvensiz yapılar, yetersiz altyapı, ulaşım kısıtlılığı ve sosyal hizmetlere erişimdeki engeller, toplumsal dışlanmayı derinleştirmektedir. Bu durum, mekânsal eşitsizliklerin toplumsal cinsiyet temelli kırılganlıklarla kesiştiğini ve afet sonrası müdahalelerde mekânsal adaletin sağlanmasının ne denli hayati olduğunu göstermektedir. Kadınların yaşadığı bu çok katmanlı dezavantajlar, afet sonrası destek politikalarının yalnızca fiziksel yeniden inşaya değil, aynı zamanda sosyal bütünleşmeye ve kapsayıcı kentsel planlamaya da odaklanması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, afet sonrası süreçte kadınların karşılaştığı fiziksel ve mekânsal zorluklar; barınma koşullarındaki yetersizlikler, mahremiyet ve güvenlik kaygıları, vatandaşlık temelli eşitsizlikler ve yaşam alanlarının niteliği gibi çok katmanlı dinamiklerle şekillenmektedir. Bu zorluklar, sadece fiziksel çevrenin yeniden inşasını değil, aynı zamanda toplumsal eşitsizliklerin giderilmesini ve afet müdahale politikalarının toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden tasarlanmasını gerekli kılmaktadır. Mekânsal adaletin sağlanması, afet sonrası iyileşme süreçlerinde kadınların

hem fiziksel hem de psikososyal iyilik hallerini destekleyici bir çerçevenin oluşturulması açısından kritik önemdedir.

4.2. Dirençlilik Örüntüleri

Deprem gibi büyük krizlerde, kadınların karşılaştığı zorluklar yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik boyutlarda da derinleşmektedir. Bununla birlikte kadınlar, bu çok katmanlı güçlüklerle başa çıkabilmek adına aile dayanışması, manevi inançlar, sosyal destek ağları ve kendi kendine yeterlilik gibi çeşitli dirençlilik stratejileri geliştirmiştir. Bu stratejiler, onların yaşamlarını afet sonrası yaşamlarını yeniden inşa etmelerinde önemli rol oynamaktadır.

Bu bölümde, Suriyeli kadınların deprem afeti sonrası dönemde geliştirdikleri dirençlilik örüntülerine etki eden başlıca faktörler incelenecektir.

4.2.1. Aile Dayanışması ve Çocukların Güçlendirici Etkisi

Kriz zamanlarında kadınların karşılaştıkları zorlukları aşabilmeleri için en kritik unsurlardan biri, geliştirdikleri dirençlilik stratejilerinin güçlendirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasıdır. Kadınların aile üyeleriyle kurduğu güçlü bağlar ve bu bağlar üzerinden elde ettikleri duygusal destek, deprem sonrası hayatta kalma mücadelesini kolaylaştıran başlıca faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Görüşmelerde de katılımcı kadınlar için en temel güven ve destek kaynağının, çocukları ve yakın çevreleriyle kurdukları ilişkiler olduğu görülmüştür.

Depremden etkilenen kadınlar için özellikle annelik rolleri, yaşama tutunma ve güçlü kalabilme açısından belirleyici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, çocuklarının varlığını, karşılaştıkları güçlükler karşısında dayanıklılık ve mücadele motivasyonlarının temel kaynağı olarak tanımlamışlardır:

“...benim çalışma şeyim yok (sağlığım el vermiyor) ama mecburiyetten çalıştım..., Çocuklarımın rahatı için. Her şey çocuklarım için. Önümde bu hedefim var, hedefim de çocuklarım, iyi beslemek, iyi yetiştirmek. Sonra ben emekli olacağım, kendileri çalışacaklar. Çok güzel; ağacı büyütüyorsun, bakıyorsun, sonra da meyvesini yiyorsun, ne tatlı bir şey.” (K1)

“En önemlisi çocuklarımız, en önemlisi bu fazlası yok. Çocuklarımız darda kalmasin” (K2)

“Başlarda biraz zordu, tabi ki deprem kötü bir şey, çok zor günler geçirdik, sürekli korku içerisindeydik, hatta çocuklar okula başladığında sürekli aklım onlarda kalıyordu. Ya deprem tekrar olursa, çocuklara bir şey olursa diye düşünüyordum, kaygılanıyordum. Sonra alıştım ve sorumluluklarıma odaklanmaya çalıştım. Çocuklarımdı benim dayanağım. Beni hayatta tutan inancım ve çocuklarım. Ben dua edersem Allah’ım her zaman icabet eder.” (K3)

“Erkekler eve nasıl para getiririm, ailemin karnını nasıl doyururum diye düşünür; kadınlar da çocukların korkmamasını, onların psikolojik durumunu düşünür. Çocuklar etkilendiler mi, nasıl düşünüyorlar, ne düşünüyorlar? diye düşünür.” (K7)

“Çocuklarını düşünmen gerek her şeyden önce. Çok şey düşünmüyorum, kendim ve çocuklarımdan iyi olmasını istiyorum.” (K9)

Tedeschi ve Calhoun (2004, s. 10) posttravmatik büyüme yaşayan bireylerin, kayıpları ve yaşadıkları zorlukları realist bir şekilde kabul ederken, aynı zamanda bu zorluklardan anlam ve güç devşirebildiklerini ifade eder. Katılımcıların anlatımları da zorluklar karşısında kendilerini nasıl motive ettiklerini ve annelik rolünün dirençliliklerini nasıl güçlendirdiğini ortaya koymaktadır. Çalışmamıza katılım sağlayan kadınlar, yaşadıkları zorluklarla mücadele ederken kendi güçlerini fark etmiş ve aileleri için, özellikle çocukları için sorumluluk üstlenmişlerdir. Bu durum, kadınların kendilerini daha güçlü hissetmelerine ve dirençlilik geliştirmelerine katkıda bulunmuştur.

Kadınların toplumda karşılaştıkları toplumsal damgalanma ve dışlanma mekanizmaları onları birey olarak daha kırılgan ve güçsüz hissettirirken, annelik ve çocuk bakımı sorumluluklarıyla birlikte hayatta kalma ve direnç biçimlerinin yeni bir boyut kazandığı ifade edilmektedir (Biehl ve Danış, 2020). Bu bakımdan kadınların çocuklarını gelecekteki daha iyi bir yaşam için motivasyon kaynağı olarak görmeleri, krizlerle başa çıkmada kritik bir rol oynamaktadır. Kadınların, çocuklarının geleceğine dair duyduğu umut ve onları koruma arzusu, krizlerle mücadele ederken en büyük güç kaynaklarından biri olmuştur:

“Çocuklarıma bakmak için kendi ayaklarım üzerinde durmaya çalıştım.” (K4)

“Kendime yapabilirsin dedim, güçlü ol dedim kendime, çocukların için dedim ve başardım.” (K6)

“Çocuklarıma sahip çıktım, onları korumaya çalıştım. Bunu yapabildim. Benim için güçlü olmak çocuklarımdan yanında olmasıydı. Ayakta kalmamın nedeni çocuklarımdan

ve imanım, bir de sürekli güzel şeyler düşünmeye çalışıyorum, olumsuzlukları düşünmemeye.” (K4)

“Kadın olarak daha güçlü olmayı öğrendik. Kadınlar daha güçlü olmalı, anneyiz, eşiz. En büyük sorumluluğumuz bu. Güçlü kalmalıyım dedim kendime, eşim çalıştıyordu ona destek olmam gerek, çocuklarım var. Bir de kimseye bir şey olmadı, ailemden herkes iyi, çocuklarımla sağlığı yerinde, bunu deyip durdum kendime.” (K8)

Aile içinde sorumlulukların paylaşılması, bireylerin hem fiziksel hem de duygusal yüklerini hafifletirken; aynı zamanda kolektif dayanışma duygusunu güçlendirerek psikososyal dirençliliği arttırmaktadır. Manevi inançlar ise, kadınların karşılaştıkları güçlükler karşısında umutlarını korumalarına, içsel güçlerini yeniden keşfetmelerine ve psikolojik olarak daha sağlam bir duruş sergilemelerine olanak tanımaktadır.

Bunun yanı sıra; arkadaşlar, komşular, sivil toplum kuruluşları ve yardım dernekleri gibi sosyal destek ağları, kadınların kriz anlarında ihtiyaç duydukları maddi ve manevi desteğe ulaşmalarını sağlamış; bu süreçte yalnız olmadıkları hissini pekiştirerek dirençlilik kapasitelerini güçlendirmiştir.

Tüm bu stratejilerin bir araya gelişi, kadınların karşılaştıkları zorlu yaşam koşulları karşısında direnç geliştirmelerine ve yaşamlarını yeniden inşa etmelerine önemli ölçüde katkı sunmuştur. Aile üyeleri arasında kurulan manevi ve pratik destek ilişkileri, kadınların psikolojik dayanıklılığını artıran temel etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Afet sürecinde artan aile içindeki dayanışma da kadınların krizle başa çıkmalarını kolaylaştıran bir başka önemli unsur olmuştur. Aile bireyleri arasında gösterilen karşılıklı yardım ve destek, zorlu koşullar altında hem hayatta kalmayı hem de psikososyal direnci artıran temel bir mekanizma olarak belirginleşmektedir.

Kadınların artan sorumlulukları kırılmalıklarını derinleştirirken, aile üyelerin destekleyici roller üstlenmesi, bu yükün hafifletilmesine katkı sağlamıştır:

“... (İzmir'deyken) her hafta online psikolojik destek aldık. Çok destek gördük (çok faydası oldu). İçimizi döktük, rahatladık. Büyük kızımın, o görüşmeden sonra çok sorumluluk aldığını, ben de fark etmiş oldum. Kızım görüşmede evin en büyüğüyüm, sorumluluğun üzerimde çok olduğunu hissediyorum, benim evi idare etmem gerekiyor, anneme destek olmam gerekiyor demiş. Aslında o evin en büyüğü, reisi, o evin yöneticisi hissediyor kendini. Büyük kızım destek oldu. Yani küçük yaşta mesuliyet (sorumluluk) sahibi oldu. Ben getiririm, ben yaparım... (Depremden hemen sonra) Kız kardeşine sen annemin yanında dur, ben getiririm, ben ederim; aç mısın, ne lazım ben yaparım diye(derdi).” (K1)

“Şu an oğlumla birlikte kalıyorum. O benim maddi manevi destekçim. Her şeyi o hallediyor.” (K5)

“Büyük kızım, bana çok yardımcı oluyor. Türkçesi iyi, ben anlamadığımda bana anlatıyor, benim yerime o konuşuyor. Depremden sonra çalışmaya başladım, küçük kardeşinin kahvaltısını yaptırıyor, kıyafetlerini giydiriyor, saçlarını örüp, tırıyor, onu okula bırakıyor. Benim yapmam gereken şeyleri yapıyor. (Çünkü) hem çalışıp hem de çocuklarla ilgilenmem zor oluyor. Bana çok yardımcı oluyor.” (K9)

Aile üyelerinin birbirine destek olması, yalnızca zorluklarla başa çıkmayı kolaylaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda aile içindeki bireylerin sosyal rollerinin ve dirençliliklerinin yeniden şekillenmesine ve güçlenmesine de katkı sağlamaktadır:

“Oğlumun büyüdüğünün farkındayım. Bu yaz döneminde biraz çalıştı oğlum, küçük çapta destek oldu. Bana gerçekten destek olmaya çalışıyor, bunun farkındayım.” (K3)

“Eşim çok değişti, o bana çok destek veriyor. Büyük kızım da büyüdü, o da bana destek oluyor. Bazı şeyleri onunla paylaşıyorum.” (K2)

Aile içi destek ve dayanışma duygusunun artması, aile bireyleri arasındaki bağların güçlenmesini de beraberinde getirmektedir. Katılımcıların bazıları, afet sonrası dönemde aile ve eş ilişkilerinde yaşanan bu olumlu değişimlere dikkat çekmiştir:

“Eşim ve çocuklarım var hayatımda, dışarıyla çok sık ilişkilerimiz yok. Benim sorumluluğum evim, eşim ve çocuklarım. Çok şükür birbirimize daha sıkı kenetlendik.” (K4)

“Depremden sonra eşim benim beklentilerimi gerçekleştirdi (karşılama başlandı). Artık kendi görevlerini (sorumluluklarını) yerine getiriyor, bu da beni rahatlatıyor.” (K2)

“Depremden sonra eşim daha fazla sorumlu hissetti (üzerinde). Sürekli bizi düşünüyor.” (K7)

Öte yandan, deprem gibi travmatik olaylar, hâlihazırda zorlayıcı yaşam koşullarıyla baş etmeye çalışan mülteci bireylerin ruhsal dayanıklılığını ciddi şekilde zayıflatabilmekte; bu durum, aile içi iletişim süreçlerinde duygusal kopukluklara ve ilişkisel gerginliklere yol açabilmektedir (Tekin Babuç, 2016). Nitekim katılımcılardan biri, eşinin deprem sonrasında yaşadığı psikolojik çöküntünün, aralarındaki iletişimde engelleyici bir faktör haline geldiğini dile getirmiştir.

“Eşim iyi bir insan. Ama depremden sonra onun da psikolojisi olumsuz etkilendi sanırsam, çünkü ben konuşunca beni dinlemez. ‘Sus, kafam kaldırmıyor.’ der. Kafasını şişirdiğimi düşünür.” (K9)

Çocukların ve eşlerin destekleyici rolleri, kadınların krizle başa çıkma süreçlerinde kritik bir rol oynamıştır. Eşi olmayan ya da dul kadınlar için ise çocuklar, bu süreçte hem manevi destek hem de pratik yardımlarla yaşamın yeniden yapılandırılmasında önemli aktörler haline gelmiştir. Özellikle erkek çocukların sağladığı destek, eşi olmayan kadınlar için aile içinde bir güven unsuru ve kurtarıcı kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, erkeklere atfedilen geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yansıtmakta; aynı zamanda kriz koşullarında aile içi dinamiklerin bu roller doğrultusunda nasıl yeniden şekillendiğini anlamak açısından çarpıcı bir örnek sunmaktadır:

“Önemli olan, oğlum benim için; onun eğitiminin devam etmesini, güzel yerlere gelmesini istiyorum. Bir de ekonomik özgürlüğünü eline almasını, rahat bir yaşamı olmasını istiyorum. Hem kendisi hem de bizim için; bize de bir dayanak olsun. Tabi ki öncelikle güzel bir hayatı olsun, herhangi (sıradan) bir hayat yaşamasın.” (K3)

“Oğlum Türkiye’ye geldiğinde 9. sınıftaydı, liseyi bitirdi, vatandaşlığı aldı. (Açık öğretim fakültesi iktisat bölümü) okuyor, aynı zamanda fabrikada asgari ücretle çalışıyor. Bir o (oğlum) var yanımda, beraber kalıyoruz. Bizim tüm ihtiyaçlarımızı o gideriyor. Allah razı olsun ondan. O bana güç veriy(o)r. Küçük değil; her şeyi yapabilecek yaşta, bu yüzden çok şükür.” (K5)

Öte yandan çalışmaya katılan bazı katılımcılar, kız çocuklarıyla kurdukları ilişkiyi de bir güçlenme aracı olarak değerlendirmiştir. Katılımcılar, kız çocuklarının geçmiş zorluklara katlanmada gösterdikleri dayanıklılık ve geleceğe dair umut kaynağı olmaları nedeniyle, yaşamın yeniden inşasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kız çocukları hem duygusal destek hem de gündelik yaşamın sorumluluklarının paylaşımında annelerine önemli katkılar sunmuştur:

“Üçümüzde kadınız, evde birbirimize destek oluyoruz. Şimdi büyüdüler, isteyenleri de var kızların. Tabi verir miyim ben onları, çalışsınlar. Daha zamanı var; çalışsınlar beni de rahat ettirsinler.” (K1)

“Küçük kızım doğdu. Ben ondan sonra değişmeye, kendimi daha iyi hissetmeye başladım. O benim neşe kaynağım. Toparlandım... Büyük kızım da büyüdü, o da bana destek oluyor. Bazı şeyleri onunla paylaşıyorum, dertleşiyorum.” (K2)

“Büyük kızım bana çok yardımcı oluyor, Türkçesi iyi, ben anlamadığımda bana anlatıyor, benim yerime o konuşuyor. Depremden sonra çalışmaya başladım. Küçük kardeşinin kahvaltısını yaptırıyor, kıyafetlerini giydiriyor, saçlarını örüp, tırıyor, onu okula bırakıyor. Benim yapmam gereken şeyleri yapıyor. Hem çalışıp hem de çocuklarla ilgilenmem zor oluyor. Bana çok yardımcı oluyor.” (K9)

Kız çocukları, annelerinin yüklerini hafifletmenin yanı sıra, onlara rehberlik ederek sosyal ilişkilerde daha güçlü bir duruş sergilemelerine katkı sağlamaktadır. Kadınların kız çocuklarının eğitime ve bağımsız bir yaşam kurmalarına verdikleri önem ise, yalnızca bireysel dayanıklılığı artırmakla kalmayıp, aynı zamanda aile içi daha iyi bir yaşam standardı hedeflerini göstermektedir. Bu durum, afet sonrası süreçte kadınlar açısından geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde yaşanan olası bir kırılmanın ve dönüşümünde göstergesi niteliğindedir.

4.2.2. Manevi İnançların Psikolojik Dayanıklılık ve Başa Çıkma Stratejilerine Etkisi

Kadınların kriz anlarında geliştirdikleri başa çıkma stratejilerinin temel bileşenlerinden biri olan manevi inançlar, yalnızca bireysel düzeyde psikolojik dayanıklılığı desteklemekle kalmamakta; aynı zamanda toplumsal rollerin yeniden anlamlandırılması açısından da güçlü bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, afet sonrası süreçlerde dini inançların, kadınların travmatik deneyimlerle baş etme biçimlerinde belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Abbott (2020), Haiti depremi sonrasında hayatta kalan bireylerin yaşadıkları travmalar karşısında dini inançlar ve kültürel anlatılar aracılığıyla direnç geliştirdiklerini ortaya koymuş; inanç sistemlerinin bireysel sorumluluk bilincini ve toplumsal dönüşüm potansiyelini güçlendirdiğine dikkat çekmiştir.

Bu doğrultuda çalışmaya katılan kadınların manevi değerleri ve dua pratikleri, onların afet sonrası yaşadıkları zorlukları anlamlandırmalarında ve duygusal denge kurmalarında temel bir kaynak işlevi görmüştür. Katılımcıların ifadeleri, dini inancın yalnızca içsel bir güç değil, aynı zamanda kriz anlarında umut ve anlam inşa eden bir dayanak olduğunu göstermektedir.

“Allah’ın verdiği sabırla dayanıyorum. Bu dünya dua üstünde duruyor.” (K1)

“Bu benim güçlü yanımdır: İnançım ve çocuklarım.” (K3)

“Allah elbet dualarımıza icabet eder.” (K4)

“Çünkü Allah böyle takdir etti diyorum. Allah sana yaşına göre güç vermiş... Ben Allah’a güveniyorum, büyük bir iman var içimde. İmanla güçlü durunca Allah’ta bize daha fazla yardımcı oluyor. Kanaat olunca, Allah bırakmaz... Rızık Allah’tan, ben böyle düşünüyorum.” (K7)

“Çocuklarım ve inancım beni güçlü tutan şeyler.” (K9)

Bu sözler, zorluklar karşısında bireyin duygusal ve psikolojik direncini güçlendiren manevi bir inancı temsil etmektedir. Manevi inançlar, kadınların yaşadıkları olumsuz deneyimleri kader perspektifiyle yorumlamalarını sağlamış; bu da psikolojik yüklerini hafifletmiş ve baş etme süreçlerinde onları daha güçlü kılmıştır.

“Hayat çok boş gibi geldi bana. Depremde ölüme çok yakınsın, tekrar olacak mı diye düşünüyorsun... Gelirse her şey Allahtan derdim. Eğer bir şey olacaksa olduğu zaman Allah sana gönderir... böyle düşündüm, öyle rahatlattım kendime... Zaten biz hayatımızda yaşadık yaşayacağımızı, bir şey kalmadı... Allah’a teslim oldum.” (K2)

“Depremde daha fazla Allah’a yakın oldum. İnsanlar azıyor gittikçe, dünya değişiyor. Deprem olduğunda biraz daha fazla korkuyor insan. Allah’a daha yakın olur. Allah bir musibet gönderdi biz daha yakın olalım diye. Demek ki bizi düşünüyor.” (K7)

Katılımcılardan biri, “Allah’a teslim oldum” sözleriyle yaşadığı travmayı kabul ederek iç huzur bulduğunu ifade ederken, bir diğeri “Allah bir musibet gönderdi, biz daha yakın olalım diye” diyerek travmayı ilahi bir mesaj olarak anlamlandırmıştır. Bu tür ifadeler, dini inancın bireylerin travmayı anlamlandırma sürecinde işlevsel bir yapı sunduğunu göstermektedir

Ayrıca, manevi kabullenişin bireylerde bir umut duygusu yarattığı da dikkat çekmektedir. Kadınlar dini inançlarını bir umut kaynağı olarak kullanmış, her zorluktan sonra “daha iyi şeyler olacağına” dair bir inanç geliştirmişlerdir:

“İnsanlar derler ya dağ olsa dayanmaz. Allah’ın gücü, bu dünya dua üstüne duruyor. Allah’ın dediği olur, Allah bir sabır veriyor insana. Taşıyamayacağımız yükü vermez. Bitti gitti. Kaldırırım; Allah veriyor bana.” (K1)

“Her şey Allahtan derdim. Depreme dair haberleri açamazdım, izlemek, dinlemek istemezdim. Eğer bir şey olacaksa olduğu zaman Allah sana gönderir yaşanacak, katlanacak bir şeyler. Böyle düşündüm. Öyle rahatlattım kendime. Haberlerden uzak durdum.” (K2)

“...böyle zor durumlar olduğunda da Allah’ın rahmetine sığınıyorum. Geleceğim ile ilgili endişe etmiyorum çünkü her şey Allah’tan ve bu benim kaderim. Allah bana yardım eder taşıyamayacağım bir yük vermez, güçlükle beraber bir kolaylık vardır. İmanım güçlüdür. Çok şükür etkilenmedik, yeniden hayata devam ettik.” (K5)

“Depremden hemen sonra bir hafta boyunca düşünüyorduk, ne yapacağız, nereye gideceğiz, neler olacak, kocam işini bırakacak mı, kalacak mı, günlük nasıl olacak, her

şeyi düşünüyorduk. Ama yavaş yavaş Allah kolaylaştırıyor. İmanına güveniyorsun, düzeleceğine güveniyorsun.” (K7)

“Umut, hep umut. Belki, inşallah yarın güzel olacak diye bekliyorum, öyle işin içinden çıkıyorum ve Allah’a güven (var).” (K9)

“İmanına güveniyorsun, düzeleceğine güveniyorsun” ya da “Belki yarın güzel olacak diye bekliyorum” gibi söylemler, kadınların dini inançları aracılığıyla gelecek hakkında olumlu beklentiler geliştirdiklerini ve bu sayede psikolojik olarak ayakta kalabildiklerini ortaya koymaktadır. Pargament ve Exline (2021) da dini inançların bireylerin travmatik deneyimlerini anlamlandırmasında ve duygusal yüklerini hafifletmesinde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Mwanri, Anderson ve Gatwiri’nin (2021) çalışmaları, dua ve maneviyatın göç ve travmayla baş etmede koruyucu faktörler olduğunu göstermektedir.

Çalışma kapsamında katılımcıların çoğu, yaşanan afetleri “*kader*” olarak değerlendirerek, başlarına gelen olayları ilahi bir düzenin parçası olarak kabul etmiş ve bu düşünce biçimiyle duygusal olarak rahatlamışlardır. Bu tür kabullenişler, bireylerde çaresizlik yerine teslimiyet duygusunu öne çıkararak dirençlilik kapasitesini artırmıştır. Yılmaz ve Zara’nın (2016) da belirttiği gibi, travmatik olayların ilahi bir sınav olarak değerlendirilmesi, bireyin psikolojik esnekliğini ve dayanma gücünü olumlu yönde etkileyebilir.

Sonuç olarak, manevi inançlar, kriz anlarında kadınların yaşadığı korku, belirsizlik ve çaresizlik gibi yoğun duygularla baş etmelerinde hayati bir rol oynamaktadır. Dua, tevekkül, sabır ve umut gibi dini kavramlar; bireylerin yalnızca içsel dünyalarını düzenlemekle kalmayıp, aynı zamanda yaşamlarını yeniden inşa etmelerine yönelik motivasyonlarını da güçlendirmiştir. Bu yönüyle dini inançlar, afet sonrası kadınların dayanıklılık stratejilerinde temel bir yapı taşı olarak değerlendirilmelidir.

4.2.3. Deprem Sonrası İçsel Yeniden Yapılanma ve Psikososyal Dönüşüm

Deprem gibi travmatik olaylar, bireylerin yaşamında derin ve kalıcı izler bırakmakla birlikte, kimi zaman bu deneyimler bireylerin psikolojik dayanıklılık geliştirmelerine, yeni başa çıkma stratejileri üretmelerine ve kişisel anlamda dönüşüm yaşamalarına olanak tanımaktadır. Deprem sonrası ortaya çıkan kriz durumu, bireylerin yaşam önceliklerini, ilişkilerini ve kendilik algılarını sorgulamalarına zemin

hazırlamıştır. Bu süreçte kadınlar, toplumsal ilişkilerini yeniden değerlendirmiş ve yaşamlarını farklı bir perspektiften ele almaya başlamıştır.

“Komşularımla, arkadaşlarımla ilişkiler değişti, eskisi gibi olmadı, çıkarıcılarımı, böyle bildim (bunu öğrendim). Dayandığım dağlara kar yağdı. Hayal kırıklığı vardı. Kızlarım derdi bana, anne bak çok alttan alıyon (alıyorsun), anne bak çok şey yapıyon (yapıyorsun). Olsun komşu, olsun komşu diyordum. Müsait değilsem bile müsaidim derdim... Şimdi (ise) müsait değilim diyorum, öğrendim bu kelimeyi.” (K1)

“Depremden sonra aileme daha düşkün oldum. Eskiden arkadaş falan diye çok takıntılarım vardı, şimdi azaldı diyebilirim. Bir samimi arkadaşım var tamam yeter bana derim. Sıkıntı çekmiyorum artık. Eskiden fazla takardım. Şimdi çoğu şeyin farkına vardığımı düşünüyorum. Biri beni severse sever, sevmezse sevmez, bunu artık takıntı haline getirmiyorum. Beni böyle kabullenen kabul etsin diyorum. Kendimi iyi göstermek için bir çabam yok artık.” (K2)

Katılımcıların birçoğu, sosyal ilişkilerinde ve kişisel sınırlarında değişim yaşadıklarını dile getirmiştir. Öncesinde “uyumlu” ve “verici” rollerin içselleştirildiği ilişkiler, yerini daha seçici ve kendine dönük ilişki biçimlerine bırakmıştır. K1’in “Dayandığım dağlara kar yağdı... şimdi ‘müsait değilim’ diyebiliyorum” ifadesi, ilişkilerde sınır koyma becerisinin geliştiğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde K2, eskiden ilişkilerinde daha çok onaylanma arayışı içinde olduğunu belirtirken, artık kendisini olduğu gibi kabul ettirme yönünde bir tutum geliştirdiğini ifade etmiştir.

Deprem süreci, kadınların yalnızca çevresel değil, aynı zamanda derin bir psikososyal dönüşüm yaşamasına neden olmuştur. Toplumsal cinsiyet rolleri gereği çoğunlukla başkalarının ihtiyaçlarını önceleyen kadınlar, bu süreçte kendi duygusal, sosyal ve fiziksel gereksinimlerini fark etmiş; öznelliklerini daha çok ortaya koymuşlardır. Gianotti (2017, s. 455) gibi araştırmacıların da belirttiği üzere, travmatik olaylar bireyde yalnızca olumsuz etkiler doğurmakla kalmaz; aynı zamanda içsel büyüme ve anlam arayışı gibi olumlu psikolojik sonuçlar da ortaya çıkarabilir.

Katılımcıların deneyimleri, bu tür pozitif psikolojik dönüşümleri açıkça yansıtmaktadır. Kadınlar, yaşadıkları deneyimlerin ardından kendi iç güçlerini fark ettiklerini, daha olgun, sabırlı ve esnek bireyler haline geldiklerini ifade etmişlerdir.

“Sanki hiç deprem olmayacak gibi ben hayatı tekrar inşa ettim ...İnancımı beni güçlü kılan ve kadın olmak çünkü kadınlar güçlüdür her zaman. Kadın güçlü, kadın dışı, kendi kurar yuvasını evini, erkek bir şey yapamaz, erkek getirir varsa, yoktursa (yok ise) kadın yapar, iki görevi de yapar, yükü de kaldırır.” (K1)

“Daha önce her şeye kafamı çok takardım, canımı çok sıkardım. Ama şimdi bir şey olmadı mı üzülmüyorum, olana da üzülmüyorum. Olmuş olmamış artık kafama takmıyorum. Çünkü deprem çok büyük bir ders verdi bana. Hayat bir anlık elden gidebilir. Daha önce çocuklarım ders çalışmadı mı, söz dilemedi mi takılırdım, kızardım ama şimdi fazla üzerlerine gitmiyorum.” (K2)

“Depremi üzerinden 1 yıl geçtikten sonra kendime baktım ve gerçekten başarabilmişim, çocuklarımı koruyabilmişim dedim. Kendimi en güçlü hissettiğim an o andı.” (K3)

“Ama ben kendimi gerçekten tek başıma güçlü hissettim, kimseye ihtiyaç duymadım, kendim hallettim, kendim başardım. Yaşadıklarım bana kendi ayaklarım üzerinde kalmayı öğretti... Kutumdan çıktım, her şeyi öğrenmek, her şeyi görmek istiyorum. Şimdi ben daha güçlüyüm, önce çok zordu ilk zamanlar, şimdi daha iyi. Depremden önce eşimle de olan konularda kavga çıkartırdım, kafaya takardım, oturup ağlardım, daha duygusaldım, daha fazla şeye takılırdım. Şimdi inan hiç tartışmıyorum, o kadar duygusal değilim. Sanki böyle büyüdüm gibi, bazen öyle diyorum kendime, gerçekten böyle olmam gerekiyordu diyorum. Kutumdan çıktım, her şeyi öğrenmek, her şeyi görmek istiyorum. Şimdi ben daha güçlüyüm, önce çok zordu ilk zamanlar; şimdi daha iyi.” (K6)

Deprem sonrası süreçte kadınların artan zorluklar karşısında, sorunlara hızlı şekilde çözüm üretmek zorunda kalmaları da onları kendi yeterliliklerini güçlendirmeye ve bağımsız hareket etmeye yönlendirmiştir. Kadınlar zamanla bu durumla başa çıkmak için ekonomik, sosyal ve duygusal alanlarda bireysel dirençlilik stratejileri geliştirmiştir. Katılımcıların deneyimleri, kadınların kriz dönemlerinde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkarak, daha aktif çözümler üretebildiğini ve aile içerisinde liderlik rolünü üstlendiğini göstermektedir:

“Şimdi tüm roller değişti, ben hem kadını hem erkeği, ayak ~~ayak~~ üstüne koyuyorum (atıyorum), sigaramı da yakıyorum. Kimsenin lafına bakmıyorum.” (K1)

“Depremden sonra 25 gün orda, burada kaldık. Psikolojim bozuldu, ev artık dışarıda, çocuklar yaramaz, beni yoruyorlar. Ne yapmak gerekiyor bilmiyorum. Tamam dedim, 2 gün sonra, çocuklara dedim ev bulamadık tamam dedim çadıra gideceğiz, insanların evinde yeter artık, insanlar tamam başım üstüne diyor ama yeter. Sonra bu ev (oturduğu ev) karşıma çıktı...Ve adam gibiyim ben, boyacıyla uğraşıyorum, en ucuz kim, kim boşta, kim iyi. Evin tamiri için adam ayarlamaya çalışıyorum ben. Sonra yavaş yavaş kendim yaptım, kendi elimle yaptım ben ve küçük oğlum.” (K6)

“Kadın olarak daha güçlü olmayı öğrendik. Kadınlar daha güçlü olmalı.” (K8)

“Ev temizlik işi yapıyorum. Depremden sonra çalışmaya başladım. Depremden önce çalışmıyordum, kocam izin vermiyordu.” (K9)

Deprem sonrası kadınların üstlendiği yeni roller ve geliştirdikleri baş etme becerileri, toplumsal cinsiyet normlarının ötesine geçen bir yeniden yapılanma sürecini de beraberinde getirmiştir. K1’in “Hem kadını hem erkeği” ifadesi, geleneksel rollerin yeniden tanımlandığını göstermektedir. K6’nın bir evi tamir ettirme sürecini kendi başına yönetmesi ya da K9’un eşinin izni olmadan işe başlaması, kadınların ekonomik ve sosyal alanlarda daha özerk kararlar almaya başladığını gözler önüne sermektedir.

Deprem sonrası kadınların aktif ve üretken roller üstlenmeleri, yalnızca bireysel güçlenmenin bir sonucu değil; aynı zamanda toplumsal yeniden yapılanmanın da bir parçasıdır. Kadınlar, kriz anlarında liderlik, planlama, çözüm üretme gibi becerileriyle hem aile içinde hem de kamusal alanda daha görünür hale gelmiştir. Bu durum, kadınların yalnızca geleneksel ev içi rollerle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamda daha aktif roller üstlendiklerini ortaya koymaktadır.

Görüldüğü üzere deprem afeti; geçici koruma, toplumsal cinsiyet ve ekonomik kırılganlıkların kesişiminde, kadınların toplumsal normları ve rolleri, bireysel ihtiyaçlarını ve sosyal ilişkilerini yeniden tanımlarına olanak sağlamıştır. Yaşamda beklenmedik ve istenmeyen travmatik deneyimler, bireyin zorluklarla başa çıkma gücünü artırarak ve yenilenme fırsatı sunarak, aynı zamanda olumlu değişimlere de zemin hazırlayabilir (Özyanık ve Tarlacı, 2023, s. 5). Bu bağlamda, çalışmaya katılan Suriyeli kadınların savaş ve göç deneyimlerinin, onlara kazandırdığı dirençlilikle birlikte, deprem sonrasında yaşamın yeniden inşasında önemli bir kaynak oluşturduğu söylenebilir. Nitekim bazı katılımcılar, savaş deneyimlerinin kendilerine afet karşısında bir tür bağımsızlık kazandırdığını; yani ruhsal direnç geliştirdiklerini ifade etmiştir:

“İnsan zamanla alışıyor ama korkuyorsun yine, unutamıyorsun, hiçbir şey unutulmuyor, çocuklarını düşünüyorsun. Biz savaş gördük, zor zamanlardı. O yüzden hiçbir şey unutulmuyor.” (K1)

“Suriye’de zaten savaşı görmüştük, yine bir kaçış vardı hayatımızda, o ortamı daha önce yaşamıştık, sanki ikinci kez aynı şeyi yaşıyormuş gibi hissettik, ikinci bir savaşmış gibi geldi bize. Başta çok korktuk ama sonradan yavaş yavaş alıştık...” (K3)

“Diğerleri çok korkuyordu, komşular falan ama ben depremden bir süre sonra alıştım. Çünkü bizim yaşadığımız sıkıntılar bundan daha kötüydü, daha zordu. Depremi

ben o kadar kötü bir şey olarak görmüyorum ben, insandan gelen bir şey değil ama insanların kötülükleri daha beter.” (K7)

Deprem deneyimi aynı zamanda kadınların geçmişteki travmalarıyla olan bağlarını da yeniden şekillendirmiştir. Suriye iç savaşına tanıklık etmiş olan katılımcılar, yaşadıkları savaş deneyimlerinin, deprem travmasına karşı onları daha dayanıklı hale getirdiğini belirtmiştir. K3, yaşadıkları süreci “*ikinci bir savaş*” olarak nitelendirirken; K7, savaşın insandan gelen bir kötülük olduğu, depremin ise doğanın bir parçası olduğu fikriyle depremi daha kolay kabullenebildiğini ifade etmiştir. Bu söylemler, geçmiş travmaların ruhsal bağıışıklık kazandıran bir faktör haline gelebileceğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, deprem sonrası süreç, Suriyeli kadınlar açısından yalnızca fiziksel değil; duygusal, toplumsal ve kimliksel bir yeniden yapılanma süreci olarak deneyimlenmiştir. Travmatik olaylar, kadınların benlik algısını, ilişkilerini ve yaşam stratejilerini yeniden kurmalarına olanak tanımıştır. Bu süreçte kadınlar, toplumsal normları sorgulamış, kendi sınırlarını çizmiş ve bireysel yeterliliklerini geliştirmiştir. Göç ve savaş geçmişinin kazandırdığı dirençlilikle birleşen bu dönüşüm, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinde ve öznel yaşam deneyimlerinde önemli bir kırılma ve güçlenme süreci yaratmıştır.

4.2.4. Toplumsal Dayanışma ve Destek Mekanizmalarının Rolü

Afet ve kriz durumları, bireyleri yalnızca fiziksel açıdan değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal boyutlarda da derinden etkileyen çok katmanlı süreçlerdir. Bu tür olağanüstü durumlarda, toplumsal dayanışma ve sosyal destek mekanizmaları bireylerin krizle başa çıkma kapasitelerini artırmakta, iyileşme süreçlerini hızlandırmaktadır. Thoits (2011), özellikle benzer deneyimlere sahip bireylerden alınan duygusal ve pratik desteğin, kriz anlarında psikolojik sağaltım açısından kritik rol oynadığını vurgulamaktadır.

Kadınlar gibi kırılgan gruplar için devletin ve sivil toplum kuruluşlarının sağladığı desteklerin yanı sıra, yerel topluluklardan gelen dayanışma biçimleri de yeniden ayağa kalkma sürecini önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır. AFAD ve Kızılay gibi kurumların afet sonrası sunduğu hızlı müdahale ve temel hizmetler, yalnızca ihtiyaçların karşılanmasını değil, aynı zamanda toplumsal güven duygusunun yeniden inşasını da

desteklemiştir. Katılımcıların çoğu, bu kurumlardan gelen yardımların somut etkilerini olumlu biçimde ifade etmiştir.

Suriyeli kadınların deprem sürecinde yaşadıkları deneyimler devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan desteklerin temel ihtiyaçlarını karşılama ve krizle başa çıkmada etkin rolü olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ifadeleri, kriz sonrası alınan yardımların hayatlarına olan olumlu etkilerini ortaya koymaktadır:

“Depremden sonra her şey temin edildi millete. Ben bir şeyi eksik koyduklarını düşünmüyorum. Sadece elektrik kesintileri çok fazla oluyordu, o da normal. İnsanların kömürüne kadar verdiler. Çok şükür bir sıkıntı yaşamadım. Suriye’deyken biz çok şey kaybettik. Milletin, hiç değeri yok devletin yanında ama burada Türkiye’de öyle değil. Devlet değer veriyor millete. Ama farkında değil. Sorun bizde sorun bizim aç gözlülüğümüzde.” (K2)

“Depremden sonra çok şeye ihtiyacımız oldu, çünkü evlere girmeye korkuyorduk, bu konuda destek aldık, aynı zamanda büyük kızım da bu süreçte tıbbi destek aldı. Desteklere ulaşmada sıkıntı yaşamadık.” (K3)

“Zorluklar yaşandı ama halletmeye çalıştık. Yardımlar da geldi zaten.” (K4)

“Depremden sonra destek geldi, ihtiyaçlarımız karşılandı, sokaklarda yemek dağıttılar, çadır kurdular.” (K5)

“Sağlık hizmetlerine eriştik. Çok şükür bir sıkıntı yaşamadık. Ben hatırlamıyorum böyle bir zorluk yaşadığımı. Sen bana bir numara atmıştın ya, onlar benim tüm ihtiyaçlarımı karşıladı. Kızılay, AFAD.” (K6)

Kadınların ifadeleri, özellikle temel ihtiyaçların karşılanmasında devlet kurumlarının hızlı ve etkili bir biçimde devreye girdiğini göstermektedir. Gıda, barınma ve sağlık gibi temel hizmetlere ulaşımında yaşanan kolaylıklar, kadınların yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik dirençliliklerini de artırmıştır.

Katılımcılardan biri kadınlara özel bazı ihtiyaçlarına deprem afeti sonrası ilk süreçte erişmekte zorluk yaşadığını ifade etmiştir:

“Kadın pedleri gelene kadar kıyafet kesip onları kullanıyorduk.” (K1)

Ancak K1’in aktardığı gibi, kadınlara özel hijyen ihtiyaçlarının ilk etapta göz ardı edilmesi, kırılgan grupların özgün ihtiyaçlarına duyarlılık gösterilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Sağlık hizmetlerine erişimin sürekliliği, kriz döneminde yaşamsal bir öneme sahiptir. Katılımcıların çoğu, sağlık hizmetlerine erişimde ciddi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir.

“Bir zorluk yaşamadık çok şükür. Hasta olduğumuzda doktoru da bulduk, ilacı da.”
(K5)

“Kaldığımız çadırın orada sağlık ocağı vardı. Her şey hazırды orada, ihtiyaçlarımızı karşıladılar.” (K9)

K5 ve K9’un ifadeleri, çadır bölgelerinde dahi sağlık olanaklarının sağlandığını ve bu durumun krizle başa çıkma süreçlerini kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır. Bu ifadeler, devletin ve diğer kurumların krize anındaki hızlı müdahalesinin kadınların temel ihtiyaçlarını karşılamada ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Gıda, barınma ve sağlık hizmetlerine erişim kadınların hem fiziksel hem de psikolojik dirençliliklerini arttırmıştır. Bu tür yardımlar aynı zamanda katılımcıların daha güvende hissetmelerine ve toplumsal aidiyetlerini yeniden inşa etmelerine yardımcı olmuştur. Çalışmanın bulguları, çoğu katılımcının, deprem sonrası süreçte devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan destekler sayesinde temel ihtiyaçlarına erişimde önemli bir sorun yaşamadığını ortaya koymaktadır. Bu destekler, bireylerin afetten sonra hayatta kalma yeteneklerini güçlendirmiştir.

Devlet ve sivil toplum desteğinin yanı sıra, sosyal dayanışma ağları da Suriyeli kadınların afete karşı geliştirdikleri psikososyal dirençlilikte belirleyici bir rol oynamıştır. Bu bağlamda, Aldrich’in (2012) sosyal sermaye kuramı, bireylerin sosyal bağları ve topluluk içerisindeki dayanışma düzeylerinin afetlerden etkilenme oranlarını belirlediğini ileri sürmektedir. Katılımcıların deneyimleri de sosyal ilişkilerin hem travmanın etkilerini hafifletmede hem de iyileşme sürecinde kritik bir kaynak olduğunu doğrulamaktadır.

Araştırmalar, sosyal bağların ve destek ağlarının bireylerin stresle başa çıkma süreçlerinde önemli bir tampon görevi gördüğünü göstermektedir (Yılmaz ve Zara, 2016). Afet sonrası dönemde de toplumsal bağların güçlendirilmesi ve dayanışmanın artırılması, kırılganlık düzeyini azaltmada önemli bir rol oynamaktadır.

Katılımcıların ifadeleri, kadınların afet sonrası süreçte toplumsal dayanışma ağlarının nasıl şekillendiğine dair bilgi sunmaktadır. Katılımcılar, deprem sonrası süreçte sosyal çevrelerinden ve tanımadıkları insanlardan gördükleri desteğin, yaşadıkları travmayı hafifletmede önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Özellikle, aile dışından bireylerin sağladığı yardım ve barınma imkanları, güven duygusunu yeniden inşa etme ve dayanışma duygusunu güçlendirme açısından etkili olmuştur:

“İzmit’te sanatçı bir aile evlerini açtılar bize... O aile de çok iyi bir aile. Bize evlerini açtılar, gittiler, geldiler bize masraf yaptılar. Oğlumu okula yazdılar. Çok sevdik orayı, insanları. Allah böyle insanları çoğaltsın, böyle insanlara hiç yoksulluk

göstermesin. Kız kardeşim bile evini bana güvenip bırakmazdı, ben çıkmadan evden çıkmazdı. Ama bu aile yabancı olmasına rağmen bize evini bıraktı, çıktılar” (K1)

“İlk bir hafta eşimin çalıştığı yerin sahibi bizi yanına çağırdı, onun bir evi var müstakil. Daha önce satın almış, boş bir evdi, onun yanında kaldık. Eşi çocukları, iki aile beraber kaldık. Aslında güzel oldu beraber kalmamızda. Birbirimizi daha yakından tanıdık, çok iyi insanlardı.” (K7)

Göç sürecinin etkisiyle aile yakınlarından fiziksel olarak uzak kalmak zorunda olan geçici koruma kapsamındaki kadınlar, kriz anlarında geleneksel aile desteğinden yoksun kalmaktadır. Bazı katılımcılar, kriz anlarında aile bireylerinden ziyade tanımadıkları bireylerden gördükleri yardımın, dayanışma duygusunu güçlendirdiğini ve kendilerini yeniden güvende hissetmelerini sağladığını ifade etmiştir. K1’in bir sanatçı ailenin evini kendilerine açtığını anlatması, yabancı bireylerin “ikincil aile” işlevi görebildiğini ve bu tür ilişkilerin sosyal bütünleşmeye katkı sunduğunu göstermektedir.

Bu tür dayanışma örnekleri, yalnızca travma sonrası iyileşme sürecini desteklemekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal güven duygusunun yeniden inşasını da katkı sunmaktadır. Karşılıksız olarak sunulan sosyal destek ve yardımlaşma, katılımcıların hem kadın hem de sığınmacı kimliklerinden kaynaklanan zorlukları kısmen hafifletmiştir.

Katılımcılar, yalnızca bireylerden değil, aynı zamanda benzer zorlukları paylaşan kişilerle kurdukları ilişkilerden de büyük ölçüde destek aldıklarını belirtmiştir. Özellikle ortak bir kriz deneyimini paylaşan bireyler arasında daha fazla empati ve destek mekanizmaları gelişmektedir. Kadınların aktardıkları, benzer mağduriyetleri yaşayan bireyler arasında kurulan dayanışma ağlarının ve anlaşılma duygusunun deprem sonrası hayatta kalma ve yeniden yapılanma süreçlerinde ne denli önemli olduğunu göstermektedir:

“Bir Suriyeli kız arkadaşım var. Ona anlatırım derdimi, sıkıntımı ona anlatırım, o beni dinler... En iyi yaptığım şey bir arkadaşın yanına gidip kahve içmek, bu bana sıkıntıları unutturuyor.” (K9)

K9’un “Bir arkadaşın yanına gidip kahve içmek bana sıkıntıları unutturuyor” ifadesi, gündelik yaşam pratikleri içerisinde bile psikolojik dayanışmanın nasıl kurulduğuna dair önemli bir ipucudur.

“Genel olarak yerel halkla komşularımızla aramız iyiydi, onlarla iyi geçiniyorduk, büyük bir problem olmadı. Hatta ev değiştiren eski ev sahibimiz bize kefil olmuştu. Bu derece iyiydik.” (K3)

“... benim karakterim kişiliğim herkesle iyi anlaşmaya çalışan bir yapım var; aynı zamanda şu an şöyle bir durumda böyle davranmaktan başka şansım yok gibi, mecbur iyi olmak zorundayım ama bu durum da beni çok yormuyor, zaten benim yapımda olan bir şey.” (K7)

Sosyal bağların güçlenmesi, travmatik olayların etkilerini hafifletmekte kritik bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, bu dayanışmanın sürekliliği, toplumlar arası önyargıların kırılması ve güvenin inşa edilmesi için önemlidir. Tedeschi ve Calhoun (2002) travmatik deneyimlerin bireylerde hem kişisel hem de kişilerarası düzeyde somut değişimlere yol açabileceğini belirtmiş ve bu değişimlerin travma sonrası büyümenin bir yansıması olduğunu ifade etmiştir (akt. Stanton ve Low, 2004, s. 77). Tedeschi’nin travma sonrası büyüme teorisinde, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda sosyal bağlarda da anlamlı değişimlere yol açabileceğini vurgulamaktadır. Bu çalışma için de katılımcıların ifadelerinde, travma sonrası sosyal hayata dair anlamlı değişimlerin ortaya çıktığını görülmektedir.

Deprem sonrası bazı kadınların, Türk komşularıyla olan ilişkilerinde daha önce yaşadıkları mesafenin veya dışlanmanın azaldığını, hatta yer yer kabul gördüklerini belirtmeleri, kriz anlarının sosyal entegrasyon açısından da dönüştürücü potansiyel taşıdığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların komşuluk gibi daha yakın ilişki ağları açısından olumlu yakınlaşmalar olduğunu ifade etmesi de iki toplumun sosyal entegrasyon süreci açısından bir kazanımdır:

“Türk ve Suriyeli aynıydı, zaten hepimiz aynı durumdaydık herkes birbirini anlıyordu.” (K3)

“Depremde biz de sizin yaşadığınızı yaşadık, sizi anladık dediler. Mesela biz Suriye’de yaşadık ya savaşı, sıkıntıları. Deprem olduğunda onlar anladı daha fazla anladı. Nasıl o savaştan kaçtığınızı anladık dediler komşular... Depremden sonra komşular daha iyi oldu diyebilirim, depremden önce bazen bize hakaret edebiliyorlardı. Bizim hakkımızda kötü düşünebiliyorlardı. Siz Suriyelisiniz, savaştan kaçmışsınız. Hem koronadan sonra hem de depremden sonra daha iyi oldular. Belki de düşündüler, Allah’ın gazabı gibi düşündüler, daha iyi davrandılar.” (K7)

“Depremden sonra komşularım iyi olmaya başladılar, tanıdılar bizi, kötü olmadığınızı anladılar. Üst kattaki komşumuz Türk. Depremden sonra daha yakından tanışmış olduk. Ben Türkçe konuşmayı bilmememe rağmen, o komşum her iki üç güne bir iner, sorar, halimi hatırımı, bir şeye ihtiyacım olup olmadığımı. Güvendi artık sanırsam.” (K8)

“Depremden önce dil bilmediğimiz için dışlandık, dalga geçildik. Bazen fazla geldik. Bizi kabul etmiyorlardı. Ama depremden sonra herkes aynı sıkıntıyı yaşadığı için kimse dışlamadı bizi. Bu da bizi biraz rahatlattı.” (K9)

Katılımcıların ifadeleri afetin ortak bir insanlık durumu olarak empatiyi artırabileceğini ve toplumsal ön yargıları geçici de olsa yumuşatabileceğini göstermektedir.

Bu bulgular, dışlanma süreçlerinin sabit değil; toplumsal koşullara göre değişken olduğunu göstermektedir. Kriz anlarında toplumun farklı kesimleri arasında geçici bir yakınlaşma, hatta dayanışma gözlemlenebilmektedir. Ancak bu dayanışma örneklerinin kalıcı sosyal entegrasyona dönüşebilmesi için yapısal desteklere ve sürdürülebilir ilişki inşasına ihtiyaç olduğu unutulmamalıdır. Kriz anlarında ortaya çıkan bu olumlu temasların sürekliliği hem geçici koruma kapsamındaki bireylerin topluma entegre olabilmesi hem de toplumsal barışın sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Bandura’nın (2001, s. 12) ortaya koyduğu “*fortuity*” yani tesadüfi fırsat kavramı da bu bağlamda anlam kazanmaktadır. Beklenmedik olayların bireylerin yaşamlarında olumlu dönüşümlere yol açabileceğini savunan bu kurama uygun şekilde, bazı katılımcılar depremi “bir nimet”, “bir başlangıç” olarak nitelendirmiştir.

“(Depremden sonra, eşimin iş vereni) eşi ve çocukları, iki aile beraber kaldık. Aslında güzel oldu beraber kalmamızda, birbirimizi daha yakından tanıdık, çok iyi insanlardı.” (K7)

“Depremden önce oğlum eve bakıyordu, tüm ihtiyaçlarımızı karşılıyordu. Belki evlenecek ama birikim yapamıyordu, çünkü ev kirası, elektrik, su, ısınma, ihtiyaçlar derken, elde avuçta bir şey kalmıyordu. Ben yaşlandığım için çalışamıyordum, zor geçiniyorduk. Şu tesadüfe bak ki güzel kızım, güzel bir hikâye. Depremden sonra konteyner çıktı oğluma onun Türk vatandaşlığı vardı. Ev kirası derdimiz kalmadı. Oğlum kenara ayırıp, geleceği için birikim yapabiliyor. Deprem sıkıntı gibi geldi ama yararlandık. Bize nimet gibiydi, öpüp başımıza koyduk, bizim hiç evimiz olmamıştı, şimdi bizim olan bir evimiz var. İnsanlar bunu bile bulamayabiliyorlar, (Suriye) İdlib’e bakarsak insanlar çadırda yağmurun altında kalıyorlar. Nimetteyiz.” (K5)

K5’in “Deprem bize nimet gibi geldi, evimiz oldu” ifadesi, travma sonrası büyüme kavramını somutlaştıran dikkat çekici bir örnektir.

Sonuç olarak, afet süreçlerinde yalnızca fiziksel iyileşme değil, aynı zamanda sosyal bağların yeniden kurulması ve dayanışma kültürünün güçlendirilmesi de iyileşmenin ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Bu bağlamda, kurumsal yardımların

yanı sıra, topluluk temelli dayanışma ve karşılıklı destek mekanizmalarının sürdürülmesi, geçici koruma kapsamındaki kadınların hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlenmelerine katkı sunmaktadır. Çalışmanın bulguları, krizin yalnızca bir yıkım değil, aynı zamanda toplumsal bağların yeniden yapılandırılabilceği bir fırsat alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2.5. Geleceğe İlişkin Umut ve Beklentiler

Deprem sonrası süreç, geçici koruma kimliği, ekonomik zorluklar ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi kesişen faktörlerin etkisiyle, Suriyeli kadınların gelecek beklentilerini karmaşıktırmakta ve kaygı düzeylerini artırmaktadır. Bu çok katmanlı zorluklar içinde kadınlar, özellikle çocuklarının güvenliği, eğitimi ve refahı açısından belirsizlikler yaşarken; aynı zamanda güçlü bir annelik motivasyonu ile umutlarını da canlı tutmaya çalışmaktadırlar. Katılımcıların çoğu, çocuklarının geçmişte yaşadıkları travmaları tekrar yaşamamaları için daha güvenli ve istikrarlı bir gelecek arzusunu dile getirmiştir: *“Çocuklarımın yaşadığımız sıkıntıları yaşamasından korkuyorum. İstemem kötü şeyler yaşasınlar... Çocuklarım için güzel bir gelecek istiyorum. Eşimin gelmesini, ailemizin tamamlanmasını. Bir de çocuklarım vatandaşlık almayı çok istiyor.”* (K1)

“Geleceğe dair en büyük kaygım, ... bana bir şey olur da ben ölürsem çocuklar ne yapar diye düşünüyorum, ... çocuklar büyüdüğünde biz yine aynı durumda mı kalacağız, ben aynı şekilde mi yaşayacağım.” (K3)

“Depremden sonra en korktuğum şey çocuklara bir şey olursa hem deprem hem de kaza, çünkü ikisini de yaşadık. Çalışırken dahi çocukları düşünüyorum, onlara bir şey olursa.” (K9)

Göçmen kadınlar, özellikle çocuklarının eğitime yönelik daha iyi fırsatlar arayarak, şehrin artan günlük yaşam zorluklarından kaçmak amacıyla göç etmeyi tercih etmektedir (Sili Kalem, 2021, s. 93). Gelecek kaygısının en önemli sebeplerinden biri, çocukların eğitimi ve güvenliği üzerine kuruludur. Kadınlar, şehirde artan geçim zorlukları ve eğitim olanaklarının sınırlılığı nedeniyle yurt dışına gitme arzusunu sıklıkla dile getirmiştir. Bu tercih, sadece bireysel bir kurtuluş değil, aynı zamanda çocukların geleceğine yatırım yapma çabası olarak öne çıkmaktadır:

“Küçük kızım zaten dil kursu alıyor. Dilini ilerletiyor. Yurtdışına gitmek istiyor. Evde tek gelir kapısı benim.” (K1)

“Çocukların amcaları yurtdışında, çocuklar amcalarının yanında kalmayı çok istiyor. Çocuklar amcamız baba gibi diyor.” (K6)

“Kimseye ihtiyacımız olmasın istiyorum. Sadece bir hayalim var, o da yurtdışına çıkmak, daha iyi fırsatlar yakalamak istiyorum, belki çocuklarım için daha iyi hayat oradadır diye düşünüyorum.” (K9)

Kriz durumlarının yarattığı travmatik etkiler genel olarak yıkım, çaresizlik ve pasif mağduriyet üzerinden değerlendirilmektedir. Oysa bu tür olağanüstü koşullar, bazı bireylerde hayatta kalma güdüsünü ve mevcut olanaklara tutunma iradesini de tetikleyebilir. Ertong Attar ve Küçükşen (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre, travmatik deneyimler her zaman edilgen bir kırılganlıkla sonuçlanmaz; aksine, bazı bireylerde güçlü bir yaşam motivasyonu ve yeniden inşa etme isteği uyandırabilir. Bu çalışmanın bulguları da benzer bir duruma ortaya koymaktadır. Deprem sonrası yaşanan çok katmanlı zorluklara rağmen, çalışmaya katılan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadın katılımcıların bir kısmı özellikle çocuklarının eğitimi ve güvenliği için daha iyi bir yaşam kurma arzularını korumakta, bu doğrultuda umut duygusunu bir direnç stratejisine dönüştürmektedirler. Katılımcılar, yurtdışı hayalleri dışında Türkiye’de kalmaları durumunda çocukları için daha iyi bir yaşam kurma umudunu da dile getirmiştir. Bu noktada umut, yalnızca duygusal bir beklenti değil, aynı zamanda içinde bulunulan koşullarla baş etmede aktif bir direnç stratejisi olarak işlev görmektedir:

“Gelecek için umudum var ama ne olacak bilemiyorum tabi. Ama illaki bir umudumuz var.” (K3)

Katılımcı 3 bu sözleriyle belirsizliklere rağmen umut etmeyi sürdürdüğünü ifade etmiştir. Diğer bazı katılımcılar da benzer şekilde, mevcut sosyal ve ekonomik yetersizlikler içinde dahi geleceğe dair bir iyileşme beklentisi taşımakta ve yaşamlarını yeniden kurma çabası göstermektedir:

“Depremden sonra geleceğe bakış açımda değişiklik olmadı, dediğim gibi yola devam ediyoruz inşallah; engellerse de bir yolu bulunur.” (K5)

“Ben çocuklarımı düşünürüm, ileri de nasıl yaşayacaklar acaba... hayatta sürekli bir şeyler değişiyor, ilerde daha iyi olur diye düşünüyorum.” (K7)

Bu ifadeler, umut olgusunun yalnızca duygusal bir beklenti değil, aynı zamanda toplumsal kırılganlıklarla baş etmede aktif bir başa çıkma aracı olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Kadınların umutlarını şekillendiren en temel unsurlardan biri de çocuklarının geleceğidir. Anneliğin getirdiği sorumlulukla, ekonomik yetersizliklere rağmen

çocukların daha iyi şartlarda yaşaması arzusu, kadınların hayata tutunma çabalarının merkezinde yer almaktadır. Kadınlar ifadelerinde, annelik rollerine vurgu yaparak özellikle çocuklarının daha iyi eğitim, sağlık ve yaşam koşullarına ulaşmasını arzu etmektedir. Bu durum, onların gelecek için kişisel umutlarını ailelerinin refahıyla ilişkilendirmelerine, ekonomik belirsizliklere rağmen çocuklarının geleceğini güvence altına alma çabalarını yansıtmaktadır:

“Depremden sonra çocuklarıma artık her şey temin etmek istiyorum. Her istediklerine yapmak istiyorum. Çocuklar rahat yaşasın istiyorum.” (K2)

“Depremden sonra en korktuğum şey çocuklara bir şey olursa hem deprem hem de kaza, ... Çocuklarımı iyi yaşatmak istiyorum.” (K9)

Kadınların geleceğe ilişkin en somut beklentilerinden biri de vatandaşlık statüsüdür. Görüşmelerde vatandaşlık, yalnızca yasal bir hak değil, aynı zamanda eğitim, sağlık, barınma ve hareket özgürlüğü gibi temel hizmetlere erişimin anahtarı olarak görülmüştür. Aynı zamanda vatandaşlık, topluma aidiyet duygusunun güçlenmesine ve toplumsal kabulün artmasına da katkı sunmaktadır.

Görüşmelerde, üniversite çağında çocuğu olan katılımcılar vatandaşlık eksikliği nedeniyle üniversite harçlarının yüksek olması, barınma yardımlarına erişememe, şehir değiştirme izninde zorluk yaşanması gibi birçok yapısal engel dile getirilmiştir. Katılımcılar, vatandaşlık elde edememenin yalnızca hukuki bir mesele değil, aynı zamanda çocuklarının geleceğine dair umutlarını zedeleyen, eğitim fırsatlarını kısıtlayan bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Nitekim, literatürde de bu duruma benzer şekilde dikkat çekilmiştir. Suriyeli bireylerin Türkiye’deki yaşamlarına dair ekonomik belirsizlikler ve gelecek kaygıları, onların çocuklarının eğitime yönelik motivasyonlarını ve genel bakış açılarını doğrudan etkilemektedir (Tekin Babuç ve Büyükaşık Çolak, 2022). Bu durum, vatandaşlık elde etmenin yalnızca bir kimlik meselesi değil, aynı zamanda toplumsal aidiyet, fırsat eşitliği ve bireysel gelişim için bir araç olarak görüldüğünü göstermektedir.

“Çocuklarım için güzel bir gelecek istiyorum. Eşimin gelmesini, ailemizin tamamlanmasını. Bir de çocuklarım vatandaşlık almayı çok istiyor... Şimdi vatandaş olsaydık, kızları üniversiteye gönderebilirdim.” (K1)

“Vatandaşlık güç kaynağı, sende onlardansın, olmayınca sıkıntı ama.” (K2)

“Vatandaşlık alsak, iyi olur hem eğitim açısından hem iş açısından daha iyi olur. Kimlik alamadık henüz ama bazı aşamalarda, 4 yıl oldu, bekliyoruz. Bu aşamalar tamamlandıktan sonra alacağız. Tabii her şekilde vatandaşlık daha iyi.” (K4)

Kadınlar yalnızca vatandaşlık değil, ekonomik yaşama katılım noktasında da daha fazla imkân talep etmektedir. Ancak ev içi sorumluluklar, çocuk bakımı ve mesleki kursların erişilemezliği, ekonomik bağımsızlık önünde ciddi engeller olarak öne çıkmaktadır. Çalışmada yer alan Suriyeli kadınlar vatandaşlık statüsü dışında, ekonomik yaşama erişimle ilgili de engellerin azaltılmasına dair bir beklenti içerisinde. Bu beklentilerini bazı kadınlar şu şekilde ifade etmiştir:

“Çalışmak istiyoruz ama çocuklar var.” (K7)

“Biz kadın olarak bir iş yapmak istiyoruz, çalışmak istiyoruz. Hem eve destek olalım hem de kendi ayaklarımız üzerinde duralım istiyoruz. Ama kurslar bize çok uzakta, ev işleri, çocuklar onları bırakıp gidemiyoruz, onlarla da gidemiyoruz. Eşlerimizin tek başına çalışması ihtiyaçları karşılamıyor. Bu enflasyonda zorlanıyoruz.” (K8)

Bu ifadeler, geçici koruma kapsamındaki göçmen kadınların, yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda kendi yaşamlarını aktif biçimde inşa etme arzusu taşıdıklarını göstermektedir. Yaşanılan travmalar ve belirsizliklere rağmen, kadınların önemli bir kısmı gelecek umudunu koruyarak, çocukları için daha güvenli ve refah dolu bir hayat kurmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak, Suriyeli kadınların gelecek tahayyülleri, umut ile kaygı arasında salınan çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Umut, burada sadece bir beklenti değil, aynı zamanda travmatik süreçlerle baş etmede aktif bir direnç mekanizması olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, göçmen politikalarının uzun vadeli, kapsayıcı ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı taşıyan bir yaklaşımla yeniden ele alınması, kadınların hem bireysel hem toplumsal iyilik halleri açısından kritik önem taşımaktadır.

“Araştırma süreci boyunca deneyimlediğim duygusal yoğunluk, görüşmelere tanıklık ederken hissettiğim sorumluluk ve zaman zaman kelimelerin yetersiz kaldığı anlar, bu çalışmanın yalnızca akademik değil, aynı zamanda derin bir insani boyutu olduğunu da bana bir kez daha hatırlatmıştır.”

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Araştırma Sonuçları

Bu araştırma, zorunlu göç ve büyük ölçekli bir doğal afetin kesişiminde bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların, kırılganlık ve dirençlilik deneyimlerini çok boyutlu bir biçimde ele almaktadır. Savaşın travmatik etkileriyle Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan bu kadınlar, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerle birlikte yeni bir krizle daha yüzleşmişlerdir. Bu bağlamda araştırma, afet sonrası süreçte kadınların kırılganlıklarını etkileyen faktörleri, geliştirdikleri dirençlilik stratejilerini ve bu stratejilerin nasıl şekillendiğini incelemeyi amaçlamıştır.

Çalışmada, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, geçici koruma statüsü ve aile-sosyal çevre ilişkileri bağlamında afetle baş etme biçimleri analiz edilmiştir. Osmaniye ilinde yürütülen araştırmada, 6 Şubat depremlerinden etkilenen geçici koruma kapsamındaki 9 Suriyeli kadınla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Kuramsal çerçeve olarak Duruş Kuramı ve Kesişimsellik yaklaşımı benimsenmiştir. Bu çerçeve, kadınların çoklu kimlikleri ve toplumsal konumları temelinde deneyimlerini daha derinlikli anlamaya olanak tanımıştır.

Araştırmanın temel bulguları şu şekilde özetlenebilir:

Kırılganlık Mekanizmaları ve Etkileri: Araştırmada kadınların hem göç hem de afet bağlamında çok katmanlı kırılganlıklar yaşadığı görülmüştür. Bu kırılganlıklar; ekonomik güvencesizlik, mahremiyet ve güvenlik eksikliği, toplumsal dışlanma, statüsüne bağlı belirsizlikler ve yeniden yerinden edilme korkusu gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkmıştır. Özellikle afet sonrası belirsizlik, geçmiş travmalarla birleşerek psikolojik kırılganlıkları derinleştirmiştir. Bununla birlikte, mekânsal ve sosyal yeniden kurulum sürecinde, barınma güvencesizliği, mahremiyet eksikliği ve vatandaş olmadığı bir toplumda dışlanma duygusu, kadınların sosyal ilişkilerini zayıflatmış ve onların yeniden topluma entegrasyonlarını zorlaştırmıştır. Kadınlara yüklenen bakım

sorumluluğu ise toplumsal cinsiyet normlarının belirginleştiği önemli bir kırılma noktasıdır.

Dirençlilik Stratejileri ve Belirleyicileri: Kadınlar, kriz dönemlerinde geliştirdikleri dirençlilik stratejileri, bireysel ve toplumsal unsurların etkileşimiyle şekillenmektedir. Annelik, çocuklara duyulan sorumluluk, dini inançlar, sosyal dayanışma ağları ve kişisel baş etme mekanizmaları bu stratejilerin temelini oluşturmaktadır. Özellikle komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri, kadınların afet sonrası süreci daha dayanılabilir hale getirmelerine katkı sağlamıştır. Kadınlar hem aile içinde hem de topluluk düzeyinde destekleyici roller üstlenmiş, bu da psikososyal dayanıklılıklarını artırmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Roller ve Geçici Koruma Statüsünün Etkisi: Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların bakım yükünü artırırken, geçici koruma statüsüne bağlı hak kısıtlılıkları kadınların kamu hizmetlerinden yararlanmasını zorlaştırmıştır. Bu durum, kadınların daha dezavantajlı konumlara itmiş, ancak aynı zamanda geçmişte yaşadıkları savaş ve göç deneyimleri sayesinde bazı baş etme mekanizmalarının yeniden mobilize edilmesine de zemin hazırlamıştır.

Destek Sistemlerinin Etkisi: Kadınların dirençliliğini artıran önemli faktörlerden biri de mikro düzeyde aile ve sosyal çevreden alınan destektir. Ancak mezzo ve makro düzeyde, kadınlar kamu kurumlarından yeterli sosyal ve ekonomik destek alamamaktan şikayetçidir. Vatandaşlık statüsüne bağlı eşitsizlikler, özellikle barınma konusunda kadınların mağduriyetlerini artırmıştır. Deprem sonrası yerleştirme politikalarında, vatandaş olan Suriyeli bireylerin şehir merkezinde bulunan, deprem sonrası deprem konutları olarak yapılan konteyner kent “Karaçay Geçici Konaklama Merkezi” gibi alanlara yönlendirilmesi, buna karşılık geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli bireylerin, Suriyeli sığınmacılar için yapılmış olan konteyner kent “Cevdetiye Geçici Barınma Merkezi” gibi şehir merkezinden uzak, giriş-çıkışları sınırlı, sosyal imkanlardan yoksun alanlara gönderilmesi, geçici koruma kapsamındaki kadınları barınma konusunda statü temelli ayrımcılığa maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Net bir ifadeyle, şehir merkezindeki konteyner kentlere vatandaş statüsündeki Suriyelilerin yerleştirilmesi, geçici koruma kapsamındakilerin ise erişimi zor alanlara gönderilmesi, statü temelli bir eşitsizlik biçimi olarak öne çıkmaktadır.

Kırılma Noktası ve Dirençlilik Arasındaki Denge: Kadınların kırılma noktaları yapısal eşitsizliklerle derinleşmektedir; ancak bu kırılma noktaları karşısında gösterdikleri dirençlilik, onların kriz süreçlerinde pasif mağdurlar olmadığını, aksine aktif mücadele

eden aktörler olduğunu ortaya koymaktadır. Kırılganlık, bireysel bir zayıflık değil; toplumsal, siyasal ve kültürel koşullarla şekillenen bağlamsal bir durumdur. Aynı şekilde, dirençlilik de yalnızca kişisel özelliklerle değil; sosyal ilişkiler, inanç sistemleri ve kültürel geçmişle güçlenen kolektif bir strateji olarak değerlendirilmelidir.

Araştırma sonuçları, toplumsal cinsiyet, geçici koruma, sınıf ve statü gibi kesişen eşitsizliklerin, kriz süreçlerinde kadınların hem yükünü artırdığını hem de baş etme yollarını biçimlendirdiğini ortaya koymuştur. Kadınlar yalnızca hayatta kalmaya değil, aynı zamanda ailelerini ve çevrelerini ayakta tutmaya yönelik aktif roller üstlenmektedir.

Kuramsal ve Uygulamalı Katkılar: Bu çalışma, Duruş Kuramı'nın bilgi üretiminde toplumsal konumun önemini vurgulayan yapısını desteklemekte; Kesişimsellik yaklaşımıyla da geçici koruma kapsamındaki kadınların çok katmanlı eşitsizliklerini görünür kılmaktadır. Kuramsal düzeyde, krizlerin toplumsal cinsiyet ve göç kimliğiyle nasıl kesiştiğini anlamaya yönelik literatüre katkı sunarken; uygulamada ise afet politikalarının cinsiyet duyarlı, statüye duyarlı ve kültürel bağlamı gözetten bir şekilde yeniden yapılandırılması gerektiğine işaret etmektedir.

Bu doğrultuda, sosyal hizmet uygulamalarının kapsayıcı, erişilebilir ve statü temelli eşitsizliklerin ortadan kaldıracak biçimde tasarlanması; geçici koruma kapsamındaki kadınların yalnızca desteklenen bireyler değil, toplumsal iyileşmenin taşıyıcıları olarak da görülmesini sağlayacaktır.

Araştırma bulguları doğrultusunda ulaşılan temel sonuçlardan ilki, *kırılganlık kavramının sabit ve bireysel bir olgu olmaktan çok, bağlamsal ve ilişkisel bir yapıya sahip olduğudur*. Kadınların kırılganlık deneyimleri, toplumsal konumları, afet sonrası çevresel koşullar, kurumsal destek mekanizmalarına erişimleri ve geçici koruma statülerine bağlı olarak farklılaşmaktadır. Bu durum, klasik anlamda kırılganlığın bireysel yetersizlikle özdeşleştirilmesini sorgulamakta ve kırılganlığı toplumsal olarak inşa edilen bir süreç olarak ele almaktadır.

İkinci olarak, *dirençlilik stratejilerinin yalnızca bireysel kaynaklara dayanmadığı, aynı zamanda sosyal ilişkiler, inanç sistemleri, geçmiş yaşam deneyimleri ve kültürel normlarla şekillendiğidir*. Bu stratejiler; annelik, aile içi dayanışma, dini inançlar, sosyal çevre desteği ve topluluk içi sorumluluk alma biçimlerinde somutlaşmıştır. Kadınların kriz karşısında sergilediği bu aktif duruş, onların görünmeyen ama etkili kriz yönetimi aktörleri olduklarını göstermektedir.

Üçüncü olarak, *toplumsal cinsiyet rollerinin kriz dönemlerinde kadınlara yüklenen sorumlulukları artırdığıdır*. Kadınlar hem aile içi bakımın hem de topluluk içi destek

rollerinin esas taşıyıcıları olarak öne çıkmış; bu durum, onların fiziksel ve psikolojik yükünü artırarak kırılganlıklarını derinleştirmiştir.

Dördüncü olarak, *kurumsal desteklere bağımlılık ve geçici koruma statüsünün getirdiği belirsizlik, kadınların afet sonrası hizmetlere olan ihtiyaçlarını zorunlu kıldığı ve geçici koruma kapsamı, kurumsal ve toplumsal dışlanma duygusunu pekiştirdiğidir*. Statü temelli eşitsizlik ve bürokratik engeller, kadınların hem haklara erişimini hem de dayanıklılıklarını zedelemiş ve geri gönderilme duygusunu gün yüzüne çıkarmıştır.

Beşinci ve belki de en çarpıcı sonuç ise, *kadınların kriz dönemlerinde yalnızca hayatta kalmaya çalışmadıkları, aynı zamanda toplumsal düzeyde krizleri yönetme sorumluluğunu üstlendikleridir*. Bu bağlamda kadınlar, ailelerini ve çevrelerini ayakta tutan, kolektif yaşamın sürekliliğini sağlayan aktif özneler olarak konumlanmaktadır.

Araştırma sonuçları, Duruş Kuramının bilgi üretiminde deneyimin toplumsal konumla ilişkisini vurgulayan yapısını desteklemektedir. Aynı zamanda Kesişimsellik yaklaşımı, geçici koruma kapsamındaki kadınların toplumsal cinsiyet, etnisite, sınıf ve statüye dayalı çok katmanlı eşitsizlikler içinde konumlandığını göstermektedir. Bu teorik çerçeveler, araştırmada ele alınan kırılganlık ve dirençlilik dinamiklerini çok boyutlu bir biçimde anlamayı ve açıklamayı mümkün kılmıştır.

Tüm bu bulgular hem kuramsal hem de pratik düzeyde önemli sonuçlar doğurmaktadır. *Kuramsal olarak*, kriz süreçlerinde toplumsal cinsiyetin, geçici koruma kimliğinin ve kırılganlığın kesişimsel doğasını anlamaya yönelik literatüre özgün bir katkı sunarken; *pratik olarak*, afet yönetimi politikalarının toplumsal cinsiyet duyarlılığı ve kapsayıcılık açısından yeniden ele alınması gerektiğini göstermektedir. Özellikle yerel düzeyde sunulan hizmetlerde geçici koruma kapsamındaki kadınların ihtiyaçlarının ve dirençlilik potansiyellerinin görünür kılınması bireysel ve toplumsal iyileşme süreçlerine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma, afet süreçlerinde kadınların kırılganlıklarını yalnızca mağduriyet ekseninde değil; toplumsal ilişkiler ve geliştirdikleri dirençlilik stratejileriyle iç içe geçmiş çok katmanlı bir yapı olarak ele alarak literatüre anlamlı bir katkı sunmaktadır. Kadınları yalnızca “*güçlü ve direnen figürler*” olarak idealize etmekten ziyade, kırılganlıkla iç içe geçmiş bir dirençlilik biçimini ortaya koymaktadır. Araştırmanın bulguları, kadınların deneyimlerinin yalnızca tek bir kimliğe indirgenemeyeceğini; aksine, toplumsal cinsiyet, göç statüsü, sınıfsal konum, kültürel normlar ve afet sonrası yaşam koşullarının etkileşimiyle şekillendiğini göstermektedir. *Kesişimsellik yaklaşımı*, bu çok boyutlu yapıyı görünür kılarak hem kırılganlıkların hem de dirençliliklerin

bağlamsal doğasını anlamamıza olanak sağlamıştır. Bu nedenle, kriz süreçlerinde politika üretiminden sosyal hizmet uygulamalarına kadar her düzeyde kesişen eşitsizliklerin hesaba katılması zorunludur.

Bu araştırmanın sonuçları, yalnızca geçici koruma kapsamındaki kadınların yaşadıkları kırılganlık ve dirençlilik süreçlerini değil, aynı zamanda bu deneyimlerin bilgi üretimindeki rolünü de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda çalışma, *duruş kuramı* çerçevesinde kadınların toplumsal konumlarına dayalı özgün bilgi üretim süreçlerine dikkat çekmektedir. Göç, toplumsal cinsiyet ve sınıfsal eşitsizlik gibi çok katmanlı yapılarla şekillenen yaşam deneyimleri, yalnızca edilgen anlatılar değil; toplumsal gerçekliği dönüştürme potansiyeli taşıyan aktif bilgi kaynaklarıdır. Kesişimsellik yaklaşımı ile birlikte ele alındığında, duruş kuramı; kadınların farklı toplumsal konumlarından kaynaklanan bilgi ve direniş biçimlerini görünür kılmakta, sosyal politikaların ve destek mekanizmalarının yeniden düşünülmesine olanak tanımaktadır. Bu yönüyle çalışma, kadınların yaşantılarını yalnızca analiz nesnesi olarak değil, aynı zamanda toplumsal dönüşüm için bir bilgi üretim zemini olarak konumlandırmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu tez çalışması, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların afet süreçlerinde karşılaştıkları çok katmanlı kırılganlıkları ve geliştirdikleri dirençlilik biçimlerini analiz ederek, sosyal politika, hizmet sunumu ve akademik üretim alanlarında çok düzeyli öneriler geliştirmiştir. Öneriler, araştırma bulguları ve kuramsal çerçevenin doğal bir uzantısı olarak, bağlamsal, kültürel ve yapısal farklılığı esas alan bütüncül bir yaklaşımla sunulmuştur.

Politika ve Uygulama Önerileri:

- *Kültürlerarası Hizmet Modelleri Geliştirilmelidir:* Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığı, afet sonrası destek programlarında geçici koruma kapsamındaki kadınlara yönelik kültürlerarası, çok dilli ve toplumsal cinsiyet duyarlı hizmet modelleri geliştirmelidir. Yerel halk ile etkileşimi teşvik edecek çevrimiçi ve yüz yüze eğitim programları bu sürece katkı sunabilir.
- *Kadınların Ekonomik Güçlenmesi Desteklenmelidir:* Annelik gibi toplumsal cinsiyet rollerinden doğan sorumluluklar göz önünde bulundurularak,

kadınların bireysel becerilerini kullanabilecekleri üretime dayalı projeler (evden üretim, kadın kooperatifleri vb.) teşvik edilmelidir.

- *Sosyal Yardımlarda Geçiş Desteği Sağlanmalıdır:* Yardımlara sürekli bağımlılığı önleyecek sistemler tasarlanmalı; kadınlar psikososyal desteklerle geçiş sürecine hazırlanmalıdır. Böylece yardımların kesilmesi yeni travmalara neden olmadan geçiş sağlanabilir.
- *Afet Süreçlerinde Uzman Müdahale Ekipleri Kurulmalıdır:* Geçici koruma kapsamındaki kadınların özgün ihtiyaçlarına duyarlı, afet ve göç alanında uzman sosyal hizmet personelleriyle kapsayıcı müdahale modelleri geliştirilmeli; aile danışmanlığı toplumsal düzeyde yeniden yapılandırılmalıdır. Aile danışmanlığı ve sosyal hizmet uygulamaları, yalnızca bireysel değil; toplumsal düzeyde de kapsayıcı, kültürel açıdan duyarlı ve bütüncül yaklaşımlarla yapılandırılmalıdır.

Akademik ve Araştırma Alanına Yönelik Önerileri:

- *Disiplinler arası Araştırmalar Desteklenmelidir:* Göç, afet, toplumsal cinsiyet ve dirençlilik konularını içeren sosyal hizmet, sosyoloji, psikoloji, kadın çalışmaları gibi alanları birleştiren disiplinler arası çalışmalar artırılmalıdır.
- *Dirençlilik Dinamikleri Mikro Düzeyde İncelenmelidir:* İnanç, çocuklara duyulan sorumluluk, kimlik stratejileri gibi dirençlilik faktörlerine odaklanan yerel düzeyli mikro analizler, sosyal hizmet modellerine doğrudan katkı sunabilir. Afet, travma ve toplumsal uyum süreçlerini kapsayan disiplinler arası çalışmalar (sosyal hizmet, sosyoloji, psikoloji, kadın ve aile çalışmaları) teşvik edilmelidir.
- *Uygulamalı Araştırma ve Saha Çalışmaları Teşvik Edilmelidir:* Üniversiteler ile kamu kurumları arasında iş birliğine dayalı, saha temelli araştırmalar ve kriz planlamaları desteklenmelidir.

Yerel Yönetimler ve STK'lara Yönelik Öneriler:

- *Geçici Koruma kapsamındaki Kadınların Sürece Katılımı Sağlanmalıdır:* Yardım alan değil, katkı sunan bireyler olarak geçici koruma kapsamındaki kadınların afet planlamasına aktif katılımı teşvik edilmeli; özellikle geçici barınma alanlarında kadın temsilcilerin seçilmesi sağlanmalıdır.
- *Mahalle Temelli Dayanışma Ağları Kurulmalıdır:* Sosyal sermayeyi güçlendirecek projeler desteklenmeli, kadınların katılımıyla yerel dayanışma ağları oluşturulmalıdır.

- *Eğitim ve Uyum Programları Yaygınlaştırılmalıdır:* Dil kursları, mesleki eğitimler ve kültürel uyum atölyeleri kadınlar ve çocuklara yönelik erişilebilir biçimde sunulmalıdır. Nitelikli eğitime erişim artırılmalıdır.
- *Sosyal Girişimler ve Öz Yeterlilik Odaklı Projeler Teşvik Edilmelidir:* Yardım temelli yaklaşımların ötesine geçilerek, kadınların kendi yaşamlarını sürdürebilecekleri ekonomik modeller desteklenmelidir.
- *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Güçlendirilmelidir:* Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşı duyarlılık artırılmalı, kadınların karar alma mekanizmalarındaki temsiliyeti güçlendirilmelidir.
- *Afet Politikaları Kesişimsellik Temelli Tasarlanmalıdır:* Geçici koruma, toplumsal cinsiyet ve sosyoekonomik statü gibi kesişen faktörler göz önünde bulundurularak kriz planlamaları yapılmalıdır.

Toplumsal Bilinç ve Empati Geliştirme:

- *Kadınlar Arası Dayanışma Platformları Kurulmalıdır:* Mahalle temelli kadın grupları ve psikososyal destek grupları aracılığıyla hem sosyal destek sağlanmalı hem de toplumsal farkındalık artırılmalıdır.
- *Toplumsal Empati Geliştirilmelidir:* Dışlanmayı önlemek amacıyla geçici koruma kapsamındaki kadınların yaşantılarına dair kamuoyunu bilgilendiren, kapsayıcı ve insan onuruna dayalı farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. “Her insan değerlidir” anlayışı, toplumsal yaşamın her alanında somut olarak hissedilmelidir.
- *Geçici Koruma kapsamındaki Kadınların Öyküleri Görünür Kılınmalıdır:* Dirençleri, katkıları ve toplumsal rolleri; medya, eğitim ve kamu programları yoluyla duyarlı bir dil kullanılarak yansıtılmalıdır.
- *Topluluk Temelli Dayanışma Mekanizmaları Geliştirilmelidir:* Aile, komşuluk ve toplumsal dayanışmayı güçlendirecek, kriz dönemlerinde bağları pekiştirecek yapılar desteklenmelidir.

Son Söz

Bu tez, savaş, göç ve afet gibi çoklu krizlere maruz kalan kadınların yalnızca mağdur değil; aynı zamanda dirençli, üretken ve umut taşıyan bireyler olduğunu ortaya koymaktadır. Göçmen kadınların krizler karşısında geliştirdikleri stratejiler, sürdürülebilir toplumsal uyum ve barışın inşasında önemli ipuçları sunmaktadır.

“*Her insan değerlidir*” anlayışıyla bu kadınların topluma etkin biçimde katılması, yalnızca etik bir sorumluluk değil, aynı zamanda kapsayıcı ve adil bir toplumun inşası için bir zorunluluktur.

KAYNAKÇA

- Abbott, R. P., W. R. S. (2020). Narratives of faith from the haiti earthquake: Religion, natural hazards and disaster response. Edited by R.P. Abbott ve R.S. White. Routledge, 2019. Pp. 125. *Religious Studies Review*, 46(3), 411–411. <https://doi.org/10.1111/rsr.14690>.
- Abu-Saad, I. (2008). Where inquiry ends: The peer review process and indigenous standpoints. *American Behavioral Scientist*, 51(12), 1902–1918. <https://doi.org/10.1177/0002764208318939>.
- Açıkalın, O. (2018). Türkiye’ye ilişkin sosyal boyutlu deprem yazınına eleştirel bir bakış. *Resilience Journal*, 2(2), 85–104. <https://doi.org/10.32569/resilience.486976>.
- Adger, W. N. (2000). Social and ecological resilience: Are they related? *Progress in Human Geography*, 24(3), 347–364.
- Ajibade, I., McBean, G., ve Bezner-Kerr, R. (2013). Urban flooding in Lagos, Nigeria: Patterns of vulnerability and resilience among women. *Global Environmental Change*, 23(6), 1714–1725. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.08.009>.
- Akbal, A., ve Taşbaş, S. (2024). Depremde kadın olmak: Osmaniye Düziçi çadır kent örneği. *Kent Akademisi*, 17(2), 651–666. <https://doi.org/10.35674/kent.1425504>
- Aker, A. T., Ayata, B., Özeren, M., Buran, B., ve Bay, A. (2002). Zorunlu iç göç: Ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(2), 97–103.
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. *EKEV Akademi Dergisi*, ICOAEF Özel Sayısı, 97-108. (IV. Science [ICOAEF’18] kapsamında sunulmuştur.).
- Akpolat, Y., Kaya, G., Çalışkan, A., ve Karaağaç, Ş. (2021). İzmir deprem afetinden etkilenenler üzerine sosyolojik bir araştırma: Depremle ilgili toplumsal bilinci

etkileyen faktörlerin analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 723–753. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.841864>.

Aldrich, D. P. (2012). *Building resilience: Social capital in post-disaster recovery*. The University of Chicago Press.

Alexander, D.E. (2015). Disaster and emergency planning for preparedness, response, and recovery. In *Oxford Research Encyclopedia of Natural Hazard Science* (pp. 1-20). Oxford University Press. <http://dx.doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.0...>

Alkan, R., ve Tandoğan, Ö. (2023). Türkiye’deki doğal afetlerin kadın sağlığı üzerine etkileri: Doğal afet ve kadın sağlığı. *Balkan Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 122–130. <https://doi.org/10.61830/balkansbd.1389064>.

Altıparmak, İ. B., ve Birel, E. (2024). 6 Şubat 2023 depremi sonrasında sosyal yaşamın toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi: Nurdağı örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 41(1), 113–134. <https://doi.org/10.32600/huefd.1304991>.

Altıok, B., Arıcı, A., ve Özüçelik, D. N. (2025). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkileri ve sosyal hizmet müdahaleleri [6 February 2023 Kahramanmaraş earthquakes effects on women and children and social work interventions]. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 11 (52), 1-37. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15244885>.

Anwar, J., Mpofu, E., Matthews, L. R., Shadoul, A. F., ve Brock, K. E. (2011). Reproductive health and access to healthcare facilities: Risk factors for depression and anxiety in women with an earthquake experience. *BMC Public Health*, 11(523), 1–13. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-523>.

Arora, S. (2022). Intersectional vulnerability in post-disaster contexts: lived experiences of Dalit women after the Nepal earthquake, 2015. *Disasters*, 46: 329-347. <https://doi.org/10.1111/disa.12471>.

- Ashraf, M. A., ve Azad, Md. A. K. (2015). Gender issues in disaster: Understanding the relationships of vulnerability, preparedness and capacity. *Environment and Ecology Research*, 3(5), 136–142. <https://doi.org/10.13189/eer.2015.030504>
- Atasü Topcuoğlu, R. (2016). Göç yazınındaki düzenli ve düzensiz göç kavramları: İnsan hakları temelinde bir kavramsal sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*, 34, 1–20.
- Ayata, G., Kapdan, Ö., Ozan, Ö., Gürbüz, N., ve Onuk, B. (2023). Deprem bölgesinde kadın olmak. *Reflektif: Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 403–417. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.113>
- Aydogmus, A. Y. (2017). Türk hukukunda geçici korumadan yararlananların sınır dışı edilmesi. *Public and Private International Law Bulletin*, 37(2).
- Bakbak, D. (2019). A Search into the container camps of Syrian refugees. *Akademik Bakış*, 11(23).
- Bakır, E., Dağlı, E., Aktaş Reyhan, F., ve Topkara, N. (2024). Deprem bölgesinde yaşayan gebelerin yaşadıkları stresin, gebeliği algılama durumlarına etkisi. *TOĞÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1–11.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368–388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 1–26. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1>.
- Barkın, E. (2014). 1951 tarihli mültecilikliğin önlenmesi sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/398152>.
- Bayır Aydın, S., ve Aydoğan, C. T. (2024). Konut tasarımında modüler yaklaşım: Yeniden konumlandırılabilir yaşam birimleri ve sürdürülebilir çözümler. *Journal of Interior Design and Academy*, 4(1), 78–94. <https://doi.org/10.53463/inda.20240254>.

- Becerikli, K., ve Varol, C. (2024). Sosyal Sermayenin Göçmen Girişimci Ağlarının Oluşum Sürecindeki Önemi ve Katkısı. *Bölgesel Kalkınma Dergisi*, 02(01), 62–79. <https://doi.org/10.61138/bolgeselkalkinmadergisi.1444499>.
- Berger, R. (2004). *Immigrant women tell their stories*. New York, NY: The Haworth Press. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9781315808864>.
- Bergstrand, K., Mayer, B., Brumback, B., ve Zhang, Y. (2015). Assessing the relationship between social vulnerability and community resilience to hazards. *Social Indicators Research*, 122(2), 391–409. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0698-3>.
- Beşpınar, F. U., ve Beşpınar, Z. (2023). 6 Şubat depremlerinin ardından toplumsal cinsiyet ve kadın hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Ankara Barosu Dergisi*, 81 (Deprem Özel Sayısı-I Kamu Hukuku Ekimi), 467–502. <https://doi.org/10.30915/abd.13813376>.
- Biehl, K., ve Daniş, D. (Eds.). (2020). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları*. SU-GENDER Göç Araştırmaları Merkezi. Tasarım: Gökçen Taner. Katkıda bulunanlar: Altunkaynak Vodina, S., Çağlar Chesley, M., Dedeoğlu, S., Ekiz Gökmen, Ç., Gönül, M., Koçak, H., Sevlü, H., ve Uçar, C.
- Bilican Gökkaya, V., ve Ayan, S. (2017). Sosyal öğrenme kuramı ve aile içi şiddet. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(48), 1307–9581.
- Bilican Gökkaya, V. (2021). Afetler ve toplumsal cinsiyet üzerine. In H. Karakaya ve V. Bilican Gökkaya (Eds.), *Toplumsal cinsiyete dair* (ss. 71–93). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bradshaw, S., ve Fordham, M. (2013). *Women, girls and disasters*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, www.gdnonline.org.
- Braun, V., ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.
- Budhathoki, S. S., Bhattachan, M., Castro-Sánchez, E., Sagtani, R. A., Rayamajhi, R. B., Rai, P., ve Sharma, G. (2018). Menstrual hygiene management among women

and adolescent girls in the aftermath of the earthquake in Nepal. *BMC Women's Health*, 18(1). Article 33. <https://doi.org/10.1186/s12905-018-0527-y>.

Bülbül Pehlivan, S. (2024, Aralık 12). Analiz: Suriye iç savaşı. Türkiye Araştırmaları Vakfı. Erişim tarihi: 6 Haziran 2025, <https://www.turkiyearastirmalari.org/2024/12/12/yayinlar/analiz/analiz-i-suriye-ic-savasi/>

Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59(1), 20–28. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.1.20>.

Castles, S., de Haas, H., ve Miller, M. J. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world* (5th ed.). Palgrave Macmillan.

Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED). (2023). *Disasters: 1 year in review 2022*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, https://cred.be/sites/default/files/2022_EMDAT_report.pdf.

Ceyhan, E. K., ve Yıldırım, A. (2023). Afetlere müdahalede sosyal hizmetin çok boyutlu rol. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 779–786.

Chaudhary, D., Sharma, B.D., Shrestha, S., Gautam, S. ve Dhital, R. (2024). Impact of Improper Shelters on Women on the Aftermath of Jajarkot Earthquake in West Rukum, Nepal. *Journal of Environment Sciences*, 10(1), 154–162. <https://doi.org/10.3126/jes.v10i1.67033>.

Collins, P. H. (1990). *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. Boston: Unwin Hyman.

Collins, P. H. (1998). *Fighting words: Black women and the search for justice*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Collins, P. (2000). *Black feminist thought* (2nd ed.). New York, NY: Taylor ve Francis.

Coppola, D.P. (2011). *Introduction to international disaster management* (2nd ed.). Butterworthh- Heinemann. <https://doi.org/10.1016/C2009-0-64027-7>.

- Coşkun, S., ve Ulusoy, M. D. (2024). Afetler karşısında kırılganlık ve dirençliliği temellendirmek: Sermaye temelli bütüncül bir bilişsel ve operasyonel model önerisi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 14, 97–117. <https://doi.org/10.13114/mjh.1447477>.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), Article 8. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <http://chicagounbound.uchicago.edu/uclfhhttp://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1989/iss1/8>.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://about.jstor.org/terms>.
- Creswell, John W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (3rd ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Cutter, S. L. (1996). Vulnerability to environmental hazards. *Progress in Human Geography*, 20(4), 529–539.
- Cutter, S. L. (2003). The vulnerability of science and the science of vulnerability. *Annals of the Association of American Geographers*, 93(1), 1–12. <https://doi.org/10.1111/1467-8306.93101>.
- Cutter, S. L., ve Emrich, C. T. (2006). Moral hazard, social catastrophe: The changing face of vulnerability along the hurricane coasts. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 604(1), 102–112. <https://doi.org/10.1177/0002716205285515>.
- Cvetković, V. M., Roder, G., Öcal, A., Tarolli, P., ve Dragičević, S. (2018). The role of gender in preparedness and response behaviors towards flood risk in Serbia.

International Journal of Environmental Research and Public Health, 15(12).
<https://doi.org/10.3390/ijerph15122761>.

- Çağlıyaner, M. (2023). Depremi etkilediği Osmaniye’de en fazla yıkım kent merkezinde gerçekleşti. Erişim tarihi: 27 Nisan 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/depremin-etkiledigi-osmaniye-de-en-fazla-yikim-kent-merkezinde-gerceklesti/2868167#:~:text=%22Asr%C4%B1n%20felaketi%22nde%20en%20fazla,de%2011%20bina%20enkaza%20d%C3%B6nd%C3%BC>.
- Çakır, M. (2019). *Geçici Barınma Merkezlerindeki Suriyeli Mültecilerin Boş Zaman Davranışları*. (Yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı). Danışman: Prof. Dr. Suat Karaküçük.
- Çetin Aydın, G., ve Aytaç, S. (2023). Depremi dezavantajlı gruplardan biri olan depremzede kadınlar üzerindeki psiko-sosyal etkisi: Nitel bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 2195–2218. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.1281904>.
- Çiftçi Kırac, F. (2024). Deprem bölgesindeki bireylerde sosyal desteğin genel sağlık durumu üzerindeki etkisi. *EKEV Akademi Dergisi*, 100, 188–198. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1563125>.
- Demir, Ş., ve Ceylan, M. A. (2022). Osmaniye Şehrini Nüfus Özellikleri. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(1), 26–59. <https://doi.org/10.54990/okufed.1129464>.
- Demirbilek, Ö., ve Gökaya, E. (2025). Afetlerin demografiye etkisi: Kahramanmaraş depremleri örneği. In *ASES III. Uluslararası Afet Kongresi* (pp. 284–296). <https://www.researchgate.net/publication/389497571>.
- Doğulu, C., İkizer, G., ve Karanci, A. N. (2021). A psychosocial perspective on community resilience and preparedness in the context of earthquakes in Turkey. In Y. Dilek, Y. Ogawa ve Y. Okubo (Eds.), *Characterization of modern and historical seismic–tsunamic events, and their global–societal impacts* (Geological Society, London, Special Publications, Vol. 501, pp. 405–423). Geological Society of London. <https://doi.org/10.1144/SP501-2019-110>.

- DeVault, M. (2013). Review: *Institutional ethnography: A feminist sociology of institutional power* [Review of the books *Social Working: An Ethnography of Front-Line Practice* by G. A. J. de Montigny, *Making Gray Gold: Narratives of Nursing Home Care* by T. Diamond, *The Politics of Community Services: Immigrant Women, Class, and State* (2nd ed.) by R. Ng, *Managing to Nurse: Inside Canada's Health Care Reform* by J. M. Rankin ve M. L. Campbell, *Writing the Social: Critique, Theory, and Investigations* by D. E. Smith]. *Contemporary Sociology*, 42(3), 332–340. <https://www.jstor.org/stable/23524465>.
- Dirikgil, N. (2022). Zorunlu göç kavramının hukuki kapsamı ve zorunlu göç sonucu yerinden edilen kişilerin uluslararası hukukta korunması. *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 67-88. <https://www.jurix.com.tr/article/31269?u=0&c=0>.
- Drolet, J., Dominelli, L., Alston, M., Ersing, R., Mathbor, G., ve Wu, H. (2015). Women rebuilding lives post-disaster: Innovative community practices for building resilience and promoting sustainable development. *Gender and Development*, 23(3), 433–448. <https://doi.org/10.1080/13552074.2015.1096040>.
- Ekelund, H. (2009). *The age of migration: International population movements in the modern world*. *Journal of Contemporary European Research*, 5(2). <https://doi.org/10.30950/jcer.v5i2.188>.
- Enarson, E. (1998). Through women's eyes: A gendered research agenda for disaster social science. *Disasters*, 22(2), 157–173. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00083>.
- Enarson, E. (2000). Gender Equality, Work, and Disaster Reduction: Making the Connections. *Gender and Natural Disasters*. <https://www.researchgate.net/publication/228905667>.
- Enarson, E. (2007). Identifying and addressing social vulnerabilities. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.researchgate.net/publication/312557682>
- Enarson, E. (2012). *Women Confronting Natural Disaster: From Vulnerability to Resilience*. Lynne Rienner Publishers.

- Enarson, E., ve Dhar Chakrabarti, P. G. (Eds.). (2009). *Women, gender and disaster: Global issues and initiatives*. SAGE Publications India Pvt Ltd.
- Enarson, E., ve Fordham, M. (2001). From women's needs to women's rights in disasters. *Environmental Hazards*, 3, 133–136.
- Erman, A., De Vries Robbé, S. A., Thies, S. F., Kabir, K., ve Maruo, M. (2021, March 3). *Gender dynamics of disaster risk and resilience: Existing evidence*. World Bank Group. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.worldbank.org/en/topic/disasterriskmanagement/publication/gender-dynamics-of-disaster-risk-and-resilience>.
- Ertong Attar, G., ve Küçükşen, D. (2019). Somehow familiar but still a stranger: Syrian students in Turkish higher education. *Journal of International Migration and Integration*, 20(4), 1041–1053. <https://doi.org/10.1007/s12134-018-00647-8>.
- Ferris, E., ve Kirişci, K. (2016). *The consequences of chaos: Syria's humanitarian crisis and the failure to protect*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Fothergill, A. (1996). Gender, risk, and disaster. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 14(1), 33–56. <https://doi.org/10.1177/028072709601400103>.
- Fullerton, M. (2024). Temporary protection in the United States and the European Union: Same words, vastly different meanings. *University of Pennsylvania Journal of Law ve Public Affairs*, 9(1).
- Galindo, D. L. (2016). *Trauma, resilience, hope, and religious coping in Haiti* (Doctoral dissertation). Graduate Department of Clinical Psychology, George Fox University, Newberg, OR.
- Gökalp Yılmaz, F. G. (2021). Doğal afetler, toplumsal değişme ve dirençlilik ilişkisi: Toplumsalın yeniden inşası üzerine bir değerlendirme. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(2), 119–132. <https://doi.org/10.52108/2757-5942.2.2.8>.
- Gianotti, C. J. (2017). *Distress to growth: Impact of religious coping as a moderator on meaning making, posttraumatic stress symptoms, and posttraumatic growth in veterans* (Doctoral dissertation, Northcentral University).

- Gonzales, R. G., ve Sigona, N. (2017). *Within and beyond citizenship: Borders, membership and belonging*. British Sociological Association. <https://doi.org/10.4324/9781315268910>.
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve vatandaşlık: Yerel halk ve suriyeli sığınmacılar çerçevesinde bir değerlendirme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 678–705. <https://doi.org/10.26466/opus.341263>.
- Gürer, B. (2007). *Bireysel ve sosyal farklılıkları sosyal bütünleşmeye dönüştürmede din eğitimi açısından Kur'an'ın rolü* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi). ProQuest Dissertations ve Theses Global. (Order No. 28518563)
- Hancock, A. M. (2007). Intersectionality as a normative and empirical paradigm. *Politics and Gender*, 3(2), 248–254. <https://doi.org/10.1017/S1743923X07000062>.
- Haraway, D. (1988). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist Studies*, 14(3). <https://about.jstor.org/terms>.
- Harding, S. (1993). Rethinking standpoint epistemology: What is ‘strong objectivity’? In L. Alcoff ve E. Potter (Eds.), *Feminist epistemologies* (pp. 49–82). New York, NY: Routledge.
- Harding, S. (2004). A socially relevant philosophy of science? Resources from standpoint theory’s controversiality. *Feminist Science Studies*, 19(1), 25–47. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.jstor.org/stable/3810930>.
- Harding, S. (2009). Standpoint theories: Productively controversial. *Hypatia*, 24(4), 192–200. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.jstor.org/stable/20618189>.
- Hartsock, N. C. M. (2017). The feminist standpoint: Toward a specifically feminist historical materialism. McCann, I. C. ve Kim, S. K. (Eds.), *Feminist theory reader* (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315680675>.
- Hastuti, H., Widodo, E., ve Giyarsih, S. R. (2024). Woman in the vulnerability and disaster risk of merapi eruption. *JPG (Jurnal Pendidikan Geografi)*, 11(2). <https://doi.org/10.20527/jpg.v11i2.18434>.

- Hekman, S. (1997). Truth and method: Feminist standpoint theory revisited. *Signs*, 22(2), 341–365. <http://www.jstor.org/stable/3175275>.
- Ho, J. M. C., Chan, A. S. W., Luk, C. Y., ve Tang, P. M. K. (2021). Book Review: The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.704974>.
- Horton, L. (2012). After the earthquake: Gender inequality and transformation in post-disaster Haiti. *Gender and Development*, 20(2), 295–308. <https://doi.org/10.1080/13552074.2012.693284>.
- Hou, C., ve Wu, H. (2020). Rescuer, decision maker, and breadwinner: Women's predominant leadership across the post-Wenchuan earthquake efforts in rural areas, Sichuan, China. *Safety Science*, 125. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2020.104623>.
- Intemann, K. (2010). *25 Years of feminist empiricism and standpoint theory: Where are we now?* Source (Vol. 25). *Hypatia*, 25(4), 778–796. <https://doi.org/10.1111/j.1527-2001.2010.01112>.
- International Disaster Law Project. (2018). *Gender Based Violence in Disasters Information Sheet*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <http://www.redcross.ie>
- International Organization for Migration [IOM]. (2009). *Glossary on migration* (2nd ed., No. 18). Geneva, Switzerland: International Organization for Migration. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_1_en.pdf.
- Işık, E. (2024). Afet ve kadın: Toplumsal cinsiyete dayalı zarar görbilirlik, afet yönetimi, ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 7(2), 882–909. <https://doi.org/10.33708/ktc.1506810>.
- Islam, R. Md. (2011). Vulnerability and coping strategies of women in disaster: A study on coastal areas of Bangladesh. *The Arts Faculty Journal*. July 2010–June 2011, 55–75.

- İrdem, İ., ve Mert, E. (2023). Deprem dirençli kent ve acil afet yönetimi: Türkiye örneği. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 4(2), 241–276. <https://doi.org/10.58658/kaypod.1319821>.
- İştar Işıklı, E. (2024). Kadın afetzelere yönelik sosyal koruma tedbirlerinin incelenmesi: 6 Şubat depremleri örneği. *Memleket Siyaset Yönetim*, 19(43), 491–516. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1462697>.
- Karanci, N. (2013). Facilitating community participation in disaster risk management: Risk perception and preparedness behaviours in Turkey. In H. Joffe, T. Rossetto ve J. Adams (Eds.), *Cities at risk: Living with perils in the 21st century* (Advances in Natural and Technological Hazards Research, Vol. 33, pp. 93–108). Dordrecht: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-6184-1>.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların kentlerde neden oldukları güvenlik riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), 51–74. <https://doi.org/10.17065/huniibf.297796>.
- Karip, S., Tekin, M., ve Daşbaş, S. (2024). Okul çağında çocuğa sahip annelerin deprem sonrası yaşam deneyimleri. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 6(2), 508–526. <https://doi.org/10.46464/tdad.1489443>.
- Kasapoğlu, A., ve Ecevit, M. (2003). Impact of the 1999 East Marmara Earthquake in Turkey. *Population and Environment*, 24(4), 339–354. <https://doi.org/10.1023/a:1022453722574>.
- Kaunert, C., ve Léonard, S. (2012). The development of the EU asylum policy: Venue-shopping in perspective. *Journal of European Public Policy*, 19(9), 1396–1413. <https://doi.org/10.1080/13501763.2012.677191>.
- Kerber, K. (2002). The Temporary Protection Directive. *European Journal of Migration and Law*, 4, 193–214. <http://register.consilium.eu.int/>
- Keskin Töre, F., Nacar, G., ve Hatun, B. (2024). Asrın felaketinde gebe olmak: Deprem sonrası travma düzeyinin gebelik yakınmaları ve yaşam kalitesi üzerine etkisi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi (SABD)*, 14(3), 388–395.

- Kirişci, K. (2014). Syrian refugees and Turkey's challenges: Going beyond hospitality. *Brookings Institution*.
- Kirişci, K. (2016). Turkey's role in the Syrian refugee crisis: An interview with Kemal Kirişci. *Georgetown Journal of International Affairs*, 17(2), 80–85. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://about.jstor.org/terms>
- Kiyak, S., ve Batı, S. (2024). The relationship between menstrual cycle pattern and post-traumatic stress in women following the 2023 earthquake in Turkey. *Brain and Behavior*, 14(9), e70034. <https://doi.org/10.1002/brb3.70034>
- Küçük, H. (2022). *Toplumsal cinsiyet bağlamında göç sürecinde kadın ve erkek*. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1(3), 26–37.
- Kumar, S. J. G. (2000). Disaster management and social development. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 20(7), 66–81. <https://doi.org/10.1108/01443330010789007>
- LaCroix, E. (2023). Studying-up in qualitative research: Lessons from Member checking in a qualitative case study. SAGE Publications. <https://doi.org/https://doi.org/10.4135/9781529626742>
- Laçiner, V., ve Yavuz, Ö. (2013). Van depremi örneğinde afetler sonrası yapılan yardımlar ve hukuki çerçevesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 114–135.
- Le Masson, V., Norton, A., ve Wilkinson, E. (2015). *Gender and resilience* (Working paper). Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://media.odi.org/documents/9890.pdf>
- Le Masson, V. (2016) *Gender and resilience: From theory to practice* (Working paper). Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.cakex.org/sites/default/files/documents/10224.pdf>
- Lei, Y., Wang, J., Yue, Y., Zhou, H., ve Yin, W. (2013). Rethinking the relationships of vulnerability, resilience, and adaptation from a disaster risk perspective. *Natural Hazards*, 70(1), 609–627. <https://doi.org/10.1007/s11069-013-0831-7>

- Lenz, B. (2004). *Postcolonial fiction and the outsider within: Toward a literary practice of feminist standpoint theory*. *NWSA Journal*, 16 (2) Summer (Vol. 16).
- Losleben, L. K., ve Musubika, S. (2023). *Intersectionality*. Routeledge.
- Mechanic, D., ve Tanner, J. (2007). Vulnerable people, groups, and populations: Societal view. *Health Affairs*, 26(5), 1220–1230. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.26.5.1220>.
- Mızrak Şahin, B., ve Kabakçı, E. N. (2024). Breastfeeding experiences of mothers staying in temporary shelter areas in disaster-affected provinces in the 2023 Türkiye earthquake. *Journal of Human Lactation*, 40(4), 613–622. <https://doi.org/10.1177/08903344241273367>.
- Moawad, P., ve Andres, L. (2020). Decoding Syrian refugees' COVID-19 vulnerability in informal tented settlements: A community-/refugee-led approach to mitigate a pandemic outbreak. *Town Planning Review*, 92(1), 33–39. <https://doi.org/10.3828/tpr.2020.55>.
- Moser-Mercer, B., Qudah, S., Ali Malkawi, M. N., Mutiga, J., ve Al-Batineh, M. (2021). Beyond aid: Sustainable responses to meeting language communication needs in humanitarian contexts. *Interpreting and Society*, 1(1), 5–27. <https://doi.org/10.1177/27523810211036534>.
- Mwanri, L., Anderson, L., ve Gatwiri, K. (2021). Telling our stories: Resilience during resettlement for african skilled migrants in australia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(8). Erişim tarihi: 28 Nisan 2025, from <https://doi.org/10.3390/ijerph18083954>.
- Neumayer, E., ve Plümper, T. (2007). The gendered nature of natural disasters: The impact of catastrophic events on the gender gap in life Expectancy, 1981-2002. *Annals of the Association of American Geographers*, 97(3), 551–566. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.2007.00563.x>.
- Norris, F. H., Friedman, M. J., Watson, P. J., Byrne, C. M., Diaz, E., ve Kaniasty, K. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the

empirical literature, 1981–2001. *Psychiatry*, 65(3), 207–239.
<https://doi.org/10.1521/psyc.65.3.207.20173>.

Nyers, P. (2015). Migrant citizenships and autonomous mobilities. *Migration, Mobility ve Displacement*, 1(1), 23–39.

Odabaş, Z. Y. (2010). *Sürdürülebilir afet yönetimi ve kadın*. Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları.

Odabaş, Z. Y. (2019a). Afet psikolojisi ve sosyolojisi. In Z. S. Taşdemir (Ed.), *Afetler ve toplumsal cinsiyet* (ss. 15–34). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.

Odabaş, Z. Y. (2019b). Afetler, çocuklar, gençler ve yaşlılar. In Z. Y. Odabaş (Ed.), *Afetler ve toplumsal cinsiyet* (ss. 35–54). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.

Okay, N., ve İlkaracan, İ. (2018). Toplumsal cinsiyete duyarlı afet risk yönetimi. *Resilience*, 2(1), 1–12. <https://doi.org/10.32569/resilience.431075>

Osmaniye Valiliği. (2019). Osmaniye il gelişim planı. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, http://www.osmaniye.gov.tr/kurumlar/osmaniye.gov.tr/dokumanlar/osmaniye_il_gelisim_plani.pdf.

Özlemiş, Ş., ve Eren, T. (2024). Afet Sonrası Kullanılacak Geçici Barınma Alanlarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri Kullanılarak Seçilmesi Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Muhendislik Arastirma ve Gelistirme Dergisi*.
<https://doi.org/10.29137/umagd.1469270>

Özyanık, T., ve Tarlacı, S. (2023). Toplumsal travma döneminde travma sonrası gelişim ve temel inançlardaki sarsılmalar. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 3(6), 121–142.
<https://doi.org/10.51503/gpd.1041345>

Pargament, K. I., ve Exline, J. J. (2021). *The psychology of spiritual struggle*. John Templeton Foundation.

Perry, R. W., ve Lindell, M. K. (2003). Preparedness for emergency response: Guidelines for the emergency planning process. *Disasters*, 27(4), 336–350.
<https://doi.org/10.1111/j.0361-3666.2003.00237.x>

- Ploughman, P. (1997). Disasters, the media and social structures: A typology of credibility hierarchy persistence based on newspaper coverage of the Love Canal and six other disasters. *Disasters*, 21(2), 118–137. <https://doi.org/10.1111/1467-7717.00049>
- Putnam, R. (2015). *Our Kids: The American Dream in Crisis*. Simon ve Schuster.
- Rajbhandari, C. (2016). *The impact of the 2015 earthquake on women in Nepal* (Master's thesis). Minnesota State University, Mankato. ProQuest Dissertations Publishing. (ProQuest No. 10242284)
- Resmî Gazete. (1961). *Mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşmenin onaylanması hakkında kanun* (5 Eylül 1961, Sayı: 10898). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10816.pdf>
- Resmî Gazete. (2014). *Geçici koruma yönetmeliği* (Bakanlar Kurulu Kararı No: 2014/6883, 13 Ekim 2014, Sayı: 29153). <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/gecicikorumayonetmeli.pdf>
- Rolin, K. (2009). Standpoint theory as a methodology for the study of power relations. *Hypatia*, 24(4), 218–226. <https://www.jstor.org/stable/20618192?seq=1&vecid=pdf->
- Roguski, J., & Cygańczuk, K. (2023). Temporary Accommodation As Basic Protection of Refugees of Warfare and Humanitarian Disasters. *ZN SGSP*, 85(null), 217-232. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0016.3293>.
- Sanyal, R. (2014). Urbanizing refuge: Interrogating spaces of displacement. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38(2), 558–572. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12020>.
- Schneiderbauer, S., ve Ehrlich, D. (2004). *Risk, hazard and people's vulnerability to natural hazards: A review of definitions, concepts and data*. (Technical Report). Eurac Research. <http://europa.eu.int>.
- Seong, Y., ve Park, S. (2021). Factors affecting changes in the mental health of north korean refugee youths: A three-year follow-up study. *International Journal of*

- Environmental Research and Public Health*, 18(4), 1–10.
<https://doi.org/10.3390/ijerph18041696>
- Shakya, K. (2016). Earthquake: Impact on Nepalese economy and women. *International Association of Lowland Technology* (IALT), 18(2), 75–82. <http://core.ac.uk>
- Shrivastava, P. (2002). [Review of the book Principles of Emergency Planning and Management, by D. Alexander]. *Risk Management: An International Journal*, 4(4), 67–68.
- Siagian, T. H., Purhadi, P., Suhartono, S., ve Ritonga, H. (2014). Social vulnerability to natural hazards in Indonesia: Driving factors and policy implications. *Natural Hazards*, 70(2), 1603–1617. <https://doi.org/10.1007/s11069-013-0888-3>
- Sili Kalem, A. (2021). Göç ve annelik: Ulusaşırı göçmen kadınların annelik pratikleri. *Cinsiyet ve Toplum*, 5(2), 86–101. Smith, D. E. (2005) *Institutional ethnography. A Sociology for People*. NY: Altamira.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/metder/issue/66095/1033679>
- Smith, K. (2013). Environmental hazards: Assessing risk and reducing disaster (6th ed.) Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203805305>
- Smyth, I., ve Sweetman, C. (2015). Introduction: Gender and resilience. *Gender and Development*, 23(3), 405–414.
<https://doi.org/10.1080/13552074.2015.1113769>
- Stanton, A. L., ve Low, C. A. (2004). Toward understanding posttraumatic growth: Commentary on Tedeschi and Calhoun. *Psychological Inquiry*, 15(1), 76–80.
- Stoller, R. J. (1994). Sex and gender: The development of masculinity and femininity (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429479915>
- Swigonski, M. E. (1994). The logic of feminist standpoint theory for social work research. *Social Work*, 39(4), 387–393. <https://www.jstor.org/stable/23717049>
- T.C. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD]. (n.d.). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>

- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı [GİB]. (2024). *Geçici korumamız altındaki Suriyeliler*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı [GİB]. (2025). *Geçici koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Tedeschi, R. G., ve Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1–18. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1501_01
- Temşi, Z. (2024). *06.02.2023 tarihli Kahramanmaraş depremlerinde psikososyal destek kapsamında deprem bölgesinde görev alan meslek elemanlarının kadın depremzedelere ilişkin deneyimleri* (Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 885835). <https://tez.yok.gov.tr>
- Tekin Babuç, Z. (2016, July). *Crises and changes in marital and familial life of Syrian refugee families: A case study in Mersin*. Paper presented at the Third ISA Forum of Sociology, Vienna, Austria.
- Tekin Babuç, Z., ve Büyükaşık Çolak, C. (2022). *Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonuna ilişkin ortaokul öğretmenlerinin deneyimleri: Osmaniye ili örneği*. İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi, 2(2), 166–199.
- Tekin Babuç, Z., ve Gökçe, A. (2024). 6 Şubat deprem afetinin aile ve sosyal ilişkilere etkisi üzerine nitel bir analiz. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 789–813. <https://doi.org/10.47525/ulasbid.1532281>
- Thoits, P. A. (2011). Mechanisms linking social ties and support to physical and mental health. *Journal of Health and Social Behavior*, 52(2), 145–161. <https://doi.org/10.1177/0022146510395592>
- Toğrul, E. (2024). Afet sonrası yeniden yapılanmada kadın deneyimleri: 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem örnekleri. *İdealkent*, 16 (46), 2232-2268. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1431429>

- Tosun, M. (2024). Afetler ve toplumsal cinsiyet sorunu: Kadınların afetlerdeki rolü ve eşitsizlikler. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 581–614. <https://doi.org/10.21798/kadem.2024.164>
- Toth, J. S. (2003). *Resilience: The experience of immigrant and refugee women* (Master's thesis). University of Manitoba, Winnipeg, Manitoba.
- Trentin, M., Rubini, E., Bahattab, A., Loddo, M., Della Corte, F., Ragazzoni, L., ve Valente, M. (2023, December 1). Vulnerability of migrant women during disasters: A scoping review of the literature. *International Journal for Equity in Health*. BioMed Central Ltd. <https://doi.org/10.1186/s12939-023-01951-1>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2023). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2022*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/49685>
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2025). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2024*. <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53783>
- Turner, B. L. I., Kasperson, R. E., Matson, P. A., Mccarthy, J. J., Corell, R. W., Christensen, L., Schiller, A. (2003). A framework for vulnerability analysis in sustainability science. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(14), 8074–8079. www.pnas.org/cgi/doi/10.1073/pnas.1231335100
- Twigg, J. (2015). Disaster risk reduction (pp. 55-67). *Overseas Development Institute*.
- UCLG-NEWA. (2015). *Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015–2030)*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, https://uclg-mewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf
- Uçar, C. (2020). Gaziantep parça başı emek piyasasının Suriyeli kadınları: Emek, zorunlu göç ve şiddet. In K. Biehl ve D. Daniş (Eds.), *Toplumsal cinsiyet perspektifinden Türkiye’de göç araştırmaları* (pp. 37-55). Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi ve Göç Araştırmaları Derneği.
- UN Women. (2016, November). *Take five: At the front lines of disasters*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2016/11/take-five-at-the-front-lines-of-disasters>

- UNISDR ve Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED). (2018). *Economic losses, poverty ve disasters*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, [fromwww.unisdr.org](http://www.unisdr.org)
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction [UNDRR]. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030*. Erişim tarihi: 6 Mayıs 2025, <https://www.undrr.org/media/16176>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction [UNDRR]. (2023). *Disaster risk reduction: Concept and definition*. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025, <https://www.undrr.org/terminology/disaster>
- United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (n.d.). *Convention and protocol relating to the status of refugees*. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/uk/sites/uk/files/legacy-pdf/3b66c2aa10.pdf>
- United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2016). *Mültecilerin hukuki statülerine ilişkin sözleşme*. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. <https://multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>
- United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR]. (2019). *Global report 2018*. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. <https://www.unhcr.org/media/unhcr-global-report-2018>
- Uygur, G. (2023). Deprem bölgelerinde toplumsal cinsiyet analiz: Kadınların adalete ve adli yardıma erişimi [Rapor]. Avrupa Konseyi. <https://rm.coe.int/tur-2023-wa2j-deprem-bolgelerinde-toplumsal-cinsiyet-analizi/1680ae1fad>
- Ünal, R., ve Gedik, M. (2022). Türkiye’de göç yönetimi ve sosyal hizmet bakış açısından değerlendirilmesi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 52–70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpd>
- Ünür, E. (2021). Afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Doğal afetlerde cinsiyete dayalı zarar görebilirlik farkı. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler*

Dergisi, 13(2), 351–381.
https://doi.org/10.17932/IAU.IAUSBD.2021.021/iausbd_v13i2003

Ünüvar, N., ve Özmete, E. (2023). *Kahramanmaraş merkezli depremlerde psikososyal destek uygulamaları: Elbistan ve Kahramanmaraş il merkezi saha çalışması raporu (24 Şubat–3 Mart / 2 Nisan–7 Nisan 2023)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları. ISBN: 978-605-67150-1-3. <http://basimevi.ankara.edu.tr>

Van der Kolk, B. A. (2015). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. Penguin Books.

Vogt, P. W. (2005). *Dictionary of statistic and methodology: A nontechnical guide for the social science* (3rd ed.). US: SAGE Publications Inc.

Walker, B., Holling, C. S., Carpenter, S. R., ve Kinzig, A. (2004). Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems. *Ecology and Society*, 9(2).
<https://doi.org/10.5751/ES-00650-090205>

Watts, M. J., ve Bohle, H. G. (1993). The space of vulnerability: the causal structure of hunger and famine. *Progress in Human Geography*, 17(1), 43–67.

Wisner, B. (2004). *At risk: Natural hazards, people's vulnerability and disasters* (2nd ed.). Routledge.

Wisner, B., ve College, O. (2016). Vulnerability as concept, model, metric, and tool. *Oxford Research Encyclopedia of Natural Hazard Science*.
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.25>

World Bank. (2021). Gender Dimensions of Disaster Risk and Resilience. Erişim tarihi: 25 Nisan 2025,
<https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/80f2e78e-f04f-5a59-86a6-9cfe6bcd7b87/content>

World Bank. (2023, February 27). *Earthquake damage in Türkiye estimated to exceed \$34 billion: World Bank disaster assessment report* [Press release]
<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/02/27/earthquake-damage-in-turkiye-estimated-to-exceed-34-billion-world-bank-disaster-assessment-report>

- Yakıt Ak, E., ve Uyurdağ, N. (2024). Afetin toplumsal cinsiyet boyutu: Türkiye'nin Diyarbakır şehrinde depremi yaşayan kadınlarla ilgili bir örnek olay incelemesi. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 7(1), 142–160. <https://doi.org/10.33708/ktc.1390146>
- Yazıcıoğlu, M. N., ve Aktel, M. (2024). 1999 Marmara Depremi'nin Türk kriz yönetimine etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 15(44), 1476–1492. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.1449562>
- Yılmaz, M., ve Zara, A. (2016). Travmatik kayıplar ve travma sonrası gelişim: Travmatik kayba bağlı değişkenlerin travma sonrası gelişime etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 5–11. <https://doi.org/10.5455/apd.188311>
- Yılmaz, Z. (2019). Postkolonyal teori bağlamında sığınmacı kadınlar: Suriyeli kadın sığınmacıların Türkiye'deki 'geçici' durumu. *Kadın/Woman 2000*, 20(2), 65–90.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoosefi Lebni, J., Khorami, F., Ebadi Fard Azar, F., Khosravi, B., Safari, H., ve Ziapour, A. (2020). Experiences of rural women with damages resulting from an earthquake in Iran: A qualitative study. *BMC Public Health*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08752-z>
- Yuval-Davis, N. (2006). Intersectionality and feminist politics. *European Journal of Women's Studies*, 13(3), 193–209. <https://doi.org/10.1177/1350506806065752>
- Zhou, H., Wang, J., Wan, J., ve Jia, H. (2010). Resilience to natural hazards: A geographic perspective. *Natural Hazards*, 53(1), 21–41. <https://doi.org/10.1007/s11069-009-9407-y>

EKLER

EK 1: GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİ KADINLA DEPREM DENEYİMLERİNE İLİŞKİN YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu, 6 Şubat 2023 depremini yaşamış geçici koruma kapsamındaki Suriyeli kadınların deprem deneyimlerini anlamak amacıyla hazırlanmıştır. Sorular, katılımcıların hem sosyo-demografik bilgilerini hem de deprem öncesi ve sonrası yaşadıkları zorlukları, başa çıkma yollarını ve destek mekanizmalarını ortaya koymayı hedeflemektedir.

*Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz (ad, soyad, iletişim bilgileri, okul bilgileri, v.b) **gizli tutulacaktır.***

Çalışmayla ilgili olabilecek sorularınızı@.....com adresi aracılığıyla cevaplamaktan büyük bir mutluluk duyacağım. Katkınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi-Sosyal Hizmet Uzmanı

Derya ÇÜRÜK

Sosyo-Demografik Bilgiler:

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim Durumunuz?
3. Ekonomik Durumunuz?
4. Aylık gelir düzeyiniz? _____
5. Harcamalarınıza yönelik genel bir değerlendirme (gider düzeyi)? _____
6. Medeni durumunuz?
7. Evliyseniz eşinizin yaşı nedir?
8. Kaç çocuğunuz var? _____
9. Çocuğunuz varsa, çocuklarınızın yaşları nedir?

10. Ne kadar süredir Osmaniye ilinde ikamet ediyorsunuz?
11. Şu anda çalışıyor musunuz?
12. Deprem öncesinde çalışıyor muydunuz? Cevabınız evet ise ne tür bir meslekte çalıştınız? _____
13. Evinizde çalışmakta olan başka birey var mı? Ne işle meşguller?
14. Şu anda nerede yaşıyorsunuz?
15. Şu anda kimlerle yaşıyorsunuz?
16. Depremın konutunuza ve eşyalarınıza verdiği fiziki hasar durumu nedir?
17. Depremde aile fertlerinizden kayıp yaşadığınız oldu mu?

Deprem Deneyimine İlişkin Bilgiler:

1. Yaşadığınız bölgede deprem riski hakkında ne kadar bilgi ve farkındalığınız vardı?
2. Deprem anı ve sonrasında temel ihtiyaçlara erişimde nasıl zorluklar yaşadınız ve bu ihtiyaçlara erişim konusunda neler yaptınız?
3. Deprem sonrası sunulan acil müdahale hizmetlerine erişimde nasıl zorluklar yaşadınız ve bu hizmetlere erişim konusunda neler yaptınız?
4. Deprem sonrasında yaşam koşullarınızda ne tür değişimler oldu? Yaşamı yeniden yapılandırma sürecinde neler yaptınız? Bu süreçte hangi kişi ve kuruluşlardan destek aldılar?
5. Deprem afeti psikolojik yönden sizi nasıl etkiledi?
6. Deprem afeti sosyal yönden (aile, akraba, arkadaş, komşuluk, iş ilişkileri vs) sizi nasıl etkiledi?
7. Deprem afeti ekonomik yönden sizi nasıl etkiledi?
8. Deprem sonrası yaşamı yeniden inşa etme sürecinde neler işinize yaradı? (Kişisel özellikler, inanç, baş etme stratejileri, sosyal ve ekonomik kaynaklar, dayanışma ağları vb.)
9. Suriyeli olmanız ve geçici koruma statünüz deprem anı ve sonrasındaki deneyimlerinizi nasıl etkiledi?
10. Deprem afetinin psikolojik, sosyal ve ekonomik yaşantınızı güçlendiren etkileri oldu mu? Olduysa nasıl bir güçlenme yaşadınız?

EK 2. AYDINLATILMIŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Zeynep TEKİN BABUÇ danışmanlığında Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi olan Derya ÇÜRÜK'ün bitirme tezi kapsamında planlanmış olan **“Kırılğanlık ve Dirençlilik Kesişiminde Suriye Uyruklu Kadınların 6 Şubat Depremlerine İlişkin Deneyimlerinin İncelenmesi: Osmaniye İli Örneği”** adlı araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 tarihli deprem afetini yaşamış Suriye uyruklu kadınların depreme ilişkin olarak aile ilişkileri ve sosyal ilişkilerinde, psikolojik ve ekonomik yaşantılarında yaşanan değişimleri kırılğanlık ve dirençlilik kesişiminde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda çalışmada katılımcılara yalnızca deprem afeti sürecinde ailevi, sosyal, ekonomik ve psikolojik değişimlere ve deneyimlere ilişkin sorular sorulacaktır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır, yani **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Araştırmada sizden tahminen **1 saat** ayırmanız istenmektedir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırma ile elde edilen kişisel veriler ve bulgular yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizinle ilgili kişisel veriler ve bulgular araştırmada kullanılmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler ve kimlik bilgileriniz araştırma süreci ve raporlanmasında **gizlilikle** korunacaktır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizlerden beklenen, size sorulan soruları kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen şekilde, içtenlikle cevaplamanızdır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız görüşmeciye şimdi sorabilir veya sonrasında da numaralı telefonda ya da@..... e-posta adresinden ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum/sözlü olarak dinledim. Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasına, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

İmza/Tarih

İmza/Tarih

Katılımcının Adı/Soyadı

Araştırmacının Adı/ Soyadı

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı Derya Çürük
Meslek Sosyal Hizmet Uzmanı

EĞİTİM

2022-2025 Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Danışman: Doç. Dr. Zeynep Tekin Babuç, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü.

2022-devam Lisans, Çocuk Gelişimi
İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

2018-2020 Önlisans, Adalet
Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye

2014-2015 Lisans, Sosyal Hizmet (Erasmus+ Öğrenci Değişim Programı)
1 Decembrie 1918 University, Alba Iulia, Romanya

2012-2016 Lisans, Sosyal Hizmet (GPA: 3.47/4.0)
Bingöl Üniversitesi, Bingöl, Türkiye

2010-2014 Lisans, Sosyoloji (GPA: 3.39/4.0)
Bingöl Üniversitesi, Bingöl, Türkiye

MESLEKİ DENEYİM

Oca 2024-devam Tam Zamanlı Gönüllü Çalışan
Shirley Ryan AbilityLab (Rehabilitation Institute of Chicago), Chicago, IL, ABD.

Haz. 2022-Kas. 2024 Sosyal Hizmet Uzmanı
Sağlık Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlüğü, Göç Birimi, Osmaniye, TR.

Şub. 2020-Haz. 2021 COVID-19 Pandemisi Vefa Sosyal Destek, Koordinasyon Ekibi
İçişleri Bakanlığı, Osmaniye Valiliği, TR.

Oc. 2018- Haz. 2022 Sosyal Hizmet Uzmanı
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Osmaniye Sosyal Hizmet Merkezi

2017-2018 Stajyer Felsefe Grubu Öğretmeni
Milli Eğitim Bakanlığı, Adana Ramazan Atıl Anadolu Lisesi.

Haz. 2015-Eyl. 2016 Stajyer Sosyal Hizmet Uzmanı (Erasmus+ Öğrenci Değişim Programı)
Panstwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Walczu University, Walcz, Polonya.

Şub. 2016-Ağu. 2016 Stajyer Sosyal Hizmet Uzmanı
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Suça Sürüklenen Çocuk Birimi, Osmaniye, TR.

Eyl. 2015-Şub. 2016 Stajyer Sosyal Hizmet Uzmanı
Sağlık Bakanlığı, Eskişehir Zübeyde Hanım Devlet Hastanesi Ruh ve Sinir Hastalıkları, AMATEM, Eskişehir, TR.

2022-2024 Gönüllü Aile Danışmanı, Osmaniye Kızılay Toplum Merkezi.

2021-2024 Gönüllü Psikososyal Destek Personeli, Osmaniye AFAD

	OKÜ LEE FR.0027
	01.06.2023
	..
	01

adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %8'dir

(Lütfen tüm alanları doldurunuz.)	
Adı ve Soyadı	
Ana Bilim/ Ana Sanat Dalı	
Öğrenci Numarası	
Danışman Ünvanı, Adı-Soyadı	
Tez Başlığı (Türkçe)	

AZAMI BENZERLİK ORANLARI			
FİLTRELEME I		FİLTRELEME II	
1		1	
2		2	
3		3	
		4	
☐		☒	

DANIŞMAN ONAYI		ENSTİTÜ ONAYI	
Tarih		Tarih	
Ünvan Ad, Soyad		Ünvan Ad, Soyad	
İmza		İmza	

Bu form, Ana Bilim/ Ana Sanat Dalının üst yazısıyla Enstitüye iletilir.

DİKKAT

Adres :

Telefon :
İnternet Adresi :
E-Posta :

Sayfa 1 / 1